

דוח הסיכונים המפורט
לשנת 2019

2019

דרישות הגילוי המפורטות בנדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים - תוכן עניינים

תוכן עניינים

עמוד	
5	חלק 1 - כללי
8	יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון
8	חלק 2 - יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון
8	יחסים פיקוחיים עיקריים
9	גישת הבנק לניהול סיכונים
16	הסיכונים המתפתחים
21	סקירת נכסי סיכון משוקללים
18	דיון בגורמי סיכון
22	מידע נוסף על נכסי סיכון משוקללים
24	הון ומינוף
24	חלק 3 - הרכב ההון
24	הרכב ההון הפיקוחי
26	מידע נוסף על הון והלימות הון
29	חלק 4 - יחס המינוף
29	השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף
29	גילוי על יחס המינוף
30	סיכון אשראי
30	חלק 5 - סיכון אשראי
30	מידע כללי על איכות סיכון אשראי
33	שינויים במלאי החובות הפגומים - הפנייה
33	גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי
41	שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה
42	שימוש בדירוגי אשראי חיצוניים בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי
45	מידע נוסף על סיכון אשראי
47	חלק 5א - סיכון אשראי של צד נגדי
47	סיכון אשראי של צד נגדי
52	סיכון שוק
52	חלק 6 - סיכון שוק
52	מידע כללי ומידע נוסף על סיכון שוק
58	חלק 6א - סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר
58	טבלה א - מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי
63	חלק 6ב - מניות
63	גילוי איכותי על פוזיציות במניות

תוכן עניינים

עמוד	
64	<u>סיכון נזילות</u>
64	<u>חלק 7 - סיכון נזילות</u>
64	גילוי איכותי בגין יחס כיסוי נזילות
66	מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון
70	<u>סיכונים נוספים</u>
70	<u>חלק 8 - תפעולי</u>
74	<u>חלק 9 - אחר - מידע נוסף על סיכונים אחרים</u>
81	<u>תגמול</u>
81	<u>חלק 10 - תגמול</u>
81	גילוי איכותי
84	מידע נוסף על תגמול
87	<u>תוספות</u>
87	<u>תוספת א' - קשרים בין הדוחות הכספיים לבין סכומים פיקוחיים</u>
87	הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות
89	הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי
90	המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים
90	הבהרות להבדלים בין סכומי החשיפה החשבונאית לסכומי החשיפה הפיקוחית
90	<u>תוספת ב' - איגוח</u>

רשימת הטבלאות

עמוד	
8	<u>יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)</u>
18	<u>טבלת גורמי סיכון</u>
21	<u>סקירת נכסי סיכון משוקלים (OV1)</u>
22	<u>דוח תנועה בחשיפות לאחר הפחתות סיכון אשראי בכל משקל סיכון</u>
23	<u>נכסים משוקלים בסיכון ביחס לפעילויות העסקיות ולסיכונים הקשורים</u>
24	<u>הרכב ההון הפיקוחי תוך ציון הפניות למאזן הפיקוחי (CC1)</u>
26	<u>דוח תזרים של תנועות ממועד הדיווח הקודם על ההון הפיקוחי</u>
28	<u>ניתוח השפעות השינויים על יחס הון עצמי חבד 1</u>
29	<u>השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)</u>
29	<u>יחס המינוף (LR2)</u>
33	<u>איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)</u>
36	<u>סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק</u>
38	<u>חשיפות אשראי לפי יתרת תקופה לפירעון</u>
39	<u>חשיפות אשראי לפי אזורים גיאוגרפיים</u>
41	<u>שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)</u>
43	<u>הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)</u>
44	<u>הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)</u>
45	<u>נתונים על סיכון האשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור) בישראל</u>
45	<u>נתונים על הלוואות לדיור</u>
48	<u>ניתוח חשיפה של סיכון אשראי לצד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)</u>
48	<u>הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)</u>
49	<u>הגישה הסטנדרטית - חשיפות של סיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3)</u>
50	<u>הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)</u>
50	<u>חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)</u>
51	<u>חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)</u>
55	<u>סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)</u>
55	<u>ערך נתון בסיכון VAR</u>
56	<u>החשיפה בבסיס בפועל</u>
59	<u>שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו</u>
60	<u>השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו</u>
61	<u>השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות הריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית</u>
62	<u>חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות לשינויים בשיעורי הריבית</u>
63	<u>פוזיציות במניות בתיק הבנקאי</u>
65	<u>יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)</u>
66	<u>הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA)</u>
69	<u>הנכסים הפיננסיים הלא משועבדים והמשועבדים</u>
85	<u>תגמול שנהוענק במהלך שנת הדיווח (REM1)</u>
85	<u>תגמול - תשלומים מיוחדים (REM2)</u>
86	<u>תגמול נדחה (REM3)</u>

חלק 1 - כללי

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים בנק ישראל והנחיותיו, כפי שעודכנו ביום 31 בדצמבר 2017, נדרשים תאגידים בנקאיים לפרסם דוח מפורט על הסיכונים ואופן ניהולם באתר האינטרנט שלהם, שיכלול מידע משמעותי כמותי ואיכותי לפי דרישות הגילוי של באזל ודרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי הפורום ליציבות פיננסית (FSF) ודרישות גילוי שפורסמו על ידי הועדה ליציבות פיננסית (Financial Stability Board). לצורך השלמת הגילוי יש לעיין בדוח זה ביחד עם הדוח הכספי, ובכלל זה עם פרק "סקירת הסיכונים" בדוח הדירקטוריון וההנהלה, שמתפרסם לציבור.

מדיניות גילוי

קבוצת הבינלאומי התוותה מדיניות גילוי למידע שנדרש לפי הוראה 651 של בנק ישראל, שאושרה על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון. עקרונות המדיניות קובעים תהליך לבחינת נאותות הגילויים, שנגזרים ממנה, בין היתר, קריטריונים איכותיים ופרמטרים כמותיים המסייעים לבחון כי הוצפו וטופלו באופן נאות כל הגילויים המהותיים הנדרשים, באופן שיביא לידיעת משתמשי הדוחות את כל המידע המהותי על פרופיל הסיכון של הבנק והקבוצה ודרכי ניהול הסיכונים. בנוסף, מעוגנות במדיניות הבקורות הפנימיות והנהלים למתן גילוי למידע זה.

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח זה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה ובהוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות בארץ ובעולם והשפעתן על מצב הנזילות והיציבות בשוקי ההון בחברות עסקיות, בארץ ובעולם, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים ברבית, שערי חליפין ואינפלציה, שערי מניות, מחירי אגרות חוב, התנהגות המתחרים ושינוי בתנאי התחרות.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "עד", "תחזית", "הערכה", "אומדן", "תרחיש", "חזוי", "צפוי", "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק" וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "יכול", "יתכן", "יהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר עשויים שלא להתממש או להתממש בצורה שונה מהצפוי כתוצאה, בין היתר, מהגורמים המפורטים לעיל או כתוצאה מהתממשות אחד או יותר מגורמי הסיכון המפורטים בפרק טבלת גורמי הסיכון דלהלן. המידע המוצג בדוח זה נסמך, בין היתר, על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר ונתוני בנק ישראל, וכן על מידע פומבי שנמסר על ידי גורמים שונים הפעילים והקשורים לשוקי ההון והכספים.

תחולת היישום

הקבוצה הבנקאית אשר מסגרת העבודה חלה עליה, כוללת:

הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ - החברה האם.

בנק מסד בע"מ - חברת בת משמעותית בתוך הקבוצה.

לא קיימים איסורים או מגבלות משמעותיות אחרות כלשהן על העברת כספים או הון פיקוחי בתוך הקבוצה, מעבר למגבלות הכלליות החלות על ביצוע עסקאות מכל סוג כל עוד הבנק שומר על יחס ההון המזערי הנדרש ממנו על פי הדין. יצוין כי העברת כספים שאינם הון פיקוחי לחברות בנות, כפופה לנב"ת 312 - עסקאות עם אנשים קשורים ונב"ת 313 - מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

העברת כספים לבנק בדרך של דיבידנד כפופה לעמידה במגבלות של חלוקת דיבידנד על פי חוק החברות ונב"ת 331, והעברת כספים לבנק בדרך שאינה דיבידנד כפופה למגבלות נב"ת 312.

הוראות רגולטוריות וגילויים נוספים הקשורים לפרופיל הסיכון של הבנק

גילוי על הערכות להפסקת השימוש בליבור

בהתאם לפרסום של הרשות להתנהלות פיננסית בבריטניה (FCA) מחדש יולי 2017, צפויה המערכת הפיננסית העולמית להפסיק את השימוש בליבור באופן הדרגתי עד סוף שנת 2021. להפסקת השימוש בליבור ומעבר למדדי ריבית חלופיים צפויות להיות השלכות רחבות על הבנק כגון השלכות כלכליות, תפעוליות וחשבונאיות.

לעניין זה, בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים, הובהר כי על רקע הסיכון לחוסר ודאות בנוגע לפרשנות של חוזים הצמודים לליבור, נדרש לכלול גילוי בדבר ההיערכות להפסקת השימוש בליבור במקרים בהם קיימת חשיפה מהותית להפסקת השימוש בליבור.

נכון למועד פרסום הדוח, הבנק התחיל בהיערכות לניהול והפחתת הסיכונים שזוהו והקשורים להפסקת השימוש בליבור. כגון: סיכון פיננסי, סיכון מודל, סיכון משפטי, סיכון רגולטורי ופיקוחי, סיכון טכנולוגי וסיכון עסקי. כחלק מהיערכות, הבנק הקים צוות ייעודי שמטרתו, בין היתר, לפתח תהליכי עבודה לצורך זיהוי הסיכונים, הערכת היקף הסיכון, בחינת ההשפעות של כל סיכון, הצעת חלופות לאופן הפחתת הסיכונים, ניטור של הסיכונים וההשפעות הקשורות אליהם והעברת עדכונים שוטפים להנהלה ולדירקטוריון.

בשלב זה לא ניתן להעריך את מידת ההשפעה של הפסקת השימוש בליבור על הבנק. לפרוט ר' פרק סקירת הסיכונים בדוח הכספי לשנת 2019

התייעלות תפעולית

ביום 12 בינואר 2016, הופץ מכתב בנק ישראל בנושא התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל. לפי המכתב, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תכנית רב שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאי המכתב יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התכנית לתקופה של חמש שנים בקו ישר. ביום 16 בדצמבר 2019, פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב אשר מאריך את תוקף הנחיות אלו, עד ליום 31 בדצמבר 2021.

- ביום 17 בנובמבר 2016, אישר דירקטוריון הבנק את עדכון התכנית האסטרטגית של הקבוצה בהיבט מהלכי התייעלות שעלותה הוערכה בכ-207 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס). ללא ההקלה כאמור, יישום מהלכי התייעלות, נכון ליום 31 בדצמבר 2019, היה מביא לקיטון של כ-0.07% ביחסי הלימות ההון.

- במהלך שנת 2018, קיבל דירקטוריון הבנק החלטה על ביצוע מהלכי התייעלות נוספים באוצר החייל. ברבעון השלישי של שנת 2018, התקבלה החלטה על מיזוג וביום 1 בינואר 2019 מוזג אוצר החייל עם ולתוך הבנק. החלטות אלו והשלכותיהן הצפויות הינן מעבר לתוכנית התייעלות המקורית של הקבוצה, משנת 2016. בגין מהלכים אלה ביצעה הקבוצה הפרשה לפיצויים מוגדלים בסך של 82 מיליון ש"ח (53 מיליון נטו לאחר השפעת המס). ללא ההקלה כאמור, יישום מהלכי התייעלות, נכון ליום 31 בדצמבר 2019, היה מביא לקיטון נוסף של 0.06% ביחסי הלימות ההון לפירוט ר' באור זכויות עובדים בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2019.

אימוץ עדכונים לכללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב - הפרשות להפסדי אשראי וחכירות

ביום 28 במרס 2018, פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "אימוץ עדכונים לכללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב - הפרשות להפסדי אשראי והוראות נוספות". בהתאם למכתב נדרש ליישם את כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושאים: חכירות והפרשות להפסדי אשראי. היישום לראשונה (בין ינואר 2020 וינואר 2021 בהתאם להוראה המתאימה ובכפוף למועדים הסופיים שייקבעו) יבוצע בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בכללים בארה"ב. במסגרת המכתב נקבעו קווים כלליים ומועדי היישום לראשונה של ההוראות החדשות. הבנק נערך ליישום הכללים. לפרטים בדבר עיקרי השינויים הצפויים ראה בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2019 פסקת תקני חשבונאות חדשים והוראות חדשות של המפקח על הבנקים בתקופה שלפני יישומם - בביאור מדיניות חשבונאית (באור 1).

בנושא חכירות, להערכת הבנק, יישום ההוראות החדשות למועד היישום לראשונה, צפוי להביא לגידול בסך של כ-430 מיליון ש"ח ביתרת נכסי זכות השימוש, ולגידול מקביל בסך של כ-430 מיליון ש"ח ביתרת ההתחייבויות בגין חכירה.

כמו כן, להערכת הבנק, יישום ההוראות החדשות צפוי להביא לירידה בשיעור ההון העצמי רובד 1 ובהון הכולל בשיעור של כ-0.06% וכ-0.08% בהתאמה, זאת כתוצאה משקלול נכסי הסיכון בגין נכסי זכות שימוש הנובעים מחכירות תפעוליות שיוכרו במאזן בשיעור של 100%. בנוסף, יישום ההוראות החדשות צפוי להביא לירידה ביחס המינוף של הבנק בשיעור של כ-0.02%.

חלק 2 - יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון

יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)

ה	ד	ג	ב	א	
31.12.18	31.3.19	30.6.19	30.9.19	31.12.19	
במיליוני ש"ח					
					הון זמין (*)
8,321	8,434	8,593	8,683	8,785	1 הון עצמי רוברד 1
8,195	8,316	8,487	8,585	8,696	א1 הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽⁴⁾
8,321	8,434	8,593	8,683	8,785	2 הון רוברד 1
8,195	8,316	8,487	8,585	8,696	א2 הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽⁴⁾
11,034	11,037	10,963	11,033	11,130	3 הון כולל
10,434	10,554	10,747	10,833	10,938	א3 הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽⁴⁾
					נכסי סיכון משוקללים
79,137	80,124	79,089	80,477	81,249	4 סך הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA)
					יחסי הלימות הון, לפי הוראות המפקח על הבנקים (*)
10.51%	10.53%	10.86%	10.79%	10.81%	5 יחס הון עצמי רוברד 1
10.34%	10.38%	10.71%	10.65%	10.68%	א5 יחס הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
10.51%	10.53%	10.86%	10.79%	10.81%	6 יחס הון רוברד 1
10.34%	10.38%	10.71%	10.65%	10.68%	א6 יחס הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
13.94%	13.77%	13.86%	13.71%	13.70%	7 יחס הון כולל
13.17%	13.18%	13.57%	13.44%	13.44%	א7 יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר
9.31%	9.31%	9.31%	9.31%	9.31%	א11 יחס הון עצמי רוברד 1, הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ⁽¹⁾
1.20%	1.22%	1.55%	1.48%	1.50%	א12 יחס הון עצמי רוברד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי המפקח על הבנקים
					יחס המינוף, לפי הוראות המפקח על הבנקים⁽²⁾
144,433	147,691	145,255	146,882	151,120	13 סך החשיפות (במיליוני ש"ח)
5.76%	5.71%	5.92%	5.91%	5.81%	14 יחס המינוף (באחוזים)
5.67%	5.63%	5.84%	5.84%	5.75%	א14 יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר (באחוזים) ⁽⁴⁾
					יחס כיסוי נזילות לפי הוראות המפקח על הבנקים⁽³⁾
33,364	35,970	35,697	37,401	37,608	15 סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
27,395	27,302	29,002	30,260	29,493	16 סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
122%	132%	123%	124%	128%	17 יחס כיסוי נזילות (באחוזים)

(*) הון, יחסי הון עצמי רוברד 1 לרכיבי סיכון ויחס מינוף הינם לאחר השפעת התאמות בגין מהלכי התייעלות תפעולית – ר' סעיף התייעלות תפעולית.

(1) לרבות, דרישות הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. דרישה זו יושמה בהדרגה עד ליום 1.1.2017.

(2) ר' חלק 4 להלן להרחבה בנושא יחס המינוף.

(3) ר' חלק 7 להלן להרחבה בנושא יחס כיסוי נזילות.

(4) לפני השפעת הוראות המעבר, לרבות השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים, ולפני השפעת התאמות בגין תכנית התייעלות.

גישת הבנק לניהול סיכונים תיאור המודל העסקי של הקבוצה

קבוצת הבנק נמנית עם חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל.

בשנים האחרונות קבוצת הבינלאומי נערכת לסביבה התחרותית המשתנה על ידי תהליכי התייעלות לצד בניית יכולות טכנולוגיות בדגש על שיפור הצעת הערך הדיגיטלית. גם בשנים הבאות צפויה קבוצת הבנק להמשיך להתייעל ולבנות יכולות טכנולוגיות ואחרות אשר יסייעו לה בהתאמה בהתמודדות עם הסביבה המשתנה. זאת, על מנת לאפשר לקבוצה להתחרות גם מול גופים פיננסיים טכנולוגיים וכן להתאים את יכולותיה וכלי ניהול הסיכונים שלה לעולם דיגיטלי וטכנולוגי.

פעילותה העסקית של קבוצת הבנק מתמקדת במספר מישורים עיקריים:

- תיווך פיננסי בין מפקידים ללווים, העומד ביסודה של הבנקאות המסחרית. ההכנסות מפעילות זו מקבלות את ביטוין בהכנסות רבית, נטו ומהוות את מקור הרווח העיקרי של הקבוצה. פעילות זו תומנת בחובה סיכונים שונים ובעיקר סיכון אשראי הנובע ממתן אשראי וסיכון נזילות בשל משיכות בלתי צפויות מפקדונות הציבור, ביקוש בלתי צפוי לאשראי, אי ודאות לגבי זמינות המקורות והתחייבויות בלתי צפויות אחרות, לרבות ירידה חדה בשווי הנכסים שעומדים לרשות הבנק. להרחבה אודות ניהול הסיכונים השונים ראה פרקים על סיכון אשראי וסיכון נזילות.
- שירותים פיננסיים ובנקאיים מניבי עמלות במגוון רחב של פעילויות, בתחומי ניירות הערך, מטבע חוץ, סחר בינלאומי, שירותי מידע, כרטיסי אשראי, שירותי תשלום, מכשירים פיננסיים נגזרים וכיו"ב. פעילות זו תומנת בחובה סיכונים שונים ובעיקר סיכון תפעולי הנובע מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, של אנשים או של מערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים. וכן סיכון אשראי צד נגדי הנובע מפעילות בנגזרים מול לקוחות שוק ההון ומוסדות פיננסיים - לפרוט ר' פרקים של סיכון תפעולי וסיכון אשראי צד נגדי.
- ייעוץ השקעות וייעוץ פנסיוני. פעילויות אלו תומנות בחובן בעיקר סיכון ציות בתחום אכיפה פנימית בדיני ני"ע וציות להוראות רשות שוק ההון.
- השקעת כספי הנוסטרו של הבנק כאשר הסיכון המרכזי הינו סיכון שוק. לפרוט ר' פרק סיכון שוק.
- שירותי תפעול בנקאיים לשוק ההון. פעילות זו תומנת בחובה בעיקר סיכון תפעולי, סיכון משפטי וסיכון ציות בעיקר בשל שירותי התפעול למנהלי קרנות בקשר עם נכסי הקרנות המנוהלים ו/או מוחזקים בחשבונות ו/או בעבור הנכסים המוחזקים על ידי צד שלישי בבנק.
- שירותי נאמנות לפרטיים ומוסדיים באמצעות החברה לנאמנות. פעילות זו תומנת בחובה בעיקר סיכון תפעולי, סיכון משפטי וסיכון ציות.
- בנוסף לבנק, כוללת כיום הקבוצה את בנק מסד, המתמחה במתן שירותים לאוכלוסיית המורים בישראל. הסיכונים דומים לאלו של הבנק ומנוהלים לפי אותם העקרונות.

קבוצת הבנק פועלת באמצעות שלוש חטיבות עסקיות עיקריות:

- החטיבה העסקית המרכזת את מכלול הפעילות מול לקוחות עסקיים גדולים (corporate) ומסחריים (middle market), וכן את תחום האשראי מול לקוחות עסקיים ומוסדיים הפעילים בשוק ההון. במסגרת החטיבה פועל איזור עסקים, המרכז את פעילות הסניפים העסקיים של הבנק.
- החטיבה הבנקאית מספקת באמצעות הסניפים שירותי בנקאות ומשכנתאות לכלל מגזרי הלקוחות - משקי בית, בנקאות פרטית ועסקים קטנים. במסגרת זו, פועלים גם סניפי יובנק המתמחים בבנקאות פרטית ובשוק ההון, וסניפי אוצר החייל (אשר מוזג עם ולתוך הבנק ביום 1 בינואר 2019 כמפורט בדוח הכספי לשנת 2019) המתמחים במתן שירותים ללקוחות קמעונאיים ומסחריים, בדגש על עובדי וגמלאי מערכת הביטחון. בנוסף, במסגרת מערך פאג"י, סניפי פאג"י מתמחים במגזר הדתי והחרדי.
- חטיבת נכסי לקוחות המרכזת את מכלול הפעילות בתחומי שוק ההון, הכספים והמט"ח מול הלקוחות הפרטיים, העסקיים, המוסדיים ופעילי שוק ההון. במסגרת החטיבה פועלים חדרי העסקאות בניירות ערך, במט"ח ובפקדונות וכן מערכי ייעוץ ההשקעות, הייעוץ הפנסיוני, ומרכז ההשקעות, החברה לנאמנות והחברה לניהול תיקים.

במהלך שנת 2019 גיבש הבנק תכנית אסטרטגית לשנים 2020-2022, בעלת יעדי על במונחי תשואה על ההון יחס יעילות המבוססת על המודל העסקי המפורט לעיל. בתכנית האסטרטגית נקבעו מיקודים עסקיים אשר נועדו להציע את הבנק קדימה בסביבת התחרות המתחדשת ותחת תנאי אי ודאות. עקב כך, ניתן דגש מיוחד לצעדים ומיקודים אשר יתרמו לפיתוח יכולות שיסייעו בהתמודדות זו. לפרוט בנושא ראה פרק יעדי האסטרטגיה בדוח הדירקטוריון וההנהלה בדוח הכספי.

כלל הסיכונים והערכת הסיכון בגינם מפורטים בהרחבה במסגרת טבלת גורמי הסיכון בדוח השנתי ובמידה וחל שינוי ניתנת התייחסות בדוח הרבעוני. הסיכונים מנוהלים לרוב שלוש קווי ההגנה, המפורטים בפסקת מבנה הממשל התאגידי להלן, כאשר תיאבון הסיכון (האיכותי ו/או הכמותי) מוצג בהרחבה במסמכי המדיניות ופרופיל הסיכונים מדווח במסגרת מסמך הסיכונים כמפורט בדוח זה.

תיאור פרופיל הסיכון של התאגיד הבנקאי ודרכי ניהולו

כאמור לעיל, פעילותה של הקבוצה מלווה בחשיפה לסיכונים, כשהעיקריים בהם הינם: סיכונים אשראי, לרבות ריכוזיות (ענפי משק ולוויים), סיכונים שוק, כאשר העיקרי שבהם הינו סיכון הריבית, סיכונים נזילות, סיכונים תפעוליים, לרבות סיכון סייבר ואבטחת מידע, וסיכון טכנולוגיות המידע, סיכון ציות ואיסור הלבנת הון, סיכון אסטרטגיה, סיכון משפטי וסיכון מוניטין.

ככלל, תיאבון הסיכון של הקבוצה הינו מידתי. כל הסיכונים העיקריים מנוהלים על ידי חברי הנהלה או בעלי תפקידים בכירים. כל סיכון מנוהל במסגרת מסמך מדיניות ייעודי שקובע, בין היתר, את תיאבון הסיכון. בגין סיכונים אשראי, סיכונים שוק וסיכונים תפעוליים, קיימת דרישה רגולטורית להלימות הון במסגרת הוראות נדבך 1 של באזל. במסגרת תהליך ה-ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) הקבוצה מבצעת תהליך מעמיק של זיהוי מוקדי סיכון נוספים ואתגור מוקדי הסיכון המזוהים במסגרת הנדבך הראשון. במידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכונים נדבך 1 והקצאת הון נוספת בגין יתר הסיכונים ותתי הסיכונים.

מדיניות ניהול הסיכונים של הקבוצה מכוונת להשגת היעדים האסטרטגיים שנקבעו, תוך טיפוח התמחויות בקבוצה, ניצול היתרונות למגוון וגודל, תוך שמירה על רמות הסיכון שאושרו ועל קיומם של מנגנוני ניהול, בקרה, ביקורת ודיווח נאותים.

תפיסת הסיכון הכוללת של הקבוצה עולה בקנה אחד עם המסגרת הרגולטורית שנקבעה על ידי המפקח על הבנקים ועם העקרונות המנחים (ה-Sound Practices) של וועדת באזל, המושתתת על העיקרון כי לכל פעילות בנקאית טומנת בחובה סיכון יוגדרו ויאופיינו: מדיניות ותיאבון סיכון, מגבלות לתחיימת והגדרת היקף החשיפה, מעגלי בקרה וביקורת, מערכי דיווח ומנגנון לכימות הרווח, מדידתו ודיווח עליו על פי אמות מידה מקובלות.

מבנה הממשל התאגידי ניהול הסיכונים ובקרתם מתבצעים בקבוצה באמצעות תשתית נאותה של מנגנוני שליטה, פיקוח, בקרה וביקורת, ומיושמים באמצעות שלושה קווי הגנה: קו ההגנה הראשון שמקיימים האחראים על יצירת הסיכון וניהולו, קו ההגנה השני שמקיימות יחידות הבקרה הבלתי תלויות בחטיבה לניהול סיכונים, מערך הייעוץ המשפטי, חטיבת החשבונאי הראשי למעט יחידת התכנון וההתייעלות המהווה קו הגנה ראשון וקו ההגנה השלישי שמקיימים מערך הביקורת הפנימית והחיצונית.

מנהל הסיכונים הראשי - ר"ח אלי כהן (החל מיום 15 בנובמבר 2019, ולפני כן ר"ח בני אדירי), חבר הנהלה ונושא באחריות לפונקציית ניהול הסיכונים ולמסגרת ניהול הסיכונים המקיפה לרוחב הארגון כולו.

מנהל הסיכונים הראשי (CRO) עומד בראש החטיבה לניהול סיכונים אשר תפקידה להשלים את פעילויות ניהול הסיכונים של קווי העסקים, תוך תכנון, תחזוקה ופיתוח שוטף של מסגרת העבודה לניהול הסיכונים, אתגור נאותות התשומות, ניהול הסיכונים של קווי העסקים, מדידת הסיכון ודיווח. החטיבה כוללת את תחום סיכונים אשראי (הכולל את: היחידה להערכת סיכונים אשראי ואת היחידה לבקרת אשראי), היחידה לניהול סיכונים ויישום הוראות באזל, מחלקת ציות ואיסור הלבנת הון ומימון טרור (לרבות תחום האכיפה הפנימית בדיני ני"ע והאכיפה הפנימית בדיני התחרות הכלכלית, ניהול סיכונים חוצי גבולות, QI-I FATCA, CRS) ומחלקת בקרת וסיכונים ראשית הכוללת את היחידה לסיכונים שוק ונזילות ולתיקוף מודלים ואת היחידה לניהול סיכונים תפעוליים. החטיבה לניהול סיכונים מובילה את גיבוש מסמכי המדיניות השונים ומאתגרת את מסמכי מדיניות ניהול הסיכונים האחרים הנתונים באחריות של מנהלי סיכונים שונים. כמו כן, מפתחת החטיבה מתודולוגיות וכלים כמותיים ואיכותיים לזיהוי ומדידת החשיפה לסיכונים, תומכת בנוטלי הסיכונים בכל הקשור לניהול הסיכון שבאחריותם, עוסקת בבקורות, ניתוח ודיווח ביחס לחשיפות הבנק וקבוצת הבנק לסיכונים השונים.

בנוסף, החטיבה מבצעת תהליך של הערכת אפקטיביות הבקרה של גורמי הבקרה בקו הראשון, מגבשת המלצות בתחומי ניהול סיכונים לרבות ביחס לתיאבון לסיכון, נותנת חוות דעת בלתי תלויות בתחום האשראי, ממליצה על יעדי הלימות ההון ועוד.

תחום ניהול סיכונים אשראי, כפוף למנהל הסיכונים הראשי. במסגרת אחריות החטיבה לניהול סיכונים על קביעת נאותות הסיווגים וההפרשות, משמש מנהל הסיכונים הראשי כ"ר הוועדות לחובות בעייתיים, למעט הוועדות בראשות מנכ"ל הבנק ומעלה. בנוסף, מתכנס פורום לניהול סיכונים אשראי המתמקד בניתוח סיכונים אשראי השונים ובכלל זה סיכון האשראי הצרכני. יו"ר הפורום הינו מנהל הסיכונים הראשי ומשתתפים בו, בין היתר, נציגי החטיבות העסקיות והבנקאית וכן נציגי חברת הבת הבנקאית.

מנהל הסיכונים הראשי מכהן גם כמנהל הסיכונים התפעוליים, כממונה על האכיפה הפנימית בניירות ערך וכמנהל ההמשכיות העסקית. (בנוסף מנהל הגנת הסייבר כפוף אליו מקצועית).

האחרים הנוספים על ניהול הסיכונים הינם:

סיכונים אשראי מנוהלים על ידי ר"ח אילן בצרי, ראש החטיבה העסקית.

סיכונים הציות מנוהלים על ידי מר אמיר בירנבוים החל מיום 1 באפריל 2019, במסגרת תפקידו כקצין הציות הראשי ובכלל זה בין היתר, מנהל את סיכונים איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור וסיכונים חוצי גבולות, מנהל יחידת אכיפה פנימית בדיני ניירות ערך וממונה על האכיפה הפנימית בדיני התחרות הכלכלית. כמו כן, הוא מכהן כ-Responsible Officer הממונה על יישום הוראות ה-FATCA וה-CRS והסכם ה-QI.

הסיכון האסטרטגי מנוהל על ידי ר"ח בני אדירי, ראש חטיבת המשאבים (עד ליום 1 בינואר 2020, נוהל על ידי מר יוסי לוי, אשר פרש לגימלאות). כמו כן, הסיכונים הפיננסיים מנוהלים על ידי ר"ח אדירי (עד ליום 15 בנובמבר 2019 נוהלו על ידי מר אבי שטרנשוס).

סיכוני ה-IT מנוהלים על ידי מר רון גריסרו, מנכ"ל מתף – מחשוב ותפעול פיננסי בע"מ.

סיכוני הסייבר מנוהלים על ידי מר יהושע פלג, מנהל הגנת הסייבר ואבטחת מידע.

הסיכונים המשפטיים מנוהלים על ידי עו"ד חביבה דהן, מנהלת מערך הייעוץ המשפטי.

סיכונים נוספים כדוגמת סיכוני רגולציה וחקיקה מנוהלים ומפוקחים אף הם כחלק מהניהול העסקי הכולל ועל ידי חברי הנהלה וראשי המערכים בתחומים הנתונים לאחריותם.

סיכון המוניטין מנוהל על ידי רו"ח נחמן ניצן, ראש חטיבת החשבונאי הראשי.

ניהול הסיכונים מתבצע בכל חברה בת בקבוצה שלה פעילות עסקית בנפרד, על פי מדיניות שנקבעה בדירקטוריון החברה הבת המתבססת על מדיניות הקבוצה, ועל בסיס מתודולוגיית ניהול סיכון קבוצתית תוך שימת לב לאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה בת. בחברה הבת הבנקאית מכהן מנהל סיכונים ראשי שכפוף למנכ"ל החברה הבת ומונחה מקצועית על ידי מנהל הסיכונים הראשי של הבנק. קבוצת הבנק מנהלת את הסיכונים תוך חתירה לפרואקטיביות ויוזמה אל מול החשיפה לסיכון ולא רק בתגובה להתממשות סיכונים בלבד. קבוצת הבנק מקיימת תהליכים מתמשכים של זיהוי, הערכה, תיעוד וניטור של הסיכונים המהותיים אליהם היא חשופה על מנת להבטיח כל העת כי הסיכונים המהותיים מולם קיימת חשיפה מזוהים ומנוהלים בצורה אפקטיבית. קבוצת הבנק רואה בממשל התאגידי אבן יסוד בהערכת הנאותות ההונית שלה. השליטה, הפיקוח והבקרה על נאותות ניהול הסיכונים בבנק נעשים, בין היתר, על ידי הדירקטוריון, וועדות מטעמו, הנהלה וועדות הנהלה בתחומי הסיכון השונים, כמפורט להלן:

התייחסות הדירקטוריון וועדותיו לסוגיות ניהול הסיכונים

הדירקטוריון נושא באחריות לעסקי התאגיד הבנקאי ולאיתנותו הפיננסית. הדירקטוריון מתווה את אסטרטגיית הסיכון הכוללת, לרבות תיאבון הסיכון כמפורט להלן:

- א. דירקטוריון הבנק מתווה את האסטרטגיה של הקבוצה.
- ב. דירקטוריון הבנק ו/או וועדותיו דן ומאשר אחת לשנה את תכנית העבודה השנתית ואחת לתקופה את מדיניות ניהול הסיכונים בתחומי הסיכון המהותיים השונים, הכוללים, בין היתר, את תיאבון הסיכון הכולל, מסגרות הסיכון ותקרות החשיפה המותרות בתחומי הפעילות ובמגזרים השונים, וכן מציב סטנדרטים לניהול, מדידה, בקרה ודיווח על החשיפה לסיכונים השונים. במסגרת זאת, מתאימים הדירקטוריון ו/או וועדותיו את מדיניות החשיפה לסיכונים השונים לשינויים ולתמורות בשווקים הפיננסיים ולסביבת הפעילות של הבנק.
- ג. דירקטוריון הבנק ו/או וועדותיו מאשרים פעילויות חדשות מהותיות ומוצרים חדשים מהותיים העלולים ליצור חשיפות חדשות, תוך בחינת הסיכון שהפעילות יוצרת וכן את יכולת הבנק לנהל, למדוד ולבצע בקרה בלתי תלויה על סיכוני הפעילות.
- ד. במסגרת עבודת הדירקטוריון פועלת ועדת דירקטוריון לניהול סיכונים, המתכנסת לפחות שמונה פעמים בשנה. הוועדה מקבלת דיווח על חשיפות הבנק והקבוצה לסיכונים השונים וכן על עמידת הבנק והקבוצה במגבלות רגולטוריות ובמגבלות שקבע הדירקטוריון. בנוסף, הוועדה מבצעת בחינה של נאותות ואפקטיביות מערך ניהול ובקרת הסיכונים בבנק. בוועדה נדון בין היתר מסמך הסיכונים הרבעוני.
- ה. במסגרת עבודת הדירקטוריון פועלות ועדות נוספות המתכנסות מספר פעמים בשנה בנושאים של: הלוואות, ביקורת, טכנולוגיות מידע וחדשנות טכנולוגית ותגמול.
- ו. ככלל, לפחות אחת לחודש מתכנסת ועדת הביקורת של הדירקטוריון. ועדת הביקורת מפקחת על פעילות הביקורת הפנימית של הבנק לרבות המלצה לדירקטוריון לגבי: מינוי מבקר פנימי וקביעת שכו, אישור כתב המינוי והסמכויות של המבקר הפנימי ותכנית העבודה של הביקורת הפנימית. הוועדה מבצעת מעקב אחר יישום תכנית העבודה של הביקורת הפנימית ודנה בדוחות ביקורת מהותיים ובדיווחים אחרים של המבקר הפנימי ומפקחת על עבודת רואה החשבון המבקר ועוד.

התייחסות הנהלה לסוגיות ניהול הסיכונים

הנהלת הבנק אחראית להשאת רווחי הבנק בהתאם לתיאבון הסיכון שנקבע ותוך עמידה במגבלות החשיפה לסיכונים, וקידום עסקיו ובמסגרת זו לניהול הפעילות היום יומית של הבנק. הנהלה אחראית לביצוע החלטות הדירקטוריון לרבות ביצוע התוכנית האסטרטגית, ויישום מדיניות הבנק ותיאבון הסיכון כפי שאושרו על ידי הדירקטוריון.

א. שלוש פעמים בשבוע מתכנסת הוועדה לעניינים שוטפים בראשות המנכ"ל, או מנהל הסיכונים הפיננסיים ובהשתתפות חברי הנהלה ומנהלים בכירים, ביניהם גם מנהל הסיכונים הראשי ודנה על סמך דיווחים ניהוליים במצב הנזילות בשקלים ובמטבע חוץ, בסיכון השוק (לרבות סיכון הריבית של הבנק), בהתפתחויות הפיננסיות בשווקים הפיננסיים, במוצרים חדשים ואחת לשבוע נערכת סקירה של מערך הביניים על פעילות הנוסטר.

ב. הנהלת הבנק בראשות המנכ"ל מתכנסת לפחות פעם בשבוע ודנה, בין היתר, במגוון נושאים בתחום ניהול ובקרת הסיכונים השונים, לרבות מסמכי מדיניות לניהול הסיכונים השונים, במסמך הסיכונים הרבעוני, בממצאי דוחות ביקורת, אירועי כשל, סטטוס התקדמות בתכניות שונות, תרחישי קיצון, מסמך ה-ICAAP, מוצרים או תהליכים חדשים ועוד. הנהלה מעבירה את המלצותיה לדירקטוריון וועדותיו השונות.

ג. ועדת אשראי בראשות המנכ"ל מתכנסת לפחות פעם בשבוע ודנה בבקשות אשראי חדשות ובחידושי מסגרות אשראי.

- ד. מספר פעמים בשנה מתקיים דיון בראשות המנכ"ל בהתפתחויות בתיק הנוסטרו ובהתפתחויות בשווקים הפיננסיים.
- ה. הפורום לניהול סיכונים תפעוליים בראשות מנכ"ל הבנק ובהשתתפות חברי ההנהלה ומנכ"לי החברות הבנות, מתכנס אחת לרבעון ומקיים מעקב שוטף על מצב החשיפה לסיכונים תפעוליים, בין היתר בהתבסס על ממצאי סקרי הסיכונים השונים, וכן על הפעולות הננקטות על ידי היחידות השונות והחברות הבנות, למזעור חשיפות אלה. הפורום משמש גם כפורום בנושא מניעת סיכונים מעילות והונאות.
- ו. דיון ייעודי בנושאי ניהול נכסים והתחייבויות והשקעות נוסטרו מתקיים בהנהלה אחת לחודשיים. בדיון נדונים התפתחויות בחשיפות הפיננסיות של הבנק לרבות, סיכון הריבית, סיכון הנזילות, פעילות בתיק הנוסטרו ונושאים נוספים הקשורים לניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק.
- ז. פורום צוות ואכיפה פנימית בני"ע ובדיני תחרות בראשות המנכ"ל ובהשתתפות ראשי החטיבות והמערכים בבנק ובחברות הבנות, מתכנס אחת לרבעון.
- ח. ועדת חובות בעייתיים בראשות המנכ"ל ובהשתתפות ראש החטיבה העסקית וראש החטיבה לניהול סיכונים. הועדה ממליצה לדירקטוריון על ביצוע הפרשות להפסדי אשראי בגין חובות בעייתיים.
- ט. בנוסף, מתקיימות ועדות בחטיבות השונות, בראשות חברי ההנהלה וגורמים בכירים שונים בתחום פעילותם.

פונקציית הביקורת הפנימית

מערך הביקורת הפנימית של הבנק, מעריך במסגרת הביקורת המבוצעות על ידו בסניפים וביחידות המטה, את תהליך ניהול הסיכונים בקבוצה, את יישום המדיניות ואת ביצוען בפועל של החלטות הדירקטוריון הביטוי ניהול הסיכונים השונים. בנוסף, הוא מעריך את מידת ההתאמה ואת אפקטיביות ואיכות תהליכי הבקרה הנהוגים בקבוצה. כמו כן, המערך מבצע את הסקירה הבילתי תלויה על תהליך ה-ICAAP השנתי המתקיים בבנק, במטרה לאתגר את התהליך ולבחון את מהימנות ושלמות הנתונים המוצגים בו והתאמתו לדרישות הפיקוח על הבנקים.

הביקורת הפנימית פועלת על פי תכנית עבודה רב שנתית לתקופה של ארבע עד חמש שנים ותכנית עבודה שנתית הנגזרת ממנה, הכוללת את כל הפעילויות והישויות של הבנק, לרבות החברות הבנות. תכנית העבודה מבוססת על מתודולוגיה שיטתית של הערכת סיכונים ומביאה בחשבון, בין היתר, את הערכת הסיכונים כפי שבאה לידי ביטוי במסמך ה-ICAAP והערכות של הביקורת הפנימית בנוגע למוקדי הסיכון בפעילות הבנק, לרבות מוקדי הסיכון השונים ולממצאים שהועלו בביקורת קודמות שבוצעו על ידי ועל ידי גורמים חיצוניים. תכנית העבודה כוללת את הקצאת התשומות ואת התדירות לביצוע הביקורת בהתאמה לרמת הסיכון של הישות/הפעילות המבוקרת.

עבודת הביקורת הפנימית מבוצעת על פי דרישות החוק השונות, לרבות חוק הביקורת הפנימית, פקודת הבנקאות, כללי הבנקאות, הוראות המפקח על הבנקים והנחיות לרבות הוראת ניהול בנקאי תקין 307 (מסדירה בין היתר, את תפקידי הפונקציה, היקף פעילותה, שיטות עבודתה והדיווחים שעליה להעביר), הנחיות של גופים רגולטוריים אחרים, וכן בהתאם לתקנים מקצועיים מקובלים שנקבעו על ידי הלשכה העולמית למבקרים פנימיים.

הדיווחים התקופתיים של הביקורת הפנימית כוללים דיווח חודשי, דיווח חצי שנתי ודיווח שנתי ומוגשים למנכ"ל ולחברי הנהלת הבנק, לחברי ועדת הביקורת וליו"ר הדירקטוריון.

הדיווח החצי שנתי והדיווח השנתי של הביקורת הפנימית כוללים דיווח בדבר ביצוע תכנית העבודה למול התכנון, רשימה של כל דוחות הביקורת שהופצו בתקופה המדווחת, דיווח בדבר ממצאי המעקב אחר תיקון הליקויים העולים מדוחות הביקורת ותמצית מהממצאים המהותיים שהועלו בדוחות הביקורת ובדיווח השנתי וכן הערכה של אפקטיביות הבקרה הפנימית.

ערוצים לצורך תקשורת, הגבלה ואכיפה של תרבות הסיכון

מסמכי המדיניות היעודיים מתורגמים לנהלים תפעוליים רלוונטיים המאפשרים לגורמים המקצועיים לפעול ליישום המדיניות. בכל מסמך מדיניות רלוונטי הוגדר תיאבון הסיכון, במסגרתו נקבעו מגבלות וספי דיווח. הטיפול בחריגות והסטיות הינן בהתאם למדרג הסמכויות המתאים שנקבע במדיניות. קיימת תשתית דיווחית לחריגות ולסטיות מתיאבון הסיכון, בין היתר באמצעות דיווחים לראשי החטיבות, להנהלה ו/או לדירקטוריון וועדותיו.

קביעת קוד אתי הולם - הדירקטוריון הינו הגוף ה"קובע את הטון" ביישום נורמות התנהגות ותמריצים המעודדים התנהגות מקצועית ואחראית בכל הדרגים, בקביעת סטנדרטים מקצועיים וערכי תאגיד המקדמים יושרה וביסוס תרבות פנים ארגונית המדגישה ומציגה בפני עובדים בכל הדרגים את חשיבותן של הבקורות הפנימיות, בין היתר באמצעות קביעת קוד אתי הולם.

הדרכות ופורומים - חטיבת ניהול סיכונים אחראית ומשתתפת במגוון הדרכות ופורומים מקצועיים קבוצתיים הקשורים לאכיפת תרבות הסיכונים.

ההיקף והמאפיינים העיקריים של המערכות למדידת סיכונים

ניהול הסיכונים מתבצע בכל סיכון במערכות שונות המאפשרות מדידה של הסיכון ומעקב שוטף ומספקות לדירקטוריון ולהנהלה מידע שוטף בנוגע לפרופיל הסיכון של הבנק. ככלל, מערכות אלה מאפשרות סכימת החשיפות וחישוב מדדי סיכון על פי קווי עסקים, ולפי הצורך מסייעות בזיהוי ריכוזי סיכון רלוונטיים וסיכונים מתהווים, מזהות ומתריעות על מקרים של הפרת מגבלות, מאפשרות ניתוח תרחישי קיצון, ומשקפות השפעת פעולות

גידור והפחתת סיכון. פעילות הבנק מבוססת על מודלים בתחומים שונים. על מנת להבטיח את שלמות, ודיוק הנתונים, הבנק מבצע עבודת תיקוף בלתי תלויה באמצעות היחידה לתיקוף מודלים הפועלת בחטיבה לניהול סיכונים כמפורט בפרק סיכוני שוק.

תהליך דיווח המידע על הסיכונים

בבנק קיימת תשתית דיווחית ענפה לרוחב קווי ההגנה, המעוגנת במסמכי המדיניות השונים. דיווחים בגין הסיכונים השונים מוגשים להנהלה, לדירקטוריון וועדותיו השונות בהתאם לרלוונטיות הנושאים המדווחים. להרחבה ראה פרקי הסיכונים בדוח זה. מידי רבעון נכתב מסמך הסיכונים הקבוצתי על ידי החטיבה לניהול סיכונים. המסמך מוצג בפני הנהלת הבנק, הוועדה לניהול סיכונים ודירקטוריון הבנק.

מסמך הסיכונים מציג את הסיכונים שאליהם חשופה קבוצת הבנק במסגרת פעולותיה, תוך פירוט הממצאים ברמת הסיכון הספציפי וכן את תוצאות תרחישי הקיצון שבוצעו.

במסמך מוצגת סקירת מנהל הסיכונים הראשי על מצב ניהול הסיכונים בקבוצה ועל אפקטיביות ואיכות ניהול הסיכונים. כמו כן, נסקרות בו עמידה בתיאבון הסיכון ביחס לסיכונים השונים והערכות הסיכון וכן טיפול החטיבה בתהליכים מרכזיים בסוגי הסיכונים השונים ופעולות מיוחדות, שנגקטו על ידי החטיבה ברבעון הרלוונטי.

מבחי קיצון

לבנק ולקבוצה מגוון תרחישי קיצון לסיכונים הייחודיים כפי שמוטמעים במסמכי המדיניות השונים ובכלל זאת ניתן למנות את התרחישים העיקריים הבאים: בתחום סיכוני אשראי מבוצעים תרחישי קיצון ללווים ולקבוצות לוויים גדולים, לענפים מרכזיים, ולהחמרת תנאי מאקרו. בתחום הסיכונים הפיננסיים מבוצעים תרחישי קיצון לשחיקה בשווי ההון כתוצאה משינויים בגורמי הסיכון הפיננסיים השונים ועוד.

הבנק מיישם מתווה תרחישי קיצון לבחינת הנאותות ההונית ובוחן את יחסי ההון לפי תכנון ההון התלת שנתי. המתווה כולל, בין היתר, תרחישי קיצון הוליסטיים בתחום סיכוני השוק (הן על התיק הבנקאי והן על התיק למסחר), הנזילות והאשראי, איסור הלבנת הון, ציות, אסטרטגיה, מוניטין, תפעולי ועוד. התרחישים משלבים התממשות של מספר מוקדי סיכון בו זמנית. התרחישים שמפעיל הבנק כוללים תרחישים מסוג ניתוחי רגישות, תרחישים היסטוריים, תרחישים היפותטיים ותרחישים מאקרו-כלכליים. תוצאות התרחישים והמשמעות שלהם מדווחות להנהלה, לוועדה לניהול סיכונים ולדירקטוריון.

תרחישי הקיצון מהווים כלי משלים למיפוי ולניהול הסיכונים הגלומים בכלל הפעילויות של הבנק ובמוקדי הסיכון הנגזרים מהם. התרחישים ותוצאותיהם מהווים כלי לאיתור נקודות החולשה וקבלת החלטות. לבנק תכניות הנהלה להתמודדות עם תרחישי הקיצון באמצעות נקיטת אמצעים שונים. בנוסף, בהתאם לדרישת בנק ישראל, הבנק מחשב מבחן קיצון על בסיס פרמטרים אחידים למערכת הבנקאית.

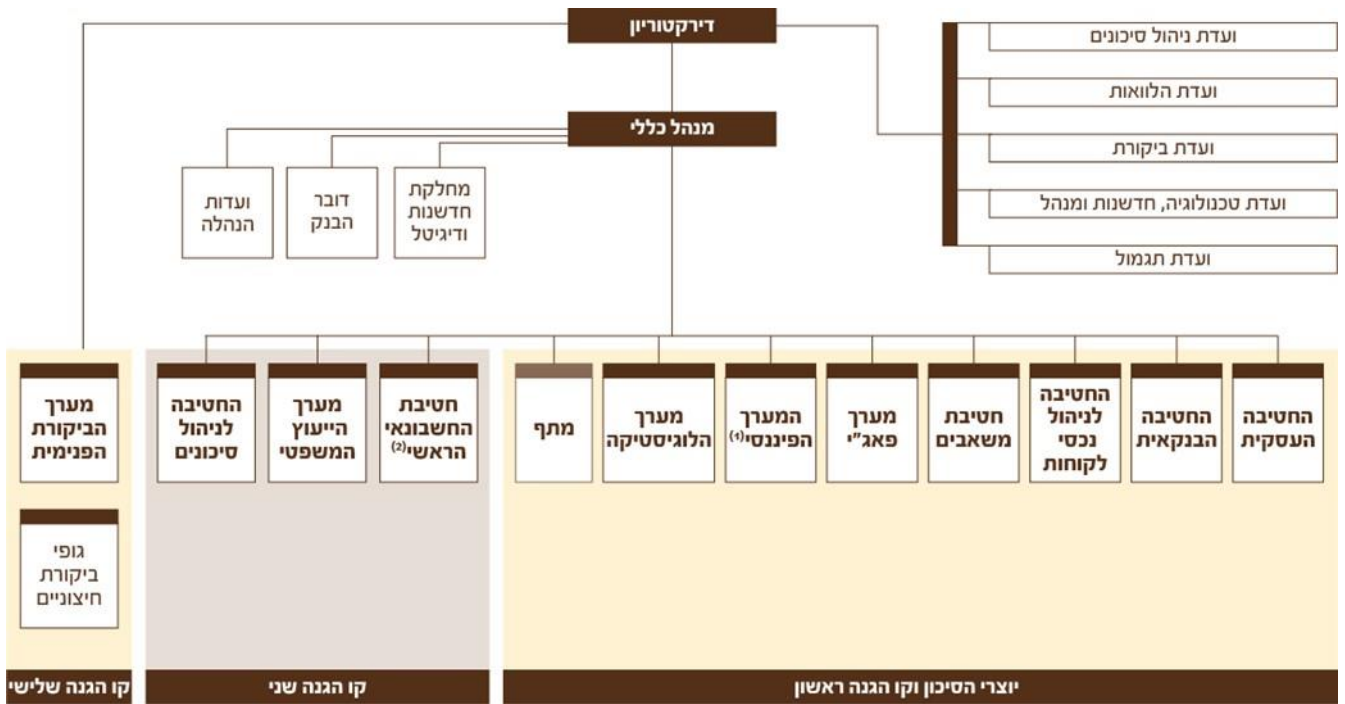
הפחתה של הסיכונים

הבנק עושה שימוש בפעולות שונות שנועדו לגדר ולהפחית סיכונים, ובין היתר ניתן למנות: קבלת ביטחונות מלקוחות, שיעבוד נכסים, חתימה על הסכמים מפחיתי סיכון ועוד. בנוסף הבנק מבצע פעולות גידור על תיק הנכסים וההתחייבויות להקטנת סיכוני שוק. לבנק ביטוחים שונים המסייעים בהפחתת הנזקים שעשויים להיווצר עם התממשות הסיכונים התפעוליים. פירוט נוסף בנושא זה קיים בפרקים הבאים. בנוסף, לבנק ולקבוצה מערך שלם של מסמכי מדיניות והגדרת תפקידים, מנגנוני בקרה ופיקוח, מערך דיווח, תכניות עבודה ואכיפה להבטחת האפקטיביות של ניהול הסיכונים.

כמו כן, הפחתת הסיכונים באה לידי ביטוי בעבודת פונקציית ניהול הסיכונים שמוודאת שכל הסיכונים להם חשוף הבנק מנוהלים כיאות על ידי היחידות הרלוונטיות ומוצגות לדירקטוריון במסגרת ראייה הוליסטית. חטיבת ניהול סיכונים מזהה את כלל מוקדי הסיכון במסגרת תהליך ה-ICAAP, מריצה תרחישי קיצון על מוקדי הסיכון שזוהו, בוחנת את הנאותות ההונית של הבנק ומקצה הון במידת הצורך; מנטרת ומעריכה באופן שוטף מוקדי סיכון מרכזיים; שותפה לתהליכים ולמוצרים חדשים בבנק, ובוחנת את הסיכונים הגלומים בפעילות; מאתגרת את ניהול הסיכונים בקו הראשון ואת אפקטיביות הבקורות ודאגת לחיזוק תרבות ארגונית שמקדמת ערכי ציות בקרב העובדים.

המבנה הארגוני של ניהול הסיכונים

תרשים קווי ההגנה של ניהול הסיכונים בבנק

(1) החל מ-1.1.2020 פעילות המערך הפיננסי משולבת במסגרת חטיבת המשאבים.

(2) חטיבת חשבונאי ראשי מהווה קו הגנה שני למעט מחלקת תכנון והתייעלות, שמהווה קו הגנה ראשון.

תרבות ניהול הסיכונים

תרבות ניהול הסיכונים ותפיסתה של הקבוצה מושתתת על ממשל תאגידי איתן ושימוש בפרקטיקה מיטבית ועדכנית לניהול הסיכונים, ראייה רחבה, תרבות ארגונית מוכוונת סיכון, וביצוע ההתאמות הנדרשות בהתאם לצרכי היחידות העסקיות ומאפייניהן. הממשל התאגידי ותהליכי ניהול הסיכונים בבנק ובקבוצה מבטיחים כי במסגרת התנהלותו העסקית, נוטל הבנק סיכונים מבלי לחרוג ממגבלות החשיפה שהגדיר על בסיס תיאבון הסיכון שלו ומצמצם למינימום את אפשרות התממשותם של הסיכונים אליהם הוא חשוף. במסגרת הוראות ניהול בנקאית תקין בנושא עבודת הדירקטוריון (301) ובנושא ניהול סיכונים (310) אומצו, בין היתר, עקרונות באזל בתחום הממשל התאגידי וניהול הסיכונים.

תפיסת באזל, מבוססת על עקרונות של הקצאת הון כנגד הסיכונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי ועל הגדרת יעדי הון של הבנק המכתיבים את היקפי הפעילות, לרבות יחס מינימאלי, בין הון הבנק לבין נכסי הסיכון שלו.

לבנק קיים מסמך עקרונות הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, המהווה תשתית לממשל התאגידי של ניהול ותרבות הסיכונים בקבוצת הבינלאומי, התואמת את עקרונות באזל והנחיות בנק ישראל. במסמך מוגדרים הגופים השונים הפועלים במשימות ניהול הסיכונים, התהליכים היסודיים של ניהול הסיכונים וכן חלוקת התפקידים והמשימות, הסמכות והאחריות של האורגנים השונים ברמת הדירקטוריון, הנהלה, חברי הנהלה וראשי המערכים האחראים כל אחד על סיכונים שבתחומי פעילותם, גופי ניהול הסיכונים ובקרת ניהול הסיכונים והביקורת הפנימית. המסמך מיושם באמצעות נוהל הדירקטוריון, מסמכי המדיניות הרלוונטיים ונהלי היחידות השונות.

תהליכי יסוד של ניהול הסיכונים בבנק ובקבוצת הבינלאומי - תרבות ניהול הסיכונים ותפיסת ניהול הסיכונים של קבוצת הבינלאומי עולה בקנה אחד עם המסגרת שנקבעה על ידי המפקח על הבנקים ומכתיבה יישום תהליכי יסוד של ניהול הסיכונים בעלי יחסי גומלין הדוקים ביניהם, כמפורט להלן, אשר שותפים להם הדירקטוריון, הנהלה, יחידות עסקיות ויחידות שאינן עסקיות - בבנק ובחברות הבת בקבוצת הבנק. תהליכי הליבה המפורטים להלן מהווים בסיס למכלול משימות ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק:

- גיבוש התיאבון לסיכון והקצאת מגבלות חשיפה לסיכונים.
- הערכה עצמית של הלימות או נאותות הון הבנק על בסיס הערכת היכולת של קבוצת הבנק ליטול ולנהל סיכונים אל מול מקורות ההון הזמינים של הבנק.
- קביעת יעדי ההון ותכנון ההון.
- קביעת מדיניות לניהול הסיכון.
- יישום של המדיניות לניהול הסיכון.

תהליך הערכה עצמית של הלימות/נאותות ההון (ICAAP) - הינו תהליך עצמאי שמתבצע על ידי קבוצת הבנק במסגרת הנדבך השני של באזל, ומהווה, את הבסיס לתהליכי הליבה של ניהול הסיכונים בבנק ובקבוצת הבנק. הערכת הנאותות ההונית מתבצעת על בסיס שנתי ומסרתה - להעריך האם הון הבנק הינו נאות, אל מול החשיפה הכוללת של הבנק וקבוצת הבינלאומי לסיכונים - בהווה ובראייה צופה פני עתיד. כנגזרת מהתהליך נקבעים יעדי הון.

הבנק מיישם מתווה תרחישי קיצון לבחינת הנאותות ההונית. כמפורט בפסקת מבחני קיצון לעיל.

גיבוש התיאבון לסיכון והקצאת מגבלות חשיפה לסיכונים כחלק מתכנון השימושים בהון הבנק -

במסגרת תרבות הסיכונים, תיאבון הסיכון מהווה בסיס לקביעת מדיניות ניהול הסיכונים, מסגרת ליעדי ההון, לגיבוש התוכניות האסטרטגיות ותוכניות העבודה של הבנק. התיאבון לסיכון מורכב ממערכת מגבלות כמותיות ואיכותיות ביחס לחשיפה האפשרית לכל סיכון והוא מבטא את רמת החשיפה הרצויה לסיכונים.

תכנון ההון וקביעת יעדי ההון - תכנון ההון משלב בין קביעת יעד הלימות ההון לבין התכנון האסטרטגי. קביעת יעד הלימות ההון מבוצעת בעקבות הערכת הנאותות ההונית, זיהוי כרית ההון הנדרשת לשם הבטחת היציבות של הבנק וסיבולת הסיכון, ובמסגרת תיאבון הבנק לסיכון.

גיבוש מדיניות ניהול הסיכון - מטרת מדיניות ניהול הסיכון הינה להבטיח את קיומם של תהליכים אפקטיביים של ניהול סיכונים ואת העמידה במגבלות החשיפה שנקבעו ביחס לסיכונים השונים.

יישום המדיניות לניהול הסיכונים - תהליך היישום של המדיניות כולל את שלב הביצוע של שרשרת הפעולות שנועדו להבטיח יכולת מתמשכת של זיהוי הסיכונים המהותיים אליהם חשופה הקבוצה; הערכה ומדידה של החשיפה לסיכונים מול המגבלות שנקבעו, יצירת מנגנוני דיווח כמוגדר במסמך המדיניות לרבות דיווחים תקופתיים ומידיים ונקיטת פעולות להפחתת סיכונים, במידה ומתבררת חריגה ממגבלות הסיכון שנקבעו.

הגורמים המעורבים בניהול הסיכונים - הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים נועד ליצור איזון בין מעגלים נפרדים הקשורים בניהול הסיכונים. הגורמים המעורבים בניהול הסיכונים כוללים את הדירקטוריון, ועדת ניהול הסיכונים, ההנהלה וכן את שלושת קווי ההגנה הקשורים בניהול הסיכונים, כאשר ביניהם: נוטלי הסיכונים, פונקציית ניהול הסיכונים, והביקורת הפנימית הכפופה לדירקטוריון וגופי ביקורת חיצוניים. במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, הבנק דואג, בין היתר, לגייס אנשי מקצוע מתאימים בעלי מומחיות והבנה בפעילויות הבנקאיות השונות, לרבות פעילויות מורכבות.

נטילת אחריות לסיכונים - כל אחד מהסיכונים המהותיים אליהם חשוף הבנק, הינו באחריות נושא משרה בכיר. האחריות הראשונית לניהול הסיכונים (נטילת סיכון, זיהוי, מדידה והערכה, בקרה והפחתה, ניטור ודיווח) מוטלות על הנהלת קווי העסקים של התאגיד הבנקאי. ההנהלה היא זאת שאחראית לקבל החלטות אופרטיביות בעניין הסיכונים וניהולם. נוטל הסיכונים נדרש להבין את הסיכון הגלום בפעולותיו ואת היחס בין התשואה לסיכון, ולפעול באופן אחראי תוך קבלת החלטות במסגרת מגבלות החשיפה המאושרות. מעבר למתואר לעיל, כחלק מניהול תקשורת אפקטיבית, קיימת אחריות אישית של כל עובד בבנק לזהות ולהציף סוגיות סיכון בעצמם, לרבות כאלו העולות מהפעילות העסקית, וזאת באמצעות השתתפות בהדרכות ופורומים שונים, דיווח אנונימי למערך הביקורת / או למנהל ממונה וכו'.

תגמול - מדיניות התגמול בבנק תואמת את הערכים ותפיסת ניהול הסיכונים של הבנק. פירוט אודות התגמול ומדדי הסיכון מופיע בפרק התגמול, ראה [חלק 10](#) בהמשך.

ניהול סיכונים קבוצתי

ניהול הסיכונים הקבוצתי בא להבטיח את יציבות הקבוצה, ואת נאותות ההון שלה אל מול כלל הסיכונים שהקבוצה חשופה אליהם, ומכאן החשיבות המכרעת לתפיסה אחידה של הערכים והעקרונות בעניין אופן ניהול הסיכונים של כל מרכיב בקבוצה. דירקטוריון חברת האם מופקד על קביעת האסטרטגיה והמדיניות הכוללת של הקבוצה, על מבנה ממשל תאגידי עבור חברות הבנות, שיתרום לשרשרת פיקוח אפקטיבית בקבוצה ולפיקוח על הממשל התאגידי וניהול הסיכונים הקבוצתי.

מנהל הסיכונים הראשי ומנהלי הסיכונים השונים בבנק אחראים ליצירת תיאום בין תפיסת הבנק לבין אופן ניהול הסיכונים בחברות הבנות, על ידי תמיכה ומעורבות במדיניות ניהול הסיכונים בחברות הבנות ובאופן יישומה.

הדירקטוריון של כל חברת בת מאמץ את המדיניות הקבוצתית בעניין מבנה ממשל תאגידי וניהול סיכונים ככל שהם מתיישבים עם טובתם והוראת סעיף 11 לחוק החברות, בהתאמות הנדרשות.

בין חברות הבנות לבנק מתקיים מערך דיווח מקיף לרוחב קווי ההגנה כפי שמעוגן במסמכי המדיניות השונים. בנוסף, ישנה תשתית ענפה של פורומים קבוצתיים בהם משתתפים הגורמים הרלוונטיים מהבנק ומחברות הבנות.

סיכונים מתפתחים

סיכונים מתפתחים הם סיכונים שעשויים להיווצר בתחומים חדשים, או מוקדי סיכון חדשים בסיכונים קיימים, שנגזרים, בין היתר, מתמורות בסביבה שמשיפיעה על תחומי הפעילות הבנקאית, לרבות סביבה רגולטורית, תחרותית, דיגיטאלית ועוד... להלן פרטים בדבר הסיכונים המתפתחים העיקריים:

- 1. השפעת נגיף קורונה על הסביבה המקרו- כלכלית** – התפרצות נגיף הקורונה בתחילת שנת 2020 גרמה לזעזועים בשווקים הפיננסיים הגלובליים. המשבר החל בסין ומתגלגל לכל הכלכלות המשפיעות בעולם. ביום 11 במרס 2020 הכריז ארגון הבריאות העולמי על הנגיף כמגיפה עולמית. היקף ומשמעות החשיפה לסיכונים אשראי וסיכונים פיננסיים, העלולה לנבוע מהאירוע, כמו גם המשך ההשלכות על השווקים הפיננסיים תלויים בהתפתחות התפשטות הנגיף בארץ ובעולם, במשך הזמן שיתמשך האירוע ובתוצאותיו. להערכת הבנק, השלכות האירוע עלולות לבוא לידי ביטוי בעליה בהפרשות להפסדי אשראי. בשלב זה, לא ניתן להעריך או לאמוד את היקף ההשפעה בעתיד הואיל וקיימת חוסר וודאות לגבי האירועים העתידיים והתממשותם. הבנק עוקב באופן שוטף אחר החשיפות לסיכונים השונים, בדגש על סיכונים אשראי וסיכונים פיננסיים.
הבנק נערך ופועל לפי תכנית המשכיות עסקית, הכוללת עקרונות עבודה להיערכות למגיפה, היערכות לעבודה מרחוק ובאתרים אלטרנטיביים, פיצול צוותים לעבודה באתרים נפרדים, וכו'. הצפי וההערכות האמורות, כוללים מידע צופה פני עתיד. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי ודאי לגבי העתיד, המבוסס על האינפורמציה הקיימת בבנק לתאריך הדוח.
- 2. סיכון אסטרטגי/מודל עסקי** - בהמשך לחוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות במערכת הבנקאית ("חוק שטרומ") ולהפרדת חברות כרטיסי האשראי מהבנקים הגדולים, הסביבה הרגולטורית ממשיכה באינטנסיביות בקידום הסדרתם של מהלכים להגברת התחרות בתחומים שונים, כגון שירותי תשלום, אשראי קמעונאי, בניית מאגר נתוני אשראי, תקן של בנקאות פתוחה אשר נועד לאפשר שיתוף מידע פיננסי של לקוחות עם צדדים שלישיים, רפורמת הניוד בין בנקים, קידום הקמת לשכת שירותי מחשוב בנקאיים, ורגולציה התומכת במעבר לבנקאות דיגיטלית, זאת לצד איומים תחרותיים מצד מגוון גורמים בשוק (בנקים, שחקנים פיננסיים אחרים, חברות הזנק ופינטק).
- מודל עסקי/תכנית אסטרטגית - סיכונים הקשורים למגמות חברתיות וצרכניות, לרגולציה ולחשיפה, לסביבה מאקרו-כלכלית תנודתית, משפיעים על שינויים במודל העסקי, ובכלל זה מגמת המעבר ל"בנקאות דיגיטלית" החדשה. כל אלה משפיעים על סביבת הפעילות של הבנק, וצפויים להוביל לעליית רמת התחרות, בפרט על מגזר הקמעונאות והעסקים הקטנים.
- הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר מגמות מאקרו כלכליות, רגולטוריות, תחרותיות וטכנולוגיות. מניתוח השלכות של מגמות אלו יש לציין, כי הינן מגלמות מחד סיכונים, ומאידך גם הזדמנויות עבור הבנק, והתוכנית האסטרטגית של הבנק מוכוונת למינוף ומיצוי של הזדמנויות הגלומות בשינויים המתרחשים בשוק, כאשר הבנק מתאים עצמו לשינויים אלו.
- סיכונים הנובעים מחדשנות בבנקאות בתקשורת - המהפכה הדיגיטלית נמשכת ביתר שאת וקיימים איומים תחרותיים מצד שחקניות טכנולוגיה, לאחרונה אף אושרה על ידי הפיקוח הקמת בנק דיגיטלי, ולפיכך הצורך לעמוד בתחרות מחייב השקעות מיכוניות משמעותיות. בנק ישראל מקדם, במקביל למגמה העולמית, פעילויות בבנקאות הדיגיטלית ומאפשר חופש פעולה גדול יותר בתחום, ובמקביל דורש לשפר את המסגרת הקיימת לניהול הסיכונים והתאמתה לסביבה הטכנולוגית הדינאמית. בנושא זה טמון סיכון אסטרטגי כחלק מהגברת התחרותיות בשוק הבנקאי. התכנית האסטרטגית של הקבוצה כוללת התייחסות להתפתחויות אלו תוך קידום החדשנות בתחום. האסטרטגיה ותיאבון הסיכון של הבנק ביחס לסיכון האסטרטגי הינם מידתיים.
- דרישת התייעלות של המערכת הבנקאית - התחרות הגוברת במערכת הפיננסית וסביבת הרבית הנמוכה, על רקע דרישת התייעלות של המערכת הבנקאית מצד הפיקוח על הבנקים, הובילו לקידום מהלכי התייעלות במסגרתם ננקטו צעדים שונים לרבות שינויים ביעדי הבנק ארוכי הטווח בד בבד עם התייעלות בהוצאות ובעקבות כך שיפור יחסי היעילות. בהמשך למהלכי התייעלות בהם נקט הבנק בשנים האחרונות, לבנק מהלכי התייעלות כחלק מהתכנית האסטרטגית, הכוללים, בין היתר, המשך הרחבת פעילות באמצעים דיגיטליים, צמצום במספר הסניפים ושיפורים בתהליכי עבודה בסניפים ובמטה.

- 3. סיכון רגולטורי** – מקורו של הסיכון הוא בהתגברות הדרישות הרגולטוריות בארץ ובעולם בשנים האחרונות. השינויים הרגולטוריים האמורים ויישום רפורמות רגולטוריות מגבירים את אי הוודאות והתחרותיות במערכת הפיננסית ויוצרים סיכון להכנסות והון הקבוצה, לרבות באמצעות מניעת או הטלת מגבלות על פעילות עסקית ואובדן הכנסות, וכן מחייבים את הבנק להיערכות, יישום והטמעה העלולים לגרום לעלויות והשקעות (כגון השקעות מיכוניות) נכבדות. כמו כן, אי עמידה בהוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק והקבוצה חושף אותם לסנקציות, ובהן עיצומים כספיים, תביעות של לקוחות, לרבות תובענות ייצוגיות, הטלת אחריות פלילית על התאגיד הבנקאי ועל נושאי משרה בו וכן לפגיעה בתדמיתו של הבנק בציבור. הסיכון הרגולטורי מנוהל בבנק כחלק מהסיכון המשפטי, סיכון הציות וסיכון האסטרטגיה. מדיניות הציות של הבנק מעגנת, בין היתר, את ערכי הציות אותם מקדם הבנק, משמשת כקו מנחה לפעילות כל הגורמים בבנק בניהול סיכונים הציות בכלל ובעמידה במכלול ההוראות הרגולטוריות בפרט, מתווה את העקרונות וקווי היסוד, ומעגנת את הסמכויות ותחומי

האחריות של הגורמים השונים בבנק ובקבוצה לצורך בניית תשתית נאותה ליישום החובות החלות על הבנק והקבוצה בתחום הציות והסדרתם בנהלים ותהליכים. ההיבטים הרגולטוריים-משפטיים מפקחים ומנהלים על ידי מערך הייעוץ המשפטי במסגרת מדיניות לניהול הסיכון המשפטי המאושרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. המדיניות מסדירה את הדרכים לאיתור, מיפוי ומיזעור של הסיכון המשפטי, לרבות באמצעות מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, ברגולציה ובפסיקה ומתן יעוץ ותמיכה משפטית שוטפים על בסיס התפתחויות אלה.

בהיבט האסטרטגי - התוכנית האסטרטגית ותוכנית העבודה מתייחסות להשפעות אפשריות שצינו לעיל, ולקחת בחשבון את השינויים האמורים. לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה פרק מגבלות חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על קבוצת הבנק בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2019.

4. **סיכוני סייבר ואבטחת מידע (כחלק מהסיכון התפעולי)** - בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 361, סיכון סייבר מוגדר כפוטנציאל לנזק הנובע מאירוע סייבר בהתחשב ברמת סבירותו וחומרת השלכותיו. הבנק מנהל את הסיכון הנ"ל בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 361,363,367 ו-367, המתייחסות לסיכון זה ולאיומים הנובעים ממנו. לסיכוני סייבר, דלף מידע ואבטחת מידע פוטנציאל גבוה לגרימת נזק בהתממש אירוע משמעותי הכרוך בעלויות שיקום גבוהות. החדשנות בבנקאות בתקשורת גוררת סיכונים תפעוליים בדגש על סיכוני סייבר ואבטחת מידע. עקב כך, לצורך ניהול נאות של סיכוני סייבר, הורחבה והותאמה המסגרת הקיימת של ניהול סיכוני טכנולוגיית המידע ואבטחת מידע בבנק בהיבטי תפיסת מרחב האיום ויכולות ההגנה הנדרשות. הבנק נוקט בפעולות מניעה רבות להפחתת הסיכון כולל קידום מודעות בתחומי הסייבר ואבטחת מידע וביצוע תרגילים. בנוסף נבנתה אסטרטגיה ונכתבה מדיניות הגנת סייבר ואבטחת מידע ומונה מנהל הגנת סייבר שאחראי ליישום המדיניות. ניהול הגנת הסייבר מבוצע גם באמצעות שתי מסגרות, האחת בראשות ה-CRO "וועדת היגוי ניהול הגנת הסייבר" והשנייה בראשות מנהל הגנת הסייבר "פורום מודיעין סייבר". במסגרת יישום הוראת ניהול בנקאי תקין 367 - "בנקאות בתקשורת", גובשה מדיניות בנקאות בתקשורת, מתקיימים בבנק פורומים למעקב אחר התפתחויות בתחום, ומבוצעים דיווחים לגורמים הרלוונטיים בהתאם למדיניות.

בנוסף, לבנק פוליטת ביטוח "סייבר" ייעודית המקנה כיסוי ביטוחי לקבוצת הבנק בגין אירועי נזק שונים כתוצאה מאירוע כשל מחשבוני ו/או אירוע סייבר.

5. **סיכון טכנולוגיות המידע (כחלק מהסיכון התפעולי)** - הסיכון מנהל לפי מדיניות ניהול טכנולוגיות המידע ובהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 357. כמו כן, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 301 הוקמה וועדת טכנולוגיה, חדשנות ומנהל של הדירקטוריון. לאור העובדה כי בשנים האחרונות הסביבה הטכנולוגית מתפתחת והתלות בה הולכת וגדלה, נוצר הצורך בהגדלת הגמישות העסקית והטכנולוגית והצורך בהגברת השימוש בטכנולוגיות חדשות. לפיכך מתווסף סיכון זה לרשימת הסיכונים המתפתחים. יודגש, כי החל מהרבעון השני, סיכון זה, המהווה חלק מהסיכון התפעולי, מוערך בנפרד.

6. **סיכונים חוצי גבולות (CROSS BORDER) (כחלק מסיכון הציות)** - קבוצת הבנק פועלת בתחומי בנקאות שונים. בין שאר לקוחותיה, מספקת קבוצת הבנק שירותים גם ללקוחות שהינם תושבי חוץ. על רקע המאמצים המוגברים של מדינות שונות באיתור כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות והמגמה של שיתוף פעולה בינלאומי במאבק בהעלמות מס, עלולה פעילות הבנק מול תושבי חוץ כאמור להגדיל את החשיפה של הבנק לסיכונים ציות שמקורם בפעילות חוצה גבולות (Cross Border) וכן לסיכוני מוניטין. נקבעה מדיניות ייעודית לנושא זה, נקבעו נהלי עבודה, מתבצעת שורה של צעדים אופרטיביים לניהול וצמצום הסיכון, חשבונות בסיכון גבוה בהיבטי סיכונים חוצי גבולות מזהים ומסומנים לקוחות להם אינדיקציות לתושבות מס זרה וכן כל הלקוחות החדשים נדרשים לחתום על הצהרות לעניין חביונות המס ויתור על סודיות. ביום 6 בפברואר 2019 פורסמו תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019, המטמיעות לדין הישראלי את ההתחייבויות שמדינת ישראל לקחה על עצמה לאימוץ התקן הבינלאומי לחילופי מידע (תקן CRS), אשר פותח ע"י הארגון לשיתוף פעולה כלכלי (OECD), לצורך קיום חילופי מידע אוטומטיים על בסיס שנתי למטרות סיוע הדדי באכיפת מס בין מדינות. הבנק והקבוצה נערכו ליישום החקיקה האמורה.

7. **סיכון בנקאות הוגנת (conduct risk) (כחלק מסיכון הציות)** - קבוצת הבנק הטמיעה ערכי הוגנות ושקיפות בפעילותה מול לקוחותיה וחיזוק עקרונות אלו בהתנהלותה השוטפת. ככלל, נדרשת קבוצת הבנק לוודא, כי ההצעות הניתנות ללקוח מותאמות לצרכיו. אי עמידה בסטנדרט התנהלות ראוי חושפת את הקבוצה לסיכונים שונים כמו סיכוני ציות, משפטי, מוניטין וכיו"ב. לקבוצת הבנק קיימת מדיניות בנושא התנהלות עסקית נאותה כחלק ממדיניות הציות ואחד מיעדי קצין הציות הינו לפעול להטמעת עקרונות המדיניות בקרב החטיבות השונות

דיון בגורמי סיכון

מידת ההשפעה של גורמי הסיכון מתבססת על המתודולוגיה שמשמשת את הבנק בתהליך ה-ICAAP ובמסמך הסיכונים. המתודולוגיה לוקחת בחשבון את רמת הסיכון והתפתחות פרופיל הסיכון של הבנק אל מול תאבון הסיכון שנקבע ואיכות ניהול הסיכון. כל גורם סיכון המופיע בטבלה נבחן, כאשר הוא עומד בפני עצמו, ומתוך הנחה של אי-תלות בין גורם סיכון אחד לבין גורמי סיכון אחרים המופיעים בטבלה.

סיכון	השפעה	רמת סיכון
1.1 סיכונים שוק	סיכון שוק הינו סיכון קיים או עתידי להפסד או לירידת ערך הנובע משינוי בשווי הכלכלי של מכשיר פיננסי, תיק מסוים או קבוצת תיקים וברמה הכוללת, עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים. על מנת למזער את החשיפה לסיכונים שוק, לבנק מדיניות מפורטת לניהול החשיפה לסיכונים פיננסיים אשר מתווה ומפרטת, בין היתר, תיאבון כולל לסיכונים פיננסיים ותיאבון לסיכון בחתך הסיכון הבודד, מערך בקרה, תשתית דיווחית ועקרונות לפעילות.	קטנה - בינונית
1.1 סיכון רבית	סיכון הרבית הוא סיכון להפסד או לירידת ערך כתוצאה משינויים בשיעורי הרבית בשווקים השונים. שינויים ברבית משפיעים על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, התחייבויותיו ומכשירים חוץ מאזניים, כיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים (או אף התזרימים עצמם) משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הרבית. סיכון הרבית שאליו נחשף הבנק כולל: סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס (מרווח) וסיכון אופציות. סיכון הרבית בתיק, הינו הסיכון הדומיננטי אליו חשוף הבנק בכל הקשור להשפעה על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות ועל הרווח.	קטנה - בינונית
1.2 סיכון האינפלציה	סיכון האינפלציה הינו סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן ו/או במדד המחירים עצמו.	קטנה
1.3 סיכון שער החליפין	סיכון שער החליפין הינו סיכון להפסד כתוצאה משינוי שער חליפין ו/או כתוצאה משינויים בציפיות לשינוי בשער החליפין.	קטנה
1.4 סיכון מניות / אופציות	סיכון מחיר המניות הינו סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי המניות או מדדי המניות. סיכון אופציות הוא הסיכון להפסד הנובע משינויים בפרמטרים המשפיעים על שווי של האופציות, לרבות סטיית התקן.	קטנה
2. סיכון נזילות	סיכון הנזילות הינו הסיכון שהבנק יתקשה לעמוד בהתחייבויותיו בשל משיכות בלתי צפויות מפקדונות הציבור, ביקוש בלתי צפוי לאשראי, אי ודאות לגבי זמינות המקורות והתחייבויות בלתי צפויות אחרות, לרבות ירידה חדה בשווי הנכסים שעומדים לרשות הבנק. כדי למזער את החשיפה לסיכון נזילות מיישם הבנק מדיניות כוללת לניהול סיכון הנזילות במטבע ישראלי ובמט"ח וצמוד מט"ח, בהתאם לנדרש בהוראות ניהול בנקאי תקין.	קטנה
3. סיכון אשראי	סיכון האשראי הינו הסיכון שלווה או צד נגדי, לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק. כדי למזער את החשיפה לסיכון אשראי מוגדרת בקבוצה מדיניות ניהול סיכונים האשראי המגדירה תיאבון סיכון פרטני ומגבלות חשיפה לגבי לווים/ענפים במגזרי הפעילות השונים ומגבלות נוספות. לבנק סביבת בקרה ענפה ומערך דיווח נרחב.	קטנה - בינונית
3.1 איכות לווים ובטחונות	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הקבוצה, בהכנסות ובהון הקבוצה שעלול להתרחש כתוצאה מהרעה באיכות הלווים על רקע פגיעה בכושר ההחזר שלהם, ו/או בשווי ובטיב הבטחונות שהועמדו כבטוחה לאשראי, כלהלן: - חוסנו הפיננסי של הלווה - איתנות, נזילות, רווחיות, כושר החזר, רמת המינוף וכו', ו/או פגיעה בהם כתוצאה מתמורות בפרמטרים כלכליים שונים (שע"ח, שערי הרבית וכו'), ו/או סיבות עסקיות ותמורות בענף פעילותו של הלווה. - שווי, איכות או תמהיל הבטחונות הניתנים על ידי הלווה להבטחת האשראי בחשבונותיו.	קטנה - בינונית

רמת סיכון	השפעה	סיכון
קטנה	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הקבוצה, בהכנסות ובהון הקבוצה הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללווים המשתייכים לענף משק מסויים ו/או השקעות במוצרים הרגישים לענף. הרעה בפעילות העסקית בענף משק כזה, על רקע שינויים בביקוש או בהיצע, שינוי במחירי חומרי גלם, שינויים בטחונים ו/או פוליטיים, שינויים רגולטוריים ועוד, עלולה להביא לפגיעה ביכולת ההחזר ו/או בשווי הבטחונות שניתנו על ידי חלק מהלווים המשתייכים לענף זה, וכתוצאה מכך, להשפיע לרעה על שווי נכסי הקבוצה ורווחיותה.	3.2 ריכוזיות ענפית
קטנה	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הקבוצה, בהכנסות והון הקבוצה הנובע מהרעה במצב של לווה/קבוצת לווים גדול/ה יחסית לתיק האשראי, שעלולה להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי, ובהתאמה על רווחיותה. השפעת הסיכון הינה נגזרת, בין היתר, של התמהיל הפנימי של הקבוצות, הקשר בין החברות המרכיבות אותן עסקית או ענפית, פיזורן, והשפעת הבעיות באחת מהן על היתר. כדי למזער את החשיפה לסיכון קבע דירקטוריון הבנק מגבלות לגבי החשיפה ללווה/קבוצת לווים שבחלקן מחמירות מהמגבלות של בנק ישראל. כמו כן, קיים תהליך של בקרת קיום המגבלות ודיווח להנהלה, לוועדה לניהול סיכונים ולדירקטוריון.	3.3 ריכוזיות לווים וקבוצת לווים
בינונית	סיכון תפעולי הינו סיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים (לרבות סיכון יחסי עבודה), או מערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים IT, אבטחת מידע, סייבר והמשכיות עסקית, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי או סיכון מוניטין, המנוהלים בנפרד. כדי למזער את החשיפה לסיכון תפעולי מיישם הבנק מדיניות כוללת לניהול הסיכונים התפעוליים המגדירה את תיאבון הסיכון, וכן מתווה את סביבת הבקרה, המסגרות הארגוניות והפונקציות הניהוליות שיפעלו לניהול ולמזעור החשיפה לסיכונים תפעוליים.	4. סיכון תפעולי
בינונית	סיכון זה (כחלק מהסיכון התפעולי) מוערך בנפרד לאור ריבוי אירועים בעולם ובמערכת הפיננסית בפרט, ולאור הרחבת פעילות הדיגיטל. הסיכון מוגדר כפוטנציאל לנזק הנובע מאירוע סייבר בהתחשב ברמת סבירותו וחומרת השלכותיו. הבנק מנהל את הסיכון ה"נ"ל בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 363,361,357 ו-367, המתמייחסות לסיכון זה ולאיומים הנובעים ממנו. לצורך ניהול נאות של סיכונים סייבר, הורחבה והותאמה המסגרת הקיימת של ניהול סיכונים טכנולוגיים המידע ואבטחת מידע בבנק בהיבטי תפיסת מרחב האיום ויכולות ההגנה הנדרשות. הבנק נוקט בפעולות מניעה רבות להפחתת הסיכון.	4.1 סיכון סייבר ואבטחת מידע
בינונית	סיכון זה (כחלק מהסיכון התפעולי) מוערך בנפרד לאור כך שהסביבה הטכנולוגית מורכבת ומשתנה והתלות בה גוברת. בשנים האחרונות הסיכון התעצם לאור הצורך בהגדלת הגמישות העסקית והטכנולוגית והגברת השימוש בטכנולוגיות חדשות. הסיכון מנוהל לפי מדיניות ניהול טכנולוגיות המידע ובהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 357	4.2 סיכון טכנולוגיות המידע
קטנה	סיכון משפטי נכלל בגדר סיכון תפעולי כהגדרתו בנוהל בנקאי תקין מס' 350 - ניהול הסיכון התפעולי וכולל גם, אך אינו מוגבל ל"חשיפה לקנסות (fines, penalties) או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית (punitive damages), כמו גם מהסדרים פרטניים (private settlements)". במטרה למזער את הסיכון הבנק פועל על פי מדיניות לניהול הסיכון המשפטי אשר מוגשת לאישור ההנהלה והדירקטוריון, במסגרתה מתואר הסיכון המשפטי, הדרכים לאיתורו, מיפוי ומיזעורו. במסגרת זאת פועל הבנק לאיתור מראש של הסיכונים המשפטיים, לרבות בחינת כל מוצר/שירות או פעילות חדשה ועריכת מכלול המסמכים הכרוכים באותו מוצר/שירות או פעילות, במגמה למזער את הסיכון המשפטי ככל האפשר.	5. סיכון משפטי
קטנה-בינונית	סיכון מוניטין הינו סיכון הנובע מתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עלולה להשפיע לרעה על יכולתו של תאגיד בנקאי לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים ולהנות מנגישות רציפה למקורות מימון. סיכון המוניטין מושפע באופן מהותי מהתממשות של סיכונים משיקים כגון סיכון תפעולי, סיכון אשראי, סיכון ציות, סיכון הלבנת הון ומימון טרור ועוד, אשר דבר פרסומם עלול לגרום לתממשות של סיכון המוניטין (לדוגמה: אירועי גניבה או מעילה, אירועי הלבנת הון, אירועי סייבר, הפסד כספי גבוה וכו').	6. סיכון מוניטין

רמת סיכון	השפעה	סיכון
בינונית	<p>סיכון חקיקה ורגולציה הינו סיכון קיים או עתידי להכנסות והון הקבוצה העלול להיווצר משינויים ברגולציה או בחקיקה, שיש בהם להשפיע על פעילות הקבוצה ועסקיה. הבנק, כתאגיד בנקאי, והחברות המוחזקות על ידו, כפופים להוראות רגולטוריות רבות הבאות לידי ביטוי בחקיקה, חקיקת משנה ומדיניות רשויות הפיקוח והאכיפה כגון: הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, אגף שוק ההון וחיסכון באוצר, הרשות לניירות ערך, הרשות להגנת הפרטיות, רשות התחרות, גופים סטאטוטוריים בתחום הגנת הצרכן וכיו"ב. תחום המחשוב רגיש אף הוא לשינויים בחקיקה וברגולציה, על רקע שדרוגים ושינויים שנדרש לעיתים לעשות במערכות המחשוב. בתחומים אלו קיימים שינויים ו/או חידושים תכופים בחקיקה ובמדיניות הרשויות השונות. שינויים כאמור בחקיקה ובמדיניות רשויות הפיקוח והאכיפה השונות עלולים להשפיע על פעילות הקבוצה ועל עסקיה, וכן לרוב דורשים השקעות והקצאת משאבים על מנת להתאים את הפעילות אליהם, הן בהשקעה במערכות והן בכח אדם ובהכשרתו.</p>	<p>7. סיכונים חקיקה ורגולציה</p>
בינונית	<p>סיכון ציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאין הוא מקיים את הוראות הציות. סיכון הציות כולל את הסיכון לאי קיום הוראות הדין כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין 308, ובכלל זה הסיכון לאי קיום הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור, הסיכון לאי קיום הוראות תכנית האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך בהתאם לחוק יעול האכיפה בדיני ניירות ערך, את הסיכון לאי קיום תוכנית האכיפה הפנימית בדיני תחרות כלכלית, ואת הסיכונים הנובעים מהפעילות מול תושבי חוץ. סיכון זה כולל גם סיכון בנקאות הוגנת (CONDUCT RISK), אשר הינו סיכון חוצה ארגון השואב את מסגרתו הנורמטיבית משורה ארוכה של הוראות דין ורגולציה ומושתת על ערכי יסוד בדמות הוגנות ושקיפות באופן בו מתנהל הבנק אל מול מחזיקי העניין השונים.</p> <p>התחזקות הרגולציה והאכיפה של רשויות המס במדינות שונות, מתוך כוונה לאתר כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות עלולים להשליך על דפוסי התנהגות של לקוחות ומכאן לחשוף את הבנק לסיכונים ציות, סיכונים מוניטין I-Cross border risk.</p> <p>סיכונים איסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן "הלבנת הון") הינם הסיכונים להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא מניעת הלבנת הון ומימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרור התממשות של סיכון מוניטין.</p> <p>ההשפעה של סיכון ציות, הלבנת הון ומימון טרור משליכה על כל תחומי הפעילות של הבנק, לרבות, האכיפה המנהלית, ורגולציה בינלאומית בתחומי מיסוי לרבות FATCA וה-CRS.</p> <p>על מנת למזער את הסיכון, נקבעו מדיניות ונהלים לניהול הסיכונים השונים, הוגדר בכל אחד מהם תיאבון סיכון וקיימת מעטפת של נהלים, בקורות, מערכות מיכון תומכות ומערך דיווחים בהתאם לנדרש.</p>	<p>8. סיכון ציות, הלבנת הון ומימון טרור</p>
בינונית	<p>סיכון האסטרטגיה הינו הסיכון של ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על רווחים, הון, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה הינו פונקציה של התאימות בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, האסטרטגיות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום. סיכון אסטרטגיה כולל בתוכו גם סיכון תחרות הנובע מחשיפת הקבוצה לתחרות בישראל בכל תחומי עסקיה. במהלך פעילותה השוטפת מתמודדת הקבוצה עם גורמים מתחרים בהם התאגידים הבנקאיים האחרים וגופים פיננסיים אחרים המספקים מוצרים פיננסיים חלופיים לאלו המוצעים על ידה. סיכון התחרות מבטא את סיכון השחיקה ברווחיות ובהון על רקע הלחץ התחרותי להקטנת גובה העמלות והמרווחים. ברבעון זה הוחלט להעלות את רמת הסיכון מ"קטנה – בינונית" ל"בינונית" לאור העלייה בסיכון של הסביבה התחרותית ההולכת ומתגברת, במסגרתה: התגברות הרגולציה והסביבה התחרותית, רמת התחרות, מתחרים ומוצרים חלופיים.</p>	<p>9. סיכון אסטרטגיה</p>

בנוסף לסיכונים כאמור לעיל, התוצאות העסקיות של הבנק וביצועיו מושפעים באופן ישיר ממצב המשק בישראל. הרעה בתנאים הכלכליים במשק הישראלי, ו/או הרעה בתנאים הפוליטיים ו/או הבטחוניים עלולים להביא לפגיעה בהכנסות הקבוצה. עיקר פעילותו של הבנק וכן של חלק ניכר מהחברות המוחזקות על ידו הינו במדינת ישראל. לפיכך, מיתון במשק, הוצאה משמעותית של ההשקעות הזרות שהושקעו במשק בשנים האחרונות, האטה כלכלית מהותית וירידה ברמת החיים בישראל עלולים להשפיע באופן מהותי על תוצאות הבנק. מיתון במשק עשוי להגדיל את היקף החובות הבעייתיים, להקטין את מחזורי הפעילות בשוק ההון, להשפיע על הביקוש לשירותים בנקאיים שוטפים שצורכים משקי הבית, להביא לירידה בהיקף הפעילות בכרטיסי אשראי ועוד.

סקירת נכסי סיכון משוקללים (ov1) (במיליוני ₪)

	א	ב	ג	
	נכסי סיכון משוקללים			
	31.12.19	30.9.19	31.12.19	
1				סיכון אשראי (לא כולל סיכון אשראי של צד נגדי) (CCR) (גישה סטנדרטית)
6				סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
10				התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)
15				סיכון סילוק (Settlement risk)
16				חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)
25				סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)
				סך הכל סיכון אשראי
20				סיכון שוק (גישה סטנדרטית)
24				סיכון תפעולי
27				סך הכל
	70,711	70,135	9,058	
	512	639	66	
	160	184	20	
	15	9	2	
	-	-	-	
	2,464	2,471	316	
	73,862	73,438	9,462	
	875	640	112	
	6,512	6,399	834	
	81,249	80,477	10,408	

לפרוט הקשרים בין הדוחות הכספיים לבין חשיפות פיקוחיות - ר' [תוספת א'](#)

מידע נוסף על נכסי סיכון משוקללים

דוח תנועה בחשיפות לאחר הפחתות סיכון אשראי בכל משקל סיכון (במיליוני ש"ח)

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019												
שינויים בחשיפה לאחר הפרשה להפסדי אשראי ולאחר הפחתת בטחונות (לפני המרה לאשראי)												
ניכוי מבסיס ההון	שינוי בנכסי סיכון	250%	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	סה"כ	סוג החשיפה
	79,137										159,067	יתרה ליום 31.12.2018
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,302	5,302	ריבונות
-	21	-	-	-	-	-	-	-	159	(775)	(616)	יישיות סקטור ציבורי
-	(132)	-	-	(7)	-	-	(22)	-	(516)	605	60	תאגידים בנקאיים
-	745	-	198	(812)	-	-	122	-	(123)	-	(615)	תאגידים
-	32	-	(1)	13	-	-	-	-	-	-	12	בביטחון נדל"ן מסחרי
-	928	-	3	1	1,662	-	-	-	-	-	1,664	קמעונאות ליחידים
-	(28)	-	(6)	(11)	-	-	-	-	-	-	(17)	עסקים קטנים
-	540	-	(7)	273	(613)	1,270	815	229	-	-	1,967	בגין משכנתאות לדיור
-	152	41	(1)	55	-	-	-	-	-	42	137	נכסים אחרים
	2,258	41	186	(488)	1,049	1,270	915	229	(480)	5,174	7,894	סה"כ השינוי באשראי
-	(156)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	סיכון סליקה
-	(14)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	סיכון שוק
-	111	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	סיכון תפעולי
-	(87)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	CVA
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	שינוי רגולטורי ומתודולוגי
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	השפעות אחרות
	81,249										166,961	יתרה ליום 31.12.2019

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018												
שינויים בחשיפה לאחר הפרשה להפסדי אשראי ולאחר הפחתת בטחונות (לפני המרה לאשראי)												
ניכוי מבסיס ההון	שינוי בנכסי סיכון	250%	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	סה"כ	סוג החשיפה
	77,371										159,166	יתרה ליום 31.12.2017
-	(507)	-	-	-	-	-	-	-	(2,535)	(2,368)	(4,903)	ריבונות
-	(250)	-	-	-	-	-	(1,012)	-	943	129	60	יישיות סקטור ציבורי
-	(56)	-	-	(18)	-	-	(207)	-	298	(101)	(28)	תאגידים בנקאיים
-	1,537	-	(41)	2,740	-	-	89	-	51	-	2,839	תאגידים
-	7	-	(15)	6	-	-	-	-	-	-	(9)	בביטחון נדל"ן מסחרי
-	972	-	11	13	1,521	-	-	-	-	-	1,545	קמעונאות ליחידים
-	(121)	-	7	3	(657)	-	-	-	-	-	(647)	עסקים קטנים
-	908	-	13	71	561	-	638	218	-	-	1,501	בגין משכנתאות לדיור
-	(392)	73	3	(590)	-	-	-	-	-	57	(457)	נכסים אחרים
	2,098	73	(22)	2,225	1,425	-	(492)	218	(1,243)	(2,283)	(99)	סה"כ השינוי באשראי
-	144	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	סיכון סליקה
-	164	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	סיכון שוק
-	200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	סיכון תפעולי
-	(44)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	CVA
-	(796)	-	-	(183)	(991)	1,174	-	-	-	-	-	שינוי רגולטורי ומתודולוגי
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	השפעות אחרות
	79,137										159,067	יתרה ליום 31.12.2018

נכסים משוקללים בסיכון ביחס לפעילויות העסקיות ולסיכונים הקשורים (במיליוני ש"ח)

ליום 31 בדצמבר 2019								
מגזרי פעילות פיקוחיים								
סה"כ	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	בנקאות פרטית	משקי בית	
73,862	6,217	682	16,774	6,258	14,717	75	29,139	סיכון אשראי
875	875	-	-	-	-	-	-	סיכון שוק
6,512	496	477	747	472	1,558	143	2,619	סיכון תפעולי
81,249	7,588	1,159	17,521	6,730	16,275	218	31,758	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2018								
מגזרי פעילות פיקוחיים								
סה"כ	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	בנקאות פרטית	משקי בית	
71,847	6,561	1,050	15,586	6,586	13,803	60	28,201	סיכון אשראי(*)
889	889	-	-	-	-	-	-	סיכון שוק
6,401	469	467	743	467	1,601	130	2,524	סיכון תפעולי(*)
79,137	7,919	1,517	16,329	7,053	15,404	190	30,725	סך הכל

(*) הוצג מחדש

הון ומינוף חלק 3 הרכב ההון

הרכב ההון הפיקוחי (CC1)

ה	ד	ג	ב	א	הרכב ההון הפיקוחי
	ליום 31 בדצמבר 2018		ליום 31 בדצמבר 2019		
הפנייה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III		
	במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים					
1		927	927		הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1.
2	-	7,325	7,772	-	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן.
3	-	(159)	(131)	-	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי.
4	-	-	-	-	מכשירי הון עצמי רובד 1 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
5	-	211	233	-	מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג' (זכויות מיעוט).
6	-	8,304	8,801	-	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים.
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים					
9		104	100		נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מיסים נדחים לשלם.
14		5	5		רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההון של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק.
15		-	-		עודף יעודה על עתודה, בניכוי מיסים נדחים לשלם שישולקו אם הנכס יהפוך לפגום או יגרע בהתאם להוראות הדיווח לציבור.
26		(126)	(89)		התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
26א		-	-		מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים.
26ב		-	-		מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות.
26ג		(126)	(89)		מזה: בגין השפעת תכנית ההתייעלות.
28		(17)	16		סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1.
29		8,321	8,785		הון עצמי רובד 1.
הון רובד 1 נוסף: מכשירים					
36		-	-		הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים.
הון רובד 1 נוסף: ניכויים					
44		-	-		הון רובד 1 נוסף.
45		8,321	8,785		הון רובד 1.
הון רובד 2: מכשירים והפרשות					
46		1,457	1,462		מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו.
47	8	398	47		מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר.
48	9	76	55		מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'.
49		76	55		מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2.

ה	ד	ג	ב	א	הרכב ההון הפיקוחי
ליום 31 בדצמבר 2018		ליום 31 בדצמבר 2019			
הפנייה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	
50	782	781	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס.		
51	2,713	2,345	הון רובד 2 לפני ניכויים.		
הון רובד 2: ניכויים					
57	-	-	סך כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2.		
58	2,713	2,345	הון רובד 2.		
59	11,034	11,130	סך ההון.		
60	79,137	81,249	סך נכסי סיכון משוקללים.		
יחסי הון וכריות לשימור הון					
61	10.51%	10.81%	הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)		
62	10.51%	10.81%	הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)		
63	13.94%	13.70%	ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)		
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים					
69	9.31%	9.31%	יחס הון עצמי רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים החל מיום 1 לינואר 2015		
71	12.81%	12.81%	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים החל מיום 1 ינואר 2015		
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)					
72	93	169	השקעות בהון של תאגידי פיננסיים (למעט תאגידי בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה.		
73	521	520	השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידי פיננסיים (למעט תאגידי בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה.		
75	463	514	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה.		
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2					
76	782	781	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה.		
77	896	1,016	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית.		
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר					
84	1,050	1,277	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר [בהתאם להוראות המעבר בהוראה 299].		
85	-	-	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה.		

(1) יישום לראשונה של תקנים חשבונאיים והוראות המפקח על הבנקים.

לגילוי על הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי - ר' תוספת א'

מידע נוסף על הון והלימות הון

דוח תזרים של תנועות ממועד הדיווח הקודם על ההון הפיקוחי, לרבות שינויים בהון העצמי רובד 1, הון רובד 1, והון רובד 2

לשנה שנסתיימה	לשנה שנסתיימה	
ב-31.12.2018	ב-31.12.2019	במיליוני ש"ח
		1. שינוי בהון עצמי רובד 1
8,216	8,304	סך הון עצמי רובד 1, לפני התאמות פיקוחיות וניכויים לתחילת תקופה
337	475	שינוי בהון המיוחס לבעלי מניות הבנק
		שינוי בהבדלים בין הון המיוחס לבעלי מניות הבנק לבין הון עצמי רובד 1
(235)	22	שינוי בזכויות שאינן מקנות שליטה
(14)	-	ישום הוראות מעבר בגין אימוץ כללי חשבונאות מקובלים בנושא זכויות עובדים
8,304	8,801	סך הון עצמי רובד 1, לפני התאמות פיקוחיות וניכויים לסוף תקופה
		שינוי בהתאמות פיקוחיות וניכויים:
		סך הכל התאמות פיקוחיות וניכויים לפני התאמות בגין מהלכי התייעלות - הון עצמי רובד 1, לתחילת תקופה
183	(17)	שינוי בנכסים בלתי מוחשיים
1	(4)	שינוי בהתחייבות להשקעה עצמית במניות
(176)	-	שינוי בהתאמות פיקוחיות וניכויים אחרים - הון עצמי רובד 1
1	-	סך הכל התאמות פיקוחיות וניכויים לפני התאמות בגין מהלכי התייעלות - הון עצמי רובד 1, לסוף תקופה
9	(21)	סך שינוי בהתאמות בגין מהלכי התייעלות - הון עצמי רובד 1
(26)	37	סך הכל הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
8,321	8,785	
		2. שינוי בהון רובד 2
2,749	2,713	סך הון רובד 2, לפני ניכויים לתחילת תקופה
(84)	(367)	שינוי בהון רובד 2: מכשירים, לפני ניכויים
48	(1)	שינוי בהון רובד 2: הפרשות, לפני ניכויים
2,713	2,345	סך הון רובד 2, לפני ניכויים לסוף תקופה
		שינוי בניכויים:
-	-	סך הכל ניכויים - הון רובד 2
-	-	שינוי בסך הכל ניכויים - הון רובד 2
2,713	2,345	סך הכל הון רובד 2

באזל

הבנק מיישם את הוראות ועדת באזל בנושא מדידה והלימות הון, כפי שאומצו על ידי בנק ישראל בהוראות ניהול בנקאי תקין 201 עד 211. הוראות באזל מתייחסות ל-3 נדבכים:

נדבך ראשון - דרישות הון מזעריות, המחושבות לכל אחד מסוגי הסיכונים בנפרד, כאשר לגבי סיכוני אשראי הגישות העיקריות הן:

1. הגישה הסטנדרטית המסתמכת בעיקר על נתוני דירוגי אשראי של חברות דירוג חיצוניות.
  2. הגישות המתקדמות המבוססות על דירוגים פנימיים אשר חושבו בהתאם למודלים שפותחו על ידי הבנק (Internal Ratings-Based).
- הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית לכלל החשיפות של הבנק, ובגין סיכון שוק מבוצע גם חישוב של הקצאת ההון הנדרשת בגין הסיכון הספציפי בתיק למסחר.

נדבך שני - עוסק בתהליך הפנימי להערכת נאותות ההון ביחס לפרופיל הסיכונים של הבנק - תהליך ה-ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) ובמערכי הפיקוח והבקרה שהבנק מיישם. תהליך ה-ICAAP נועד להבטיח קיום רמה הולמת של אמצעים הוניים שתתמוך בכלל הסיכונים הגלומים בפעילות הבנק, לרבות בהתחשב בתוכניות אסטרטגיות עתידיות, זאת מעבר לדרישות ההון המינימאליות שעל הבנק להחזיק בהתאם לנדבך הראשון, ובכלל זה: סיכון ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון אינפלציה, סיכון ציות, סיכון הלבנת הון ומימון טרו, סיכון אסטרטגיה, סיכון משפטי, סיכון מוניטין ועוד. התהליך כולל, בין היתר, בחינת המנגנונים המובנים לזיהוי הסיכונים ומוקדי הסיכון וביצוע הערכת נאותות הונית על בסיס תרחישים שונים, בחינת קיום תהליכים פנימיים ליישום ממשל תאגידי נאות, שיפור ושדרוג מערכי הבקרה והביקורת וקיום תשתית תרחישי קיצון נאותה הכוללת תרחישי קיצון הוליסטיים. כמו כן, עוסק נדבך זה בתהליך הסקירה הפיקוחי (SREP) מול בנק ישראל.

נדבך שלישי - משמעת שוק - דרישות הגילוי והדיווח לציבור. הנדבך כולל את דרישות הגילוי בדיווח הכספי של תאגיד בנקאי.

במהלך חודש דצמבר 2017, פירסמה ועדת באזל לפיקוח בנקאי עדכון להוראות ל"מדידה והלימות הון", שאמור להיכנס לתוקף באופן מדורג החל מה-1 בינואר 2022 ועד 1 בינואר 2027. חשוב לציין כי בשלב זה, לא ידוע באיזה אופן ומתי יאומצו הוראות אלה בישראל.

אימוץ הוראות באזל ע"י בנק ישראל

- במסגרת הוראות באזל נכללת דרישה לעמידה ביחס הון עצמי רובד 1 מינימלי של 9% ויחס הון כולל של 12.5%, החל מיום 1 בינואר 2015, נכון לתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הינו עד 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית.
- ליחסי הון מינמליים אלה מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח.

גישת הבנק להערכת הלימות הון

במסגרת הטמעת הנדבך השני של באזל בבנק מהווה תהליך הערכת הנאותות ההונית (תהליך ה-ICAAP) את הבסיס לקביעת יעד ההון המינימאלי של הקבוצה.

תהליך ה-ICAAP מתבצע בהתאם לפרקטיקה בינלאומית מקובלת ובהתאם למסגרת העבודה של באזל והנחיות בנק ישראל, במסגרתו מאותגרת הקצאת ההון הרגולטורית בנדבך הראשון ומוקצות כריות הון ייעודיות נוספות במידת הצורך. מסמך ה-ICAAP מטמיע את מתודולוגיית אמידת הסיכונים השונים, הערכת הנאותות ההונית והניהול השוטף של ההון. הוא מכיל עדכונים ושינויים רבים שהתבצעו במהלך השנים עקב תהליכי שיפור פנימיים, דו שיח מתמשך עם בנק ישראל (לרבות תהליך ה-SREP), עדכוני בנק ישראל ועדכונים בינלאומיים שונים. תהליך הערכת הנאותות ההונית נועד לבחון את יכולת הקבוצה לשאת בסיכונים אליהם היא חשופה ותוצאותיה מהוות היזון חוזר הן ליעדי ההון שקבע הדייקטוריון והן לאיכות מדיניות ניהול הסיכון והצלחת יישומה, והן משמשות בסיס לקביעת יעדי ההון ותכנון ההון וגיבוש תיאבון לסיכון ומגבלות על ידי זיהוי צרכי ההון וקיבולת הסיכון של הקבוצה.

בקביעת יעד ההון נבחנים ממצאי התהליך המהווים את היקף ההון הנדרש בראיית הקבוצה אל מול פרופיל הסיכון שלה למועד הדוח ובראייה צופה פני עתיד בהתבסס על היעדים העסקיים של הקבוצה והצמיחה המתוכננת ותחת תרחישי קיצון הוליסטיים. מסמך ה-ICAAP לנתוני 31 במרץ 2019 הוגש כנדרש לבנק ישראל. תשתית תהליך הנאותות ההונית שאושרה בבנק משמשת בסיס לתהליך הפנימי המבוצע בבנק ובחברת הבת הבנקאית בהתאמות הנדרשות ועל בסיס פרופיל הסיכון הספציפי של חברת הבת. חברת הבת ביצעה תהליך ICAAP מקוצר לנתוני ה-31 בדצמבר 2018.

דיון כמותי ואיכותי בתכנון ההון במסגרת הדיון הכללי בתכנון האסטרטגי של ההנהלה

לבנק תכנית אסטרטגית לשנים 2020-2022 הכוללת יעדים כמותיים. כנגזרת של התכנית האסטרטגית, הכוללת יעדי הכנסות והוצאות חמש שנים קדימה, נבנה תכנון הון תלת שנתי. התוכנית האסטרטגית על יעדיה הכמותיים מתוקפת פעמיים בשנה, ובמסגרת זאת נעשית בדיקה כי תכנון ההון הקיים הינו בהלימה עם היעדים האסטרטגיים המעודכנים. טרם אישור תכנון ההון, מתבצע תהליך של בחינת העמידה ביעדי ההון במצב עסקים רגיל ותחת תרחישי קיצון.

יישום הנדבך השני של באזל כולל ביצוע תהליך ה-ICAAP כאשר אחד מתוצריו המרכזיים הינו קביעת יעדי ההון במצב עסקים רגיל ובמצב קיצון. יעדי ההון נקבעים להון עצמי רובד 1 ולהון הכולל. יעדי ההון הינם, לכל הפחות, היעדים הרגולטוריים (9% הון עצמי רובד 1, 12.5% הון כולל, בתוספת הגדלת יעדי ההון בגובה 1% מיתרת תיק המשכנתאות).

יעדי ההון הפנימיים הזהים לאלה הרגולטוריים, הינם:

- במצב עסקים רגיל - יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-9.31% ויחס ההון הכולל לא יפחת מ-12.81%.
  - במצב קיצון - יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-6.50% ויחס ההון הכולל לא יפחת מ-9.00%.
- תכנון ההון לוקח בחשבון שינויים רגולטוריים עתידיים מרכזיים העשויים להשפיע על תכנון ההון. בנוסף תכנון ההון הוא שמרני, כולל כריות ביטחון ויכול לתת מענה למצב של דרישות הון עולות. תכנון ההון התלת שנתי תמך לכל אורך התקופה בדרישות הון שעלו כתוצאה מהגדלת יעדי ההון כפונקציה של תיק המשכנתאות (בהדרגה על פני 8 רבעונים) ובנושאים נוספים.
- בהתאם להוראות המעבר, מכשירי ההון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי יוכרו עד לתקרה של 80% ביום 1 בינואר 2014 ובכל שנה עוקבת תופחת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם לכך, החל מיום 1 ינואר 2019 תעמוד התקרה על 30%.

להלן ניתוח השפעות השינויים על יחס הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר 2019:

השפעת השינוי ב-1 מיליארד ש"ח בסך נכסי הסיכון	השפעת השינוי ב-100 מיליון ש"ח בהון עצמי רובד 1 באחוזים	
0.13	0.12	בנק (בנתוני המאוחד)
2.13	1.87	מסד

חלק 4 - יחס המינוף

השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)

31 בדצמבר 2018	31 בדצמבר 2019	
	במיליוני ש"ח	
134,120	141,110	1 סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	2 ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	3 ההתאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
(44)	107	4 התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	5 התאמות בגין עסקאות מימון ניירות ערך (לדוגמא: עסקאות רכש חוזר והלוואות מובטחות דומות אחרות)
9,735	9,274	6 התאמות בגין פריטים חוץ מאזניים (המרה של החשיפות החוץ מאזניות לסכומים שווי ערך אשראי)
622	629	7 התאמות אחרות (*)
144,433	151,120	8 חשיפה לצורך יחס המינוף

יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

31 בדצמבר 2018	31 בדצמבר 2019	
	במיליוני ש"ח	
132,584	140,739	1 חשיפות מאזניות
(104)	(101)	2 נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות בטחונות) (סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1)
132,480	140,638	3 סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)
863	374	4 חשיפות בגין נגזרים
470	825	5 עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים (לדוגמא: לאחר הפחתת בטחון משתנה במזומן כשיר)
-	-	6 סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
-	-	7 גילום (gross-up) ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור (ניכויים של נכסי חייבים בגין בטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים)
-	-	8 (רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על ידי הלקוח)
19	-	9 סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
3	-	10 בניכוי: קיזוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכוי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
1,355	1,199	11 סך חשיפות בגין נגזרים
		12 חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
863	9	13 נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמתפלות כמכירה חשבונאית
-	-	14 (סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך)
-	-	15 חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות ערך
-	-	16 חשיפות בגין עסקאות כסוכן
863	9	17 סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
34,391	34,287	18 חשיפות חוץ מאזניות אחרות
(24,656)	(25,013)	19 חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו (התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי)
9,735	9,274	20 פריטים חוץ מאזניים
8,321	8,785	21 הון וסך החשיפות
144,433	151,120	22 הון רובד 1
		23 סך החשיפות
5.76%	5.81%	יחס מינוף
		יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

(*) עיקר סכום ההתאמות נובע מהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי.

חלק 5 - סיכון אשראי

מידע כללי על איכות סיכון אשראי

סיכון האשראי הינו הסיכון שלוהו או צד נגדי, של הבנק, לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק על פי הסכם האשראי. במסגרת יישום הוראות באזל מיישמת הקבוצה את הגישה הסטנדרטית בגין החשיפה לסיכונים אשראי. במסגרת נדבך 2 מאותגרת הקצאת ההון של הנדבך הראשון ובמידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכונים אשראי.

המודל העסקי במרכיבי פרופיל סיכונים האשראי

תיק האשראי של הבנק מתמקד באשראי ללקוחות פרטיים (הכולל אשראי למגזר החרדי והדתי, אשראי לעובדי וגמלאי מערכת הבטחון ואשראי לאוכלוסיית המורים בישראל, וכן כולל אשראי למשכנתאות), המאופיין ברמת פיזור גבוהה ורמת סיכון נמוכה, באשראי מסחרי ועסקי, המאופיין בביקוש יציב וקשיח, ואשר מושפע במידה נמוכה מתנודות בשווקים, באשראי לפעילי שוק ההון, באשראי למימון ליווי בניה למגורים ובאשראי לעסקים קטנים. עיקר הסיכון הטמון בפעילות זו הינו הרעה במצבם של הלווים שעלול להשפיע לרעה על שווי תיק האשראי ורווחיות הקבוצה.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הבנק משקף נכונות מידתית לנטילת סיכונים אשראי, תואם פעילות בנקאית זהירה, תואם לדרישות הפיקוחיות ותואם להיקף פעילות הבנק וצביונו. במסגרת המדיניות התווה דירקטוריון הבנק אסטרטגיה לצמצום חשיפות בלתי רצויות לסיכון האשראי הכוללת מערך מגבלות רחב לסיכון האשראי לענפים ותחומי פעילות שונים.

ניהול על בסיס קבוצתי של חשיפות האשראי

היבט מרכזי במדיניות ניהול סיכונים האשראי הינו מיסוד תיאבון קבוצתי וקביעת מיקוד עסקי מובהק וברור, לרבות קביעת עקרונות מנחים לפעילות האשראי בחברת הבת בקבוצה והגברת השליטה והבקרה על האשראי הניתן בחברה זו. במסגרת זו גם מאתגר מסמך מדיניות האשראי של חברת הבת על ידי החטיבה לניהול סיכונים של החברה האם. הבנק הטמיע מדיניות אשראי על בסיס קבוצתי, תוך שימור מאפייני הייחודיים של חברת הבת.

ניהול סיכונים האשראי

סיכון האשראי מנוהל באמצעות יישום מדיניות אשראי בעיקר בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 311. מדיניות האשראי נועדה להבטיח קיומם של תהליכים אפקטיביים לשמירה על איכות תיק האשראי, מיחזורו, שינוי תנאיו והגדלתו באופן מבוקר ומדוד, בהתבסס על הסביבה העסקית-כלכלית, התיאבון המידתי לסיכון, רמת השליטה והבקרה של הבנק בתחומי פעילות הענף או הלקוח וכן למתן מעטפת נאותה של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח, ניטור, דיווח, בקרה וביקורת על תהליך ניהול סיכון האשראי.

הבנק מפעיל מנגנונים הולמים לביצוע בקרה ופיקוח על האשראי, חלקם בזמן אמת וחלקם בדיעבד. הבקרה והפיקוח מבוצעים באמצעות יחידות אקסוגניות ליחידות המנהלות את האשראי.

החטיבה לניהול סיכונים מובילה את תהליך גיבוש מדיניות האשראי, תוך שיתוף הגורמים העסקיים האחראיים על מתן האשראי בבנק. מסמך מדיניות האשראי, שהינו תוצר של גיבוש מדיניות זו, נדון ומאושר לפחות אחת לשנה על ידי ההנהלה, וועדות הלוואות וניהול סיכונים ובדירקטוריון הבנק, ומתעדכן על פי השינויים והתמורות בשווקים הפיננסיים בארץ ובעולם, שינויים ברגולציה וכיוצ"ב, כמפורט בהמשך. נהלי הבנק בתחום האשראי וניהול סיכון האשראי תומכים ומבטאים מדיניות זו הלכה למעשה.

מדיניות הבנק כוללת דיון רחב ומפורט ביעדים ובאופן פיתוח עסקי האשראי בענפים ובתחומי הפעילות השונים תוך הגדרת עקרונות מפורטים בכל ענף ותחום לרבות מגבלות פרטניות ברמת תתי ענפים ומוצרים המאופיינים ברמת סיכון גבוהה.

הקריטריונים המשמשים בהגדרת המדיניות לניהול סיכון אשראי ובקביעת ההגבלות על סיכון אשראי

במסגרת מדיניות האשראי התווה דירקטוריון הבנק אסטרטגיה לצמצום חשיפה בלתי רצויה לסיכון באמצעות הגדרת התיאבון לסיכון והגדיר תחומי פעילות שתהליך גיוסם והענקת האשראי בגינם ילוו במשנה זהירות וכן, תחומים בהם לא יינתן אשראי, וזאת במידה שרמת הסיכון הטמונה בהם גבוהה או רמת השליטה והבקרה עליהם אינה גבוהה, אף אם התשואה הפוטנציאלית העשויה להתקבל מהם גבוהה. כחלק מאסטרטגיה זו מיישם הבנק מספר עקרונות:

- **פיזור** נאות של הסיכונים וניהול זהיר ומבוקר של החשיפות, הן ברמת הלקוח הבודד והן ברמת ענפי המשק ומגזרי הפעילות העסקיים השונים.

- **בחינת קריטריונים לאישור אשראי הכוללים בין היתר: בחינת כושר ההחזר של הלקוח, בחינה שוטפת של מאפייני הפעילות העסקית של הלקוח, בדיקת תזרים המזומנים ומבנה הנכסים וההתחייבויות שלו, כולל תרחיש קיצון (בסכומים שנקבעו במדיניות), טיב הביטחונות, ניתוח המגזר הענפי בו הוא פועל וניתוח פרמטרים נוספים להם השלכה על איתנותו הפיננסית כגון: תלות גבוהה של הלקוח בלקוחותיו, בספקים שלו וכיוצא"ב.**
- **שמירה על מתן אשראי בתנאי שוק תוך שמירה על הלימה בין המרווחים והרווחיות הכוללת מהלקוחות לבין רמת הסיכון הגלומה בפעילותם, תוך שימוש בתהליכים ובקורות ממוקדים, המביאים לידי ביטוי את שיעור ההכנסה הכוללת מהלקוח (מרווחים ועמלות), ביחס לתיק האשראי הכולל, לרבות קביעת רף מינימום לשיעור זה. רמת המרווחים משקפת גם את הקצאת ההון הנדרשת בשל מתן האשראי.**
- **אי תלות, ניגוד עניינים ואנשים קשורים (אישור מיוחד):** בהתאם למדיניות האשראי עסקאות אשראי עם אנשים קשורים תובאנה לוועדת הביקורת של הדירקטוריון, לאחר אישורן בוועדות האשראי המתאימות. הבקשות מוגשות לוועדה בצורה שיטתית ומסודרת הכוללת נתוני השוואה על מנת לאפשר לוועדה לבחון את הוגנות תנאי העסקה והיעדר העדפה ביחס ללקוחות אחרים (תנאי שוק).
- **קביעת מגבלות פנימיות** לשמירה על חשיפת האשראי במסגרת הרמה שקבע התאגיד לעצמו, כך שיוכל לפקח על עמידה ביעדי סיכון האשראי שנקבעו.
- **שמירה על הנאותות ההונית** של הבנק בהתבסס על יעדי הלימות ההון של הבנק כפי שקבע הדירקטוריון.
- **שמירה על רמת ריכוזיות אשראי סבירה** באמצעות קביעת מגבלות אשראי ללווה בודד ולקבוצות לווים, למגזרי פעילות, ולהיקף האשראי הכולל של קבוצות הלווים הגדולות ביחס לתיק האשראי וכו'.
- **הגדרת אינדיקטורים כמותיים** ברורים לבחינת הצורך בעדכון מסמך המדיניות בעקבות שינויים מאקרו כלכליים ורגולטוריים או שינויים בנתוני הבנק, ביניהם: שינויים בתחזיות צמיחה במשק, שינוי בשערי חליפין, הוראות רגולטוריות חדשות בעלות השפעה על תחום האשראי, שינוי בחלקו של הבנק באשראי במערכת הבנקאית, הלימות הונו של הבנק ועוד.

המבנה והמערך הארגוני של ניהול סיכון האשראי ופונקציית הבקרה באשראי - קווי הגנה

- מערך הבקרה הפנימית מורכב משלושה נדבכים עיקריים (קווי הגנה):
- מערך יוצרי הסיכונים, המהווה גם את קו ההגנה הראשון** כולל את החטיבה העסקית, על מחלקותיה העסקיות והמסחריות (ראשי סקטורים, קציני אשראי, רפרנטים וכו') וכולל את החטיבה הבנקאית לרבות מטה האשראי ואנשי האשראי במערך הסניפים ואת, את המערך הפיננסי (ניהול פיננסי מ-1.1.2020) ואת חטיבת נכסי לקוחות. בנוסף נכללים בקו ההגנה הראשון, בין היתר, יחידות הבקרה הבאות: יחידת תפעול ובקרה עסקית, מחלקת אשראים מיוחדים ופיקוח, מחלקת גביה קבוצתית, היחידה לניתוח פיננסי, מחלקת סחר חוץ ותשלומים בינלאומיים, מחלקת ניהול מכירות ויחידת הבקרה לשוק ההון בחטיבה לניהול נכסי לקוחות.
- קו ההגנה השני** באשראי כולל את היחידה להערכת סיכונים אשראי, היחידה לבקרת אשראי, היחידה לניהול סיכונים ויישום הוראות באזל ואת היחידה לסיכונים שוק ונזילות ולתיקוף מודלים.
- קו ההגנה השלישי** כולל את מערך הביקורת הפנימית הבלתי תלויה, הכפופה ישירות לדירקטוריון, ואת כל גופי הביקורת החיצוניים.
- בבנק מתבצעים באופן שוטף תהליכים להפחתת סיכון האשראי באמצעות ניתוח כלכלי ועסקי של בקשות האשראי להערכת סיכון האשראי בפעילות הלווה, דירוג האשראי הניתן ומעקב ובקרה שוטפים אחר האשראי הניתן.
- במסגרת היחידות העסקיות נדון באופן תקופתי האשראי הניתן ללווים גדולים וקבוצות לווים וכן האשראי לענפי משק שונים.
- כל חביונות לקוחות הבנק לרבות שווי הביטחונות העומדים כנגדן, מרוכזים במערכת האובליגו - באמצעותה מבצע הבנק מעקב יומי של מצבת הביטחונות אל מול חשיפות האשראי.

הבקרה הפנימית באשראי מבוצעת על ידי יחידות שונות שהמרכזיות שבהן הינן:

- מחלקת אשראים מיוחדים ופיקוח
- מחלקת אשראים מיוחדים מופקדת על ניהול תיקי האשראי שסווגו כבעייתיים והוחלט להעבירם לטיפול היחידה. תפקיד מחלקת פיקוח הוא איתור לקוחות בעייתיים מעל 100 אלף ש"ח ובחינת מצבם הפיננסי, והיא בלתי תלויה ואינה מעורבת בפעילות העסקית. המעקב והפיקוח מתבצעים באופן שוטף ביחס לכלל לקוחות הבנק על בסיס מגוון של דיווחים ממוחשבים המופקים בתדירות ובחתיכים שונים.
- היחידה לניתוח פיננסי
- היחידה משמשת כגוף תומך החלטה לגורמי הבנק ותפקידה העיקרי הוא לחוות דעה מקצועית ואובייקטיבית בנושא סיכונים אשראי של לווים בבנק, הן קיימים והן פוטנציאליים. ייחודה ויתרונה של היחידה מתבטא בכך שאינה מעורבת במתן אשראי בפועל ובכך נשמרת אי התלות שלה.

- יחידת תפעול ובקרה עסקית
- היחידה בוחנת את התפתחות הרווחיות הכוללת של לקוחות האשראי העסקי והמסחרי במגוון חתכים לרבות מול דירוג הסיכון של הלקוחות.
- מחלקת פיקוח אשראי וגביה
- המחלקה מבצעת "בקרת על" בגין אשראי בסכום של עד 100 אלף ש"ח בתיאום עם מטה האשראי בחטיבה הבנקאית.
- יחידת רגולציה ובקרה במטה האשראי של החטיבה בנקאית
- היחידה מבצעת מעקב אחר התפתחות האשראי הבעייתי מאשראי תקין ומבצעת בקרות שוטפות הקשורות לתיעוד האשראי בהתאם לנהלי הבנק.
- תחום ניהול סיכונים אשראי בחטיבה לניהול סיכונים
- תחום זה כפוף למנהל הסיכונים הראשי העומד בראש החטיבה לניהול סיכונים. התחום מורכב משתי יחידות:
  - היחידה לבקרת אשראי, אחראית על בקרת סיכונים האשראי של לווים ספציפיים, על פי מדגם מבוסס סיכון מתיק האשראי של הבנק, על פי נב"ת 311 ("ניהול סיכונים אשראי"). בנוסף, מבצעת היחידה בקרה על אגרות החוב הקונצרניות בתיק הנוסטרו, שדירוגן ירד מתחת לדירוג המותר לפי נהלי הבנק ("חריגה פאסיבית") במידה ונמצאו כאלה.
  - היחידה להערכת סיכונים אשראי, אשר עוסקת בשלושה תחומים: האחד ניתוח ומתן חוות דעת כתובה בלתי תלויה לגבי חשיפות אשראי בסכומים מהותיים, על פי נב"ת 311. חוות הדעת של היחידה מתייחסת לבקשת האשראי או השקעה ולדירוג האשראי, תוך ביצוע ניתוח עצמאי של העסקה, ומאתגרת לפי העניין את שיקול הדעת שמפעיל הגורם העסקי. נציג היחידה משתתף בוועדות האשראי (מסמכות ראש חטיבה ומעלה), בודק ומערך את סיכונים האשראי בכל בקשות האשראי הנדונות, ובמידת הצורך מחווה את דעתו בדיוני הוועדות. פעילות היחידה אינטגרלית לתהליך קבלת ההחלטות העסקיות בגין האשראי הניתן ועמדתה נבחנת כחלק מהתהליך ולא בדיעבד. התחום השני הינו ביצוע הליכים עצמאיים משלימים לאיתור חובות שמצבם מורע, לרבות קביעת נאותות הסיווגים וההפרשות להפסדי אשראי. התחום השלישי הינו בקרת תהליכי אשראי הכולל, בדיקת תקינות תהליך אישור האשראי בחשבונות העונים על הפרמטרים המפורטים בנהל היחידה, קיומם ותקינותם של מסמכי האשראי והביטחונות וקיום אישור הסמכות המתאימה לווייתורים והקלות.

מערכות למדידה, אמידה וניהול של סיכונים האשראי

- לבנק **מודלים פנימיים** שפיתח לדירוג סיכון האשראי הגלום בפעילות הלקוחות העסקיים. המודלים מתבססים ברובם על פרמטרים אובייקטיביים בקשר עם מצבו של הלקוח (מאפייני הלקוח, תמהיל הביטחונות, החוסן הפיננסי המשתקף מן הדוחות הכספיים של הלקוח, נתונים ענפיים, נתונים נוספים וכיו"ב). על מנת להדק את הקשר שבין דירוג הסיכונים של הלקוח והתשואה הנובעת מפעילותו, קבע הבנק רף תשואה מינימלית שיש לשאוף אליה לכל דרגת סיכון.
- הבנק פיתח מודלים סטטיסטיים נוספים לדירוג סיכונים האשראי ללקוחות פרטיים ועסקים קטנים, בהתאם לדרישות העסקיות, הסביבה התחרותית, תיאבון הסיכון של הבנק ועקרונות רגולטוריים. המודלים מתבססים, בין היתר, על נתוני החשבון, נתוני הלקוח, והסיכוי לכשל.
- **מערכות ממוכנות** - מערכות הבנק מאפשרות מעקב שוטף אחרי פעילות הלקוחות, במכלול רחב, ובמגוון חתכים: רמות ותמהיל פעילות, ניצול מסגרות אשראי, רמת ביטחונות ומידע עדכני על מצבו הכספי של הלקוח. מנגנון זה משמש בין היתר את הסניפים ואת המטה, ומאפשר להעניק ללקוחות את מיטב השירות ברמה גבוהה של מקצוענות ומיומנות.
- אחת מהמערכות הממוכנות המיושמות בבנק הינה **מערכת ממוכנת של בקשות אשראי** אשר משפרת ומיעלת את הליך קבלת ההחלטות והבקרה עליו.
- בנוסף בוחן הבנק באופן תדיר את עמידתו בהוראות הרגולטוריות בכל הקשור **במגבלות הריכוזיות**: לווה וקבוצת לווים או חשיפה לענפי משק, באמצעות מערכת חשיפות אשראי.
- לבנק **מערכת לתיעוד המסמכים המשפטיים** היוצרים את השעבודים על הנכסים שניתנו כביטחון בתיקי הלקוחות ומערכת המנהלת מעקב אחר שווים של נכסים אלה. מערכות הביטחונות מבטיחות את זמינות הנתונים הנדרשים לניהול סיכונים אשראי לכל גופי הבקרה השונים בסניפים ובמטה. הנהלת הבנק ממשיכה לשכלל ולשפר את כלי המדידה, הדיווח והבקרה הדרושים לה, לשם קבלת תמונת מצב עדכנית בכל הקשור למאפייני הסיכון השונים, הקיימים בסביבתם העסקית של מקבלי האשראי. לשם כך היא נעזרת, בין היתר, בראשי סקטורים מומחים בחטיבה העסקית וביחידות תחום ניהול סיכונים אשראי בחטיבה לניהול סיכונים.

פיקוח ובקרה

- הבנק מפקח על חביות הלקוחות ועל שווי הביטחונות שניתנו להבטחתן באמצעות מערכת האובליגו המאפשרת מעקב יומי שוטף. מבוצע מעקב בתדירות יומית אחר חוסרי בטחונות ברמת הלקוח הבודד:
  - איתור אובליגנטים עם חוסרי בטחונות על ידי סניפי הבנק.

- עבודת פיקוח ובקרה על אובליגנטים עם סכום חבות של מעל 100 אלף ש"ח במחלקת אשראים מיוחדים ופיקוח על ידי רפרנטים ייעודיים למקבץ סניפים אזורי, ללקוחות שוק ההון והנדל"ן.
- בקרה על מקבץ סניפים בחשבונות מתחת ל- 100 א"ש במטה האשראי של החטיבה הבנקאית.

דיווח על החשיפה לסיכוני אשראי

ההנהלה ודירקטוריון הבנק מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכוני אשראי ובחתיכים שונים על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה, ביניהם דיווחים על החשיפה לסיכוני אשראי במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני. ניהול החשיפה לסיכוני האשראי נבחן ומבוקר באופן שוטף, במסגרת בחינת כלל הסיכונים על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון וההנהלה וכן על ידי דרגי הביניים. במסמך הסיכונים נסקרת התפתחות תיק האשראי ומדווחים, בין היתר, הערכת סיכון האשראי לפי ענפי משק וחתיכים שונים, עמידה במגבלות רגולטוריות ובמגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון וההנהלה, בחינת יתרת החובות הבעייתיים ויתרות ההפרשה להפסדי אשראי. במסגרת המסמך בוחן הבנק מתווה של תרחישי קיצון בתחום התממשות סיכוני אשראי על כלל התיק המשלבים סיכונים נוספים בו זמנית. תרחיש קיצון זה משמש לבחינת הנאותות ההונית. מסמך הסיכונים נדון, אחת לרבעון, בהנהלה, בוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים ובדירקטוריון.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

א	ב	ג	ד	
31 בדצמבר 2019				
יתרות ברוטו				
פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר				
אחרים				
הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך				
יתרות נטו				
במיליוני ש"ח				
958	91,044	(930)	91,072	1 חובות, למעט איגרות חוב
8	10,652	(4)	10,656	2 איגרות חוב
124	33,055	(57)	33,122	3 חשיפות חוץ מאזניות
1,090	134,751	(991)	134,850	4 סה"כ

א	ב	ג	ד	
31 בדצמבר 2018				
יתרות ברוטו				
פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר				
אחרים				
הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך				
יתרות נטו				
במיליוני ש"ח				
710	88,066	(868)	87,908	1 חובות, למעט איגרות חוב
9	12,363	(4)	12,368	2 איגרות חוב
104	34,395	(64)	34,435	3 חשיפות חוץ מאזניות
823	134,824	(936)	134,711	4 סה"כ

שינויים במלאי החובות הפגומים

ראה פרק סקירת הסיכונים, סיכון אשראי, איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי, תנועה בחובות הפגומים בגין אשראי לציבור, בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2019.

גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות האשראי

זיהוי וסיווג חובות פגומים

מדיניות האשראי בבנק מגדירה סממנים עיקריים לבחינת איכות האשראי, ביניהם מצב הפיגור, דירוג הלקוח, סוג מקור ההחזר, מצב הביטחונות ועוד. בהתאם למדיניות זו, הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כפגומים. בהתאם לנהלים אלו, הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים ואת פריטי האשראי החוץ מאזני בסיווגים: פגום או נחות קבוצתי, נחות פרטני, והשגחה מיוחדת.

חוב מסווג כפגום או נחות קבוצתי - חוב אשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. החלטה בדבר סיווג החוב מבוססת, בין היתר, על מצב הפיגור של החוב, הערכת מצבו הפיננסי וכוסר הפירעון של הלווה, קיום ומצב הביטחונות, מצבם הפיננסי של ערבים, אם קיימים, ומחויבותם לתמוך בחוב ויכולת הלווה להשיג מימון מצד ג'. בכל מקרה חוב מסווג כחוב פגום או נחות קבוצתי כאשר הקרן או הרבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר. לצורך כך הבנק עוקב אחר מצב ימי הפיגור אשר נקבע בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים שלו. החל ממועד הסיווג כפגום החוב יטופל כחוב שאינו צובר הכנסות רבית (חוב כאמור ייקרא "חוב שאינו מבצע"). כמו כן, כל חוב שתנאיו שונים במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי יסווג כחוב פגום, אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור בהתאם לנספח להוראות ניהול בנקאי תקין 314 בנושא הערכה נאותה של סיכוני אשראי ומדידה נאותה של חובות.

חוב מסווג כחוב נחות פרטני כאשר האשראי אינו מוגן באופן מספק ע"י השווי הנוכחי המבוסס של הבטחונות ו/או יכולת התשלום של החייב, באופן שקיימת אפשרות ברורה שהבנק יספוג הפסד מסויים בגין אשראי זה, אם לא יחול שיפור ביכולת הפירעון של הלווה. חוב מסווג כחוב בהשגחה מיוחדת כאשר לאשראי חולשות פוטנציאליות שראוי שיקבלו תשומת לב מיוחדת של הבנק. סיווג השגחה מיוחדת כולל חובות הנמצאים בפיגור כאשר הקרן או הרבית בגינם לא שולמו לאחר שהגיע המועד לפירעונם. חשבונות חח"ד או עו"ש מסווגים כחובות בהשגחה מיוחדת בפיגור של 60 ימים או יותר, כאשר החשבון נותר ברציפות בחריגה ממסגרת האשראי המאושרת למשך 60 ימים או יותר, או אם בתוך מסגרת האשראי לא נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים עד לכדי כיסוי החוב תוך תקופה של 180 ימים.

ההבדלים בין ההגדרה של פיגור וכשל למטרות חשבונאיות ומטרות פיקוחיות

חוב מוגדר "בפיגור" למטרות חשבונאיות לאחר 30 ימי פיגור, זאת בעוד שלמטרות פיקוחיות חובות יוגדרו "בפיגור" לאחר 90 ימי פיגור. ארגון חוב מחדש אשר צובר ריבית נחשב "פגום" למטרות חשבונאיות זאת בעוד שלמטרות פיקוחיות אינו מוגדר כהלוואה בפיגור ולכן מטופל כחוב תקין.

הלוואת בולט לדיור, שלא נפרעה במועד, תיחשב חוב "פגום" למטרות חשבונאיות זאת בעוד שלמטרות פיקוחיות לא תוגדר כהלוואה בפיגור עד שתקופת הפיגור תעלה על 90 יום.

פריטים חוץ מאזניים כגון קווי אשראי וערבויות ששייכים לחשבון שקיימת בו הלוואה בפיגור למטרות רגולטוריות, יסווגו אף הם הלוואות בפיגור למטרות רגולטוריות, על אף שבחלק מהמקרים לא יוגדרו כחובות פגומים למטרות חשבונאיות.

חשיפות אשראי בפיגור של למעלה מ-90 יום שלא נחשבות כפגומות

חובות בפיגור של 90 יום ומעלה נחשבים חובות פגומים למעט שתי אוכלוסיות: חובות שנבדקים על בסיס קבוצתי בפיגור של 90 יום ומעלה יסווגו בסיווג נחות. חובות של הלוואות לדיור בפיגור של 90 יום ומעלה יסווגו בסיווג השגחה מיוחדת.

הפרשה להפסדי אשראי

החל מיום 1 בינואר 2011 מיישם הבנק את הוראת הדיווח לציבור בנושא "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" המאמצת את תקני החשבונאות האמריקאיים בנושא (ASC 310) ועמדות של רשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב.

הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כבעייתיים. בהתאם לנהלים אלו, הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום. כמו כן, הבנק קבע מדיניות למדידת ההפרשה להפסדי אשראי כדי לקיים הפרשה ברמה מתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי.

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". ההפרשה הפרטנית, הרלוונטית לחובות בעייתיים בסיווג פגום, נעשית בהתבסס על הערכות ההנהלה לגבי הפסדים הגלומים בתיק האשראי המאזני והחוץ מאזני. הפרשה זו נאמדת באמצעות הפער שבין יתרת החוב הרשומה לבין הערך הנוכחי של התקבולים הצפויים לפירעון החוב, או השווי ההוגן של הבטוחות.

אמידת התקבולים הצפויים לפירעון החוב, המתבססת על מגוון מקורות ההחזר הרלוונטיים, לרבות פעילותו העסקית של הלווה, ערך הבטוחות שהעמיד הלווה, מקורות פרעון פרטיים וערך מימוש ערבויות שניתנו על ידי הלווה או צדדים שלישיים, מחייבת שימוש בשיקול דעת ואומדנים אשר הנהלת הבנק מאמינה כי הינם סבירים במועד ההערכה, אולם, מטבע הדברים, אין ודאות כי הסכומים שיתקבלו בפועל יהיו זהים לאומדנים שנקבעו. בנוסף, הבנק בוחן את החובות ומבצע מחיקה חשבונאית בחובות אשר עומדים בתנאי המחיקה החשבונאית.

ההפרשה הקבוצתית, הרלוונטית לכלל החובות שלא סווגו כפגומים, מחושבת כדי לשקף הפרשות לירידת ערך בגין הפסדי אשראי בלתי מזוהים פרטנית, הגלומים בקבוצות גדולות של חובות קטנים בעלי מאפייני סיכון דומים, וכן בגין חובות שנבחנו פרטנית ונמצא שאינם פגומים. ההפרשה המוערכת על בסיס קבוצתי בגין סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מחושבת על בסיס שיעורי הפסד היסטוריים בענפי המשק השונים החל משנת 2011 ועד למועד הדיווח, תוך חלוקה בין אשראי בעייתי לבין אשראי לא בעייתי.

הבנק משתמש בממוצע שיעורי ההפסד ההיסטוריים בענפי המשק השונים בטווח השנים כאמור לעיל, או ממוצע תוך מתן משקל עודף לנתוני השנה האחרונה, הגבוה מהשניים. בנוסף, לצורך קביעת שיעור ההפרשה הנאות בקשר לאשראי לציבור הבנק לוקח בחשבון נתונים נוספים (התאמות איכותיות). לעניין זה, בקשר לאשראי לאנשים פרטיים שאינו בעייתי, למעט סיכון אשראי הנובע מחייבים בגין כרטיסי אשראי בנקאיים ללא חיוב רבית, נקבע כי שיעור ההתאמות האיכותיות בגין גורמים איכותיים הרלוונטיים לסיכוי הגביה לא יפחת מ-0.75% מיתרת האשראי המאזני שאינו בעייתי לאנשים פרטיים במועד הדיווח, וזאת לאור חוזר הפיקוח על הבנקים מיום 19 בינואר 2015 לעדכון הוראות הדיווח לציבור בנושא "הפרשה קבוצתית בגין אשראי לאנשים פרטיים" (בנקים ששיעור ההפסד השנתי שלהם נמוך מ-0.3% בכל אחת מחמש השנים שהסתיימו במועד הדיווח, רשאים לשקול לעשות שימוש בהתאמות בגין גורמים סביבתיים בשיעור של לא פחות מ-0.5%. אישור לפעול במסגרת המותר לבנקים בעלי שיעור הפסד שנתי נמוך כאמור, ניתן על ידי בנק ישראל לחברה ממוזגת). בהלוואות לדיור מחושבת הפרשה מזערית לחובות מסופקים לפי נוסחה שקבע המפקח על הבנקים, בהתחשב בעומק הפיגור, באופן שבו שיעורי ההפסד גדלים ככל שמעמיק הפיגור. כמו כן, על יתרת ההלוואות לדיור שאין בהן הפרשה לפי עומק פיגור או הפרשה פרטנית מבוצעת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בשיעור שלא יפחת מ-0.35% מיתרת ההלוואות האמורות למועד הדיווח.

ירידת ערך ניירות ערך

הבנק בוחן בכל תקופת דיווח האם ירידה בשוויים ההוגן של ניירות ערך המסווגים לתיק הזמין למכירה ולתיק המוחזק לפדיון הינה בעלת אופי אחר מזמני, על מנת לקבוע אם יש צורך בהפרשה לירידת ערך. הבחינה מתבצעת על פי קריטריונים ושיקולים המפורטים בבאור 1 בדוח הכספי השנתי.

חשיפת אשראי שאורגנה מחדש

חוב אשר פורמאלית עבר ארגון מחדש של חוב בעייתי הינו חוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של חייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב.

סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2019									
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט גזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי (4)									
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבוניות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתי (6)	מזה: חובות (2)	סך הכל	בעייתי (6)	דירוג ביצוע אשראי (5)	סך הכל
פעילות לווים בישראל									
									ציבור - מסחרי
7	2	4	6	14	494	595	14	568	599
1	-	1	-	-	219	330	-	378	379
191	(8)	(8)	197	402	7,011	9,786	402	9,227	9,959
71	(19)	(24)	61	97	5,310	10,179	97	9,838	10,266
22	(3)	(3)	71	84	5,308	5,934	84	5,905	6,143
6	1	1	-	14	904	1,094	14	1,221	1,292
159	49	62	92	259	6,680	7,706	259	7,366	7,837
10	5	4	8	17	835	968	17	901	984
19	4	10	6	72	921	1,114	76	1,132	1,243
38	-	27	167	171	1,108	1,798	171	1,654	1,864
21	(4)	(7)	3	12	7,994	10,451	12	13,903	13,936
34	11	21	30	100	1,921	2,708	100	2,493	2,733
11	2	1	26	49	2,585	3,232	49	2,977	3,251
590	40	89	667	1,291	41,290	55,895	1,295	57,563	60,483
121	1	3	10	228	25,583	27,803	228	27,254	27,803
275	65	69	148	328	21,669	34,058	328	32,688	34,075
986	106	161	825	1,847	88,542	117,756	1,851	117,505	122,361
-	-	-	-	-	964	994	-	1,162	1,162
-	-	-	-	-	1,039	1,049	-	7,481	7,481
986	106	161	825	1,847	90,545	119,799	1,851	126,148	131,004
פעילות לווים בחו"ל									
1	(23)	(23)	8	8	287	290	8	1,318	1,326
-	-	-	-	-	1,170	1,218	-	2,463	2,463
-	-	-	-	-	-	-	-	1,956	1,956
1	(23)	(23)	8	8	1,457	1,508	8	5,737	5,745
987	83	138	833	1,855	88,829	118,046	1,859	118,823	123,687
-	-	-	-	-	2,134	2,212	-	3,625	3,625
-	-	-	-	-	1,039	1,049	-	9,437	9,437
987	83	138	833	1,855	92,002	121,307	1,859	131,885	136,749

סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק (המשך)

(במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2018									
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾				
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾									
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	מזה: חובות ⁽²⁾	סך הכל	בעייתי ⁽⁶⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סך הכל
פעילות לווים בישראל									
ציבור - מסחרי									
5	1	-	4	10	480	579	10	545	584
חקלאות									
1	-	-	-	1	53	353	1	393	396
כרייה וחציבה									
178	(3)	34	136	458	7,031	10,053	458	9,576	10,253
תעשייה									
76	-	1	55	121	4,559	9,725	121	9,491	9,797
בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾									
21	1	-	73	76	5,084	5,613	76	5,565	5,750
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן									
6	-	-	4	5	739	984	5	1,117	1,168
אספקת חשמל ומים									
161	68	50	113	371	6,620	7,876	371	7,242	7,981
מסחר									
11	3	2	11	23	824	961	23	893	987
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל									
14	-	-	10	27	858	1,049	32	1,030	1,148
תחבורה ואחסנה									
11	2	1	16	21	1,145	2,081	21	2,046	2,168
מידע ותקשורת									
25	-	1	1	21	8,527	10,393	21	14,282	14,452
שירותים פיננסיים									
21	6	13	17	46	1,829	2,605	46	2,431	2,643
שירותים עסקיים אחרים									
12	1	2	22	54	2,110	2,737	54	2,612	2,756
שירותים ציבוריים וקהילתיים									
542	79	104	462	1,234	39,859	55,009	1,239	57,223	60,083
סך הכל מסחרי ⁽⁸⁾									
119	-	4	6	198	24,319	25,629	198	25,043	25,629
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור									
271	57	63	95	375	20,782	33,129	375	31,424	33,150
אנשים פרטיים - אחר									
932	136	171	563	1,807	84,960	113,767	1,812	113,690	118,862
סך הכל ציבור - פעילות בישראל									
-	-	-	-	-	1,206	1,206	-	1,457	1,457
בנקים בישראל									
-	-	-	-	-	700	714	-	9,268	9,269
ממשלת ישראל									
932	136	171	563	1,807	86,866	115,687	1,812	124,415	129,588
סך הכל פעילות בישראל									
פעילות לווים בחו"ל									
-	(3)	(5)	8	8	200	205	8	1,625	1,633
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל									
-	-	-	-	-	1,710	1,710	-	2,790	2,790
בנקים בחו"ל									
-	-	-	-	-	-	-	-	2,049	2,050
ממשלות בחו"ל									
-	(3)	(5)	8	8	1,910	1,915	8	6,464	6,473
סך הכל פעילות בחו"ל									
932	133	166	571	1,815	85,160	113,972	1,820	115,315	120,495
סך הכל ציבור									
-	-	-	-	-	2,916	2,916	-	4,247	4,247
סך הכל בנקים									
-	-	-	-	-	700	714	-	11,317	11,319
סך הכל ממשלות									
932	133	166	571	1,815	88,776	117,602	1,820	130,879	136,061
סך הכל									

הערות:

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך 92,002 מיליון ש"ח, 10,656 מיליון ש"ח, 9 מיליון ש"ח, 1,091 מיליון ש"ח ו-32,991 מיליון ש"ח, בהתאמה (31.12.18 - 88,776 מיליון ש"ח, 12,368 מיליון ש"ח, 863 מיליון ש"ח, 1,399 מיליון ש"ח ו-32,655 מיליון ש"ח, בהתאמה).
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אגרות חוב וניירות ערך שנשאלו.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (יתרת ההפרשה בגין מכשירים אלה, מוצגת במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 233 מיליון ש"ח וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 91 מיליון ש"ח בגין הלוואות לדיור שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה (31.12.18 - 309 מיליון ש"ח ו-95 מיליון ש"ח, בהתאמה).
- (8) יתרת החובות המסחריים כוללת הלוואות לדיור בסך 2,718 מיליון ש"ח, המשולבות במערך העסקאות והבטחונות של עסקי לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה (31.12.18 - 2,875 מיליון ש"ח).

חשיפות אשראי לפי יתרת תקופה חודית לפרעון

ליום 31 בדצמבר 2019					
סה"כ חשיפת אשראי	ללא תקופת פרעון	מעל חמש שנים	משנה עד חמש שנים	עד שנה במיליוני ש"ח	
44,187	237	4,296	11,571	28,083	חשיפת אשראי מאזנית:
34,788	27	20,918	8,665	2,178	מסחרי
23,634	13	3,889	10,018	9,714	אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור
644	-	3	83	558	אנשים פרטיים - אחר
100,253	277	29,106	30,337	40,533	נכסים בגין מכשירים נגזרים
13,168	-	2,820	4,385	5,963	סך הכל ציבור
113,421	277	31,926	34,722	46,496	בנקים וממשלות
11,125	-	3,093	4,379	3,653	סה"כ חשיפת אשראי מאזנית
29,391	-	-	4,680	24,711	מזה: אגרות חוב
					סה"כ חשיפת אשראי חוץ מאזנית

ליום 31 בדצמבר 2018					
סה"כ חשיפת אשראי	ללא תקופת פרעון	מעל חמש שנים	משנה עד חמש שנים	עד שנה במיליוני ש"ח	
43,167	218	3,949	11,409	27,591	חשיפת אשראי מאזנית:
30,369	26	19,860	8,244	2,239	מסחרי
22,537	141	3,760	9,437	9,199	אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור
1,081	-	9	70	1,002	אנשים פרטיים - אחר
97,154	385	27,578	29,160	40,031	נכסים בגין מכשירים נגזרים
15,824	-	4,026	4,131	7,667	סך הכל ציבור
112,978	385	31,604	33,291	47,698	בנקים וממשלות
13,251	-	4,456	4,265	4,530	סה"כ חשיפת אשראי מאזנית
28,834	-	1,268	4,489	23,077	מזה: אגרות חוב
					סה"כ חשיפת אשראי חוץ מאזנית

חשיפות לפי אזורים גיאוגרפיים

החשיפה המאזנית למדינות זרות כוללת פיקדונות, אגרות חוב, אשראי לציבור ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים. החשיפה החוץ מאזנית כוללת ערבויות, סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ומסגרות לא מנוצלות.

א. מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות⁽¹⁾ ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2019													
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾			חשיפה מאזנית ⁽²⁾										
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾			חשיפה מאזנית של חברות מאוחדות של הבנק במדינות זרות לתושבים מקומיים							חשיפה מאזנית מעבר לגבול			
מזה סיכון	לפרעון מעל שנה	לפרעון עד שנה	חשיפה חוץ מאזנית ⁽³⁾⁽²⁾		סיכון מאזני בעייתי	סיכון מאזני פגומים	סך כל החשיפה המאזנית	נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	לאחרים	לבנקים	לממשלות ⁽⁴⁾
			מזה סיכון	סך חשיפה חוץ מאזנית									
ארצות הברית	591	3,040	-	68	-	6	3,601	-	-	-	413	855	2,333
מדינות אחרות	465	2,192	-	408	-	15	2,711	54	-	54	1,304	1,352	1
סך כל החשיפות למדינות זרות	1,056	5,202	-	476	-	21	6,312	54	-	54	1,717	2,207	2,334
מזה: סך החשיפות למדינות ה-FIGS ⁽⁵⁾	4	14	-	4	-	-	18	-	-	-	17	1	-
מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC	9	131	-	47	-	-	140	-	-	-	139	1	-

31 בדצמבר 2018													
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾			חשיפה מאזנית ⁽²⁾										
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾			חשיפה מאזנית של חברות מאוחדות של הבנק במדינות זרות לתושבים מקומיים							חשיפה מאזנית מעבר לגבול			
מזה סיכון	לפרעון מעל שנה	לפרעון עד שנה	חשיפה חוץ מאזנית ⁽³⁾⁽²⁾		סיכון מאזני בעייתי	סיכון מאזני פגומים	סך כל החשיפה המאזנית	נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	לאחרים	לבנקים	לממשלות ⁽⁴⁾
			מזה סיכון	סך חשיפה חוץ מאזנית									
ארצות הברית	587	3,290	-	121	-	7	3,877	-	-	-	383	1,118	2,376
מדינות אחרות	278	3,230	-	453	-	22	3,583	75	-	75	1,964	1,438	106
סך כל החשיפות למדינות זרות	865	6,520	-	574	-	29	7,460	75	-	75	2,347	2,556	2,482
מזה: סך החשיפות למדינות ה-FIGS ⁽⁵⁾	3	12	-	18	-	-	15	-	-	-	14	1	-
מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC	25	229	-	96	-	11	254	-	-	-	252	2	-

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

(2) סיכון אשראי מאזני וחושף מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.

(4) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.

(5) ניתן מידע גם בדבר כל החשיפות למדינות פורטוגל, איטליה, יוון וספרד.

ב. מידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך (במיליוני ש"ח)

סכום החשיפות המאזניות	סכום החשיפות המאזניות
ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2019
-	-

ג. מידע בדבר חשיפה מאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות (במיליוני ₪)

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019			
פוארטו ריקו	ארגנטינה	ונצואלה	
1	1	2	סכום החשיפה בתחילת השנה
1	(1)	-	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
-	-	-	חשיפות שהתווספו
-	-	-	שינויים אחרים (לרבות הפרשות ומחיקות)
2	-	2	סכום החשיפה בסוף השנה

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018			
פוארטו ריקו	פורטוגל	ונצואלה	
4	2	2	סכום החשיפה בתחילת השנה
(3)	(1)	-	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
-	-	-	חשיפות שהתווספו
-	-	-	שינויים אחרים (לרבות הפרשות ומחיקות)
1	1	2	סכום החשיפה בסוף השנה

מידע נוסף בנוגע לאיכות האשראי

למידע בדבר תנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי, ראה באור 13, סעיף 2 ובאור 29, סעיף א.1 בדוחות הכספיים לשנת 2019.
למידע בדבר ניתוח גיול (פיגור) של חשיפת אשראי בפיגור ראה באור 29, סעיף ב.1 בדוחות הכספיים לשנת 2019.
לפירוט חשיפות אשראי שאורגנו מחדש ראה באור 29, סעיף ב.2 בדוחות הכספיים לשנת 2019.

סיכון ריכוזיות

סיכון ריכוזיות האשראי נובע מהעדר פיזור בתיק האשראי. הסיכון יכול לבוא לידי ביטוי בהיקף גבוה של אשראי שניתן ללווה בודד או לקבוצת לווים או באשראי גבוה שניתן לענף מסוים או לאזור גיאוגרפי מסוים. הבנק בוחן את ריכוזיות האשראי שלו על פי התפלגות סיכון האשראי בבנק ובקבוצה כפי שבאה לידי ביטוי בטבלת ענפי משק וכן באשראי ללווים גדולים ולקבוצות לווים ועל פי מאפייני אשראי שונים נוספים, כגון סוגי פעילות: שוק ההון, חברות אחזקה ועוד. על מנת להפחית את הסיכון משתמש הבנק במגבלות פנימיות המושתות על הענפים, הלווים הבודדים וקבוצות הלווים ועל יתר מאפייני האשראי כאמור לעיל וכן במגבלות של גובה "מדד הרפינדל" בהשוואה למערכת.

שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה

מדיניות ותהליכים לקיזוז מאזני וחופ מאזני

לצרכי הלימות הון הבנק מבצע קיזוזים של נגזרים וכן קיזוז של ביטחונות CSA, שהתקבלו או הופקדו במסגרת פעילות בנגזרים כאמור. לפירוט בנושא זה ראו פרק "סיכון אשראי צד נגדי". פרט לאמור, הבנק אינו עושה קיזוז מאזני או חופ מאזני נוסף של יתרות מאזניות או חופ מאזניות.

מדיניות ניהול מערך הביטחונות הכללי

לבנק מדיניות מפורטת בנושא קבלת נכסים כביטחונות לאשראי, אופן השעבוד שלהם ושיעורי ההישענות על כל סוג וסוג של ביטחון. עיקרי המדיניות נדונים ומאושרים אחת לשנה בהנהלת ובדירקטוריון הבנק ומפורטים בהרחבה בנהלים. במסגרת המדיניות נקבעו עקרונות וכללים להערכת שוויין של הבטוחות לפי סוג הבטוחה ואופי האשראי אותו היא מבטיחה, עקרונות המתחשבים גם במשתנים ואינדיקטורים כלכליים שונים. נקבעו נהלים לאופן הטיפול בבטוחות ולמעקב אחר השינויים בהן ובשוויין, וכן מערכי בקרה בתחום ניהול ותפעול מערך הביטחונות. סוגי הביטחונות העיקריים עליהם נשען הבנק הינם: פיקדונות, ניירות ערך, כלי רכב וציוד, המחאות עתידיות, שעבודים שוטפים, שעבודי נדל"ן, ערבויות בנקאיות ומסמכי יצוא.

הבנק שואף לקבל מלקוחותיו מגוון ביטחונות, כדי לא להתבסס על סוג ביטחון ספציפי. מדיניות ההישענות על ביטחונות היא שמרנית ומתבססת על השווי ההוגן העדכני של הביטחון, על נזילותם ועל מהירות מימוש הביטחונות בעת הצורך. בקביעת מדיניות ההישענות על ביטחונות מתבסס הבנק על ניסיון העבר.

לבנק מערכת לתיעוד המסמכים המשפטיים היוצרים את השעבודים על הנכסים שניתנו כביטחון בתיקי הלקוחות ומערכת המנהלת מעקב אחר שווים של נכסים אלה. מערכות הביטחונות מבטיחות את זמינות הנתונים הנדרשים לניהול סיכוני אשראי לכל גופי הבקרה השונים בסניפים ובמטה. למקרים בהם מעניק הבנק אשראי ללא בטוחות, נקבעו במדיניות האשראי תבחינים המתייחסים לחוסנו הפיננסי וכושר החזר של הלווה או הערב.

הפחתת ביטחונות כשירים ע"פ הוראות ניהול בנקאי תקין 203

השימוש בביטחונות כמפחית סיכון מתבצע על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 203 "מדידה והלימות הון" באמצעות הגישה המקיפה (Comprehensive approach) לשימוש בביטחונות. גישה זו מתירה קיזוז מלא של ביטחונות כנגד החשיפה, ע"י הפחתה אפקטיבית של סכום החשיפה בערך המיוחס לביטחון (מקדמי ביטחון, haircuts).

מתוך סוגי הבטחונות עליהם נשען הבנק כאמור, הבטחונות הכשירים המשמשים להפחתת סיכון הינם: מזומנים ופיקדונות, ניירות ערך וערבויות, העומדים בתנאי ההוראה.

בבנק קיימת מערכת המחשבת את נכסי הסיכון עבור סיכוני האשראי על פי הוראות באזל וכן מערכת בלתי תלויה המבצעת בקרות על הביטחונות. המערכת מחשבת את נכסי הסיכון לפי מקדמי ההמרה לאשראי ומשקל הסיכון המיוחס לצד נגדי וכן את ערך הביטחון שנתקבל לפי המקדמים להמרה הקבועים בהוראה. כאשר החשיפה והביטחון מוחזקים במטבעות שונים, מבוצעת התאמה של סכום הביטחון, כדי להביא בחשבון אפשרות של תנודות עתידיות בשערי החליפין. ההתאמה מבוצעת באמצעות מקדמי הביטחון הפיקוחיים המופיעים בהוראת ניהול בנקאי תקין 203, סעיף 151.

בוצעה סקירה משפטית בקשר עם מסמכי הבטחונות, ובנוסף ערבויות (לרבות ערבויות זרות), אשר נבדקו פרטנית על ידי מערך הייעוץ המשפטי ונמצא כי הן עומדות בדרישות ההוראה והוכרו ככשירות. סוגי הערבויות בבנק כוללים ערבויות של בנקים וערבויות מדינה. להפחתת ריכוזיות, הבנק פועל לפי מדיניות המגבילה את החשיפה הן ברמת הלווה והן ברמת קבוצת הבנק.

הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4) (במיליוני ₪)

ליום 31 בדצמבר 2019

א	ב	ג	ד	ה	ו
חשיפות לפני CRM-ICCF	חשיפות אחרי CRM-ICCF	סכום חוץ-מאזני	סכום מאזני	וצפיפות RWA	צפיפות RWA
44,424	37	47,345	430	-	-
1,063	253	1,063	111	16%	183
3,867	105	3,872	93	17%	670
31,854	17,122	27,340	5,076	98%	31,809
23,813	12,985	20,436	2,013	75%	16,839
4,726	1,701	4,155	350	75%	3,380
24,678	2,009	24,678	279	52%	12,860
2,131	29	2,111	14	100%	2,125
653	114	677	58	137%	1,008
2,435	46	2,435	23	75%	1,837
139,644	34,403	134,112	8,4473		70,711

סוגי הנכסים

- 1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
- 2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
- 3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
- 4 תאגידים
- 5 חשיפות קמעונאיות ליחידים
- 6 הלוואות לעסקים קטנים
- 7 בביטחון נכס למגורים
- 8 בביטחון נדל"ן מסחרי
- 9 הלוואות בפיגור
- 10 נכסים אחרים
- 11 סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2018

א	ב	ג	ד	ה	ו
חשיפות לפני CRM-ICCF	חשיפות אחרי CRM-ICCF	סכום חוץ-מאזני	סכום מאזני	וצפיפות RWA	צפיפות RWA
39,196	27	41,778	560	-	-
1,777	140	1,789	50	9%	161
3,973	36	3,982	19	20%	807
30,615	18,465	26,123	5,478	98%	30,965
22,590	12,750	19,308	1,919	75%	15,924
4,811	1,691	4,160	365	75%	3,396
23,539	1,184	23,398	186	52%	12,317
2,089	61	2,071	21	100%	2,092
489	98	481	83	132%	747
2,348	37	2,348	19	76%	1,789
131,427	34,489	125,438	8,700		68,198

סוגי הנכסים

- 1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
- 2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
- 3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
- 4 תאגידים
- 5 חשיפות קמעונאיות ליחידים
- 6 הלוואות לעסקים קטנים
- 7 בביטחון נכס למגורים
- 8 בביטחון נדל"ן מסחרי
- 9 הלוואות בפיגור
- 10 נכסים אחרים
- 11 סך הכל

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לאחר הפחתת בטחונות (CRM) לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5) (במיליוני ש"ח)

ליום 31 בדצמבר 2019											
יג	יב	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	א	
סה"כ חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	10%	0%	
סוגי הנכסים											
47,775	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47,775	1 ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
1,174	-	-	-	-	-	-	-	914	-	260	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
3,965	-	-	1	-	-	21	-	3,293	-	650	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
32,416	-	-	31,562	-	-	257	-	597	-	-	5 תאגידים
22,449	-	-	6	22,443	-	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
4,505	-	-	-	4,505	-	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
24,957	-	-	266	6,146	2,108	6,443	9,994	-	-	-	8 בביטחון נכס למגורים
2,125	-	-	2,125	-	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
735	-	547	188	-	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
2,458	-	129	1,644	-	-	-	-	-	-	685	11 נכסים אחרים*
327	-	-	327	-	-	-	-	-	-	-	א11 *מזה: בגין מניות
142,559	-	676	35,792	33,094	2,108	6,721	9,994	4,804	-	49,370	12 סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2018											
יג	יב	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	א	
סה"כ חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	10%	0%	
סוגי הנכסים											
42,338	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42,338	1 ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
1,839	-	-	-	-	-	-	-	804	-	1,035	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
4,001	-	-	7	-	-	40	-	3,909	-	45	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
31,601	-	-	30,754	-	-	134	-	713	-	-	5 תאגידים
21,227	-	-	15	21,212	-	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
4,525	-	-	12	4,513	-	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
23,584	-	-	135	6,793	963	5,778	9,915	-	-	-	8 בביטחון נכס למגורים
2,092	-	-	2,092	-	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
564	-	366	198	-	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
2,367	-	133	1,590	-	-	-	-	-	-	644	11 נכסים אחרים*
219	-	-	219	-	-	-	-	-	-	-	א11 *מזה: בגין מניות
134,138	-	499	34,803	32,518	963	5,952	9,915	5,426	-	44,062	12 סך הכל

מידע נוסף על סיכון אשראי

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור)

הצריכה הפרטית נמצאת בשנים האחרונות במגמת צמיחה וכפועל יוצא גם היקף האשראי לאנשים פרטיים. הבנקים בקבוצה מעמידים אשראי צרכני למגוון משקי הבית המורכב בעיקר מלקוחות שכירים, חלקם במערכת החינוך ובמערכת הביטחון. מדיניות האשראי לאנשים פרטיים משקפת את תיאבון הסיכון של הבנק וכוונותיו לגבי רמות הסיכון שברצונו ליטול וכן את הפרופיל הרצוי לתיק האשראי לאנשים פרטיים והיקפו ביחס לתיק האשראי הכולל.

להלן התפלגות סיכון האשראי לאנשים פרטיים בישראל:

שינוי	יתרה ליום 31 בדצמבר		
	2018	2019	
%-ב		במיליוני ש"ח	
6.1	5,136	5,448	יתרות עו"ש ויתרות מנוצלות בכרטיסי אשראי
3.7	15,646	16,221	הלוואות אחרות
4.3	20,782	21,669	סך כל סיכון האשראי המאזני
3.0	4,147	4,273	מסגרות עו"ש לא מנוצלות
2.9	6,658	6,851	מסגרות כרטיסי אשראי לא מנוצלות
(18.0)	1,542	1,265	סיכון אשראי חוץ מאזני אחר
0.3	12,347	12,389	סך כל סיכון האשראי החוץ מאזני
2.8	33,129	34,058	סך כל סיכון האשראי הכולל
2.1	20,228	20,655	ממוצע היקף האשראי המאזני, כולל משיכת יתר בעו"ש, כרטיסי אשראי והלוואות

להלן התפלגות סיכון האשראי מסך החובות לאנשים פרטיים בישראל:

שינוי	31 בדצמבר		
	2018	2019	
%-ב		במיליוני ש"ח	
55.8	95	148	סיכון אשראי פגום
(35.7)	280	180	סיכון אשראי בעייתי לא פגום
3.0	32,754	33,730	סיכון אשראי לא בעייתי
2.8	33,129	34,058	סך כל סיכון האשראי
(13.3)	30	26	מזה: חובות שאינם פגומים בפיקוד של 90 ימים או יותר
30.1	83	108	יתרת ארגוני החוב שבהסדר מתוך האשראי הבעייתי
0.33%		0.32%	שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור

לפרוט נוסף ראה פרק סיכון אשראי בסקירת הסיכונים בדוח ההנהלה והדירקטוריון ליום 31 בדצמבר 2019.

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

הבנק נוקט במדיניות אשראי מידתית המאשרת על ידי דירקטוריון הבנק ונבחנת מידי שנה ומתעדכנת על פי השינויים והתמורות בארץ, שינויים ברגולציה וכיו"ב. כחלק ממדיניות זו, הבנק עוקב באופן שוטף אחר ההתפתחויות בתיק המשכנתאות ונוקט במגוון אמצעים לשם ניהול הסיכונים בו. הסיכונים נבחנים בהתאם למדיניות שנקבעה לגבי תיאבון הסיכון בתחום המשכנתאות, הן ברמת העסקה הבודדת והן ברמה של כלל תיק המשכנתאות של הקבוצה. הבנק מנהל את הסיכונים, בין השאר, על-ידי השתתפות מגבלות בפרמטרים שונים, כגון שיעור המימון (LTV), שיעור ההחזר מההכנסה, שיעור הלוואות בריבית משתנה, שיעור הלוואות הניתנות לתקופות ארוכות (מעל 25 שנה) ועוד. בעת מתן משכנתא, הבנק בוחן את ההסתברות לכשל על-ידי שימוש במודל סטטיסטי המותאם ללקוחות הקבוצה וגם בוחן את יכולת ההחזר של הלקוח בתרחישים אפשריים של שינוי ריבית. הבנק נוקט משנה זהירות בנכסים בהם המצב הרישומי מורכב, תוך מתן משקל יתר לטיב הלקוח ולשיעור המימון. הבנק מבצע בקרה חודשית אחר התפתחות מאפייני הסיכון בתיק המשכנתאות, בהתאם למגבלות על פי פרמטרים במדיניות האשראי. בנוסף נעשה מעקב אחר השתנות היקף החוב הבעייתי בתיק המשכנתאות ואחר שיעור הפיגורים בו והשוואת הנתונים לאלו של כלל המערכת הבנקאית. בשנת 2019 העמיד הבנק משכנתאות לציבור, בניטרול מיחזורים, בסכום כולל של 4,406 מיליון ש"ח, בהשוואה ל- 4,172 מיליון ש"ח בשנת 2018, גידול בשיעור של 5.6%.

להלן נתונים לגבי מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק- שיעור מסך הביצועים החדשים:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
23.7%	27.4%	27.3%
0.4%	0.0%	0.2%
33.3%	32.5%	34.7% (*)
54.9%	56.1%	57.4%
1.3%	1.0%	1.9%
14.5%	13.3%	10.8%
22.1	22.4	22.2

מאפיינים

שיעור מימון מעל 60%
 שיעור החזר מהכנסה מעל 40% (למטרת רכישה ובהחזר חודשי)
 שיעור בריבית משתנה בתדירות קצרה מ-5 שנים
 שיעור בריבית משתנה
 שיעור ההלוואות לכל מטרה
 שיעור ההלוואות להשקעה מרכישה
 תקופת פירעון מקורית ממוצעת בשנים (למטרת רכישה ובהחזר חודשי)

(*) סולל הלוואות עליהן לא חלות המגבלות הקבועות בהוראת ניהול בנקאי תקן 329 "מגבלות למתן הלוואות לדיור. ללא ההלוואות הנ"ל - 32.7%.
 לפרטים נוספים ראה פרק סקירת הסיכונים בדוח דירקטוריון והנהלה של דוח כספי ליום 31 בדצמבר 2019.

סיכונים בענף הבינוי והנדל"ן

על רקע הסיכון בו פועלת המערכת הבנקאית הישראלית בתחום האשראי לבינוי ונדל"ן וכן על רקע השינויים וההתפתחויות בשוק האשראי למגורים, הוראות המפקח על הבנקים, והתקנות הממשלתיות, נוקט הבנק במדיניות אשראי מידתית וזהירה המאושרת על ידי דירקטוריון הבנק ונבחנת מידי שנה ומתעדכנת על פי השינויים והתמורות בארץ, שינויים ברגולציה וכיו"ב. מידתיות וזהירות זו באות לידי ביטוי בבחינת שיעור המימון, בחינת כשלים זהירה בליווי פרויקטים לבניה, ובחינת שיעור ההון העצמי והמכירות המוקדמות, וזאת על מנת לצמצם ככול הניתן את הסיכונים. כמו כן, אימץ הבנק מדיניות פרטנית ביחס לתחומי הפעילות השונים בתחום הנדל"ן והבינוי, ובהם ליווי בניה למגורים, ליווי בניה ביעוד למניב, וכן אשראי לנדל"ן מניב ביעוד למשרדים, מסחר ותעשייה. הבנק מעניק אשראי לקבוצות רכישה ומתמקד בקבוצות הבונות באזורי ביקוש ובקבוצות בהן המארגן הינו בעל ניסיון מוכח בתחום. הבנק מקיים מעבר לבדיקות הנעשות באופן שוטף, דיון תקופתי בכל תיקי האשראי, ובוחן את מצב הפרויקטים וכן את רמת הסיכון בכל פרויקט על בסיס חודשי ומצמצם חשיפות בהתאם. הבנק מקפיד לתמחר כל עסקה בהתאם לסיכון ולריתוק ההון הנדרש באמצעות כלים לחישוב תשואה. הפרמטרים המשמשים את הבנק לבחינת הסיכון בתיק האשראי לנדל"ן הינם בעיקר שיעור המימון (Loan To Value), יחס בין סכום האשראי לבין שווי הנכסים המשמשים לביטחון במועד אישור ההלוואה על פי הערכת שווי עדכנית וקיום מקורות יציבים לפרעון האשראי. בחינת הסיכונים בתיק הבינוי מבוצעת על בסיס חודשי ועל פי דוחות ביצוע המתקבלים מאת המפקח על הפרויקט, כאשר הסיכונים הנבחנים הם הן ברמת סיכון השוק והן ברמת סיכון הביצוע.

להלן נתונים על סיכון האשראי לציבור בענף הבינוי והנדל"ן בישראל:

31 בדצמבר	
2018	2019
	במיליוני ש"ח
1,846	2,123
4,484	4,467
4,253	4,255
4,964	5,564
15,547	16,409

סיכון אשראי כולל⁽¹⁾

נדל"ן שבנייתו לא הושלמה
 מזה: קרקע גולמית
 נדל"ן בתהליכי בניה
 נדל"ן שבנייתו הושלמה
 אחר⁽²⁾
 סך הכל

(1) מזה: אשראי המובטח בנדל"ן למגורים בסך של 5,107 מיליון ש"ח, אשראי המובטח בנדל"ן לתעשייה בסך של 634 מיליון ש"ח ואשראי המובטח בנדל"ן למסחר ואחרים בסך של 104 מיליון ש"ח (31.12.18 - 5,638 מיליון ש"ח, 430 מיליון ש"ח ו-4,515 מיליון ש"ח, בהתאמה).
 (2) כולל אשראי ללווים בענף הבינוי והנדל"ן בישראל, להם בטחון שאינו נדל"ן, או לוויים ששווי הנכס שלהם למימוש מהיר מבטיח פחות מ-50% מסך סיכון האשראי של הלווה.

חלק 5 א- סיכון אשראי של צד נגדי

סיכון אשראי של צד נגדי הוא הסיכון שהצד הנגדי לעסקה יכנס לכשל טרם מועד הסילוק הסופי של התשלומים בגין העסקה. הפסד כלכלי ייגרם אם בעת כניסתו של הצד הנגדי למצב של כשל, יהיו עסקאות עמו בעלות ערך כלכלי חיובי לבנק. סיכון אשראי צד נגדי בבנק מתבטא בפעילות בנגזרים מול מוסדות פיננסיים.

בניגוד לחשיפת האשראי, בה החשיפה היא חד צדדית והבנק נושא לבדו בסיכון להפסד, סיכון צד נגדי יוצר סיכון דו צדדי להפסד וזאת בהתאם להיות ערך העסקה חיובי או שלילי עבור כל אחד מצדדי העסקה. שווי השוק של העסקאות אינו וודאי והוא יכול להשתנות לאורך חיי העסקה בשל שינויים בפרמטרים הרלוונטיים בשוק.

החשיפה למוסדות פיננסיים מושפעת, הן ממצבו הספציפי של כל מוסד ומוסד והן מסיכון המדינה בה הוא פועל. פעילות הבנק מול מוסדות פיננסיים, ובכלל זה קביעת סמכויות וקריטריונים להעמדת מסגרות לפעילות מעוגנת במדיניות ובנהלים של הבנק שאושרו על ידי הדירקטוריון. מוסדות פיננסיים כוללים בנקים, בנקים להשקעות, חברות ביטוח, ברוקרים או דילרים וגופים מוסדיים הכוללים בעיקר קרנות פנסיה. במסגרת מסמך מדיניות האשראי של הבנק קבע דירקטוריון הבנק מדיניות ותיאבון לסיכון ברמת הקבוצה לפעילות מול בנקים ובתי השקעות, הן ברמת תיאבון הסיכון הכולל והן ברמת החשיפה לצד הנגדי הבודד בחתך סוג החשיפה וטווח העסקה, ותוך התחשבות בהון העצמי של הבנק ומשקל החשיפות בו.

מדיניות האשראי של הבנק בהתייחס לאופי והיקף החשיפות מול צדדים נגדיים מתבססת על מספר פרמטרים הנגזרים מחוסנו הפיננסי של הצד הנגדי ובכלל זה: דירוג האשראי שניתן למוסד על ידי חברות הדירוג המובילות בעולם (S&P-I, Moody's, Fitch), היקף ההון העצמי שלו, רווחיות, גובה ה-CDS (Credit Default Swap), מבנה הבעלות, המדינה בה הוא פועל וכדומה.

לצורך כימות ואמידת החשיפה של הצדדים הנגדיים עושה הבנק שימוש במתודולוגיה פנימית המשקללת את הסיכון הגלום בעסקאות על פי מאפייני הסיכון - סוג העסקה ומאפייניה, תקופת העסקה וכדומה.

כחלק מניהול סיכונים הצד הנגדי השוטפים, מבצע הבנק בקרה יומית שוטפת על עמידה במגבלות קווי האשראי שהוקצו לפעילות מול בנקים ובתי השקעות הכוללת בחינה ודיווח שוטפים על שינויים בדירוגי הצדדים הנגדיים להם מוקצים קווי אשראי, וכן שינויים במרווח האשראי בהם הם נסחרים.

קווי האשראי למוסדות בהם, בין היתר, נצפו שינויים משמעותיים בפרמטרים האמורים, נבחנים מחדש במסגרת וועדות האשראי השונות. כמו כן, לבנק מדיניות אשראי מפורטת בכל הקשור בהסתמכות על בטחונות בפעילות בנגזרים של לקוחות פעילי שוק ההון. בצד זה מבצע הבנק מעקב שוטף וצמוד על סיכון התיק ביחס לבטחונות ולמסגרות הפעילות המאושרות על בסיס מדיניות האשראי שדירקטוריון הבנק קבע.

התיאבון לסיכון המידתי שהוגדר על ידי דירקטוריון הבנק מקבל ביטוי בהתפלגות חשיפת האשראי למוסדות פיננסיים אשר מרביתה הינה מול מוסדות המדורגים בדירוגים גבוהים.

בנוסף הקבוצה מנהלת את החשיפות לחלק מהצדדים הנגדיים באמצעות הסכמי קיזוז (Netting) מול בנקים המצמצמים באופן משמעותי את הסיכון להכנסות ולהון הקבוצה במצבי חדלות פרעון של מוסדות אלו, כמפורט בהמשך.

עיקר חשיפת האשראי הנוכחית של הקבוצה (94%) מיוחסת למוסדות פיננסיים זרים מובילים במדינות OECD, המדורגים בקבוצות הדירוג AAA עד A- כאשר 25% מסך החשיפה מדורג בטווח שבין AAA עד AA-.

סיכון האשראי המאזני של הקבוצה למוסדות פיננסיים זרים כולל השקעה של כ-24 מיליון ש"ח באגרות חוב במט"ח. תיק אגרות החוב, הכלול בחשיפה למוסדות פיננסיים זרים, מפורז וכולו בדירוג השקעה (Investment Grade) A- ומעלה. משך החיים הממוצע של התיק עומד על כ-2.8 שנים.

בנוסף, כולל סיכון האשראי המאזני פקדונות שהופקדו בבנקים זרים בהיקף של כ-1.5 מיליארד ש"ח, בעיקר לתקופה קצרה של יום עד שבוע.

ליום 31 בדצמבר 2019, אין מדינה בה קיימת לקבוצת הבנק חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים העולה על 15% מבסיס ההון של הבנק, שהסתכם ב-1,669 מיליון ש"ח (כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 202 בדבר רכיבי ההון).

הסכמים מפחיתי סיכון

ככלל, הקבוצה מנהלת את החשיפות לצדדים נגדיים, מולם הבנק פעיל בנגזרים לא סחירים (OTC), באמצעות הסכמי קיזוז (Netting) מול צדדים נגדיים, רובם המכריע בנקים ומוסדות פיננסיים, המצמצמים את הסיכון להון הקבוצה במצבי חדלות פירעון של צדדים נגדיים אלו באופן משמעותי, כדלהלן:

- הסכם ISDA MASTER הוא ההסכם הבסיסי הנהוג בין צדדים נגדיים ויתרונו העיקרי הוא היכולת לבצע קיזוז (Netting) של התחייבויות במקרה של פשיטת רגל של אחד הצדדים כך שהחשיפה מצטמצמת לחשיפה נטו.

- CSA הוא נספח להסכם ISDA ליצירת והפעלת מנגנון הדדי של העברת נכסים נזילים להבטחת חשיפות בעסקאות פתוחות בין צדדים נגדיים, וזאת לאחר חישוב החשיפה.

הבנק פועל למזעור סיכוני הסליקה בעסקאות החלפת מטבע וסולק את הרוב המכריע של עסקאות אלו דרך מסלקת ה-CLS (באמצעות חבר המסלקה) לגבי אותם מטבעות ועסקאות המשתתפים ב-CLS. ככלל, במסגרת הסכמי ה-ISDA של הבנק, אין דרישה לספק בטחונות נוספים במקרה של הורדת דרוג אשראי של התאגיד הבנקאי.

סיכון אשראי צד נגדי SA-CCR

במרס 2014 פרסמה ועדת באזל לפיקוח הבנקאי (BCBS) הוראה בדבר "גישה סטנדרטית לחישוב חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי SA-CCR". גישה זו היא חלק ממסמך "הוראת באזל 3 - השלמת הרפורמות לאחר המשבר" המוכרת גם כ"באזל 4". באוקטובר 2019 פרסמה ועדת באזל שהיישום באירופה נקבע לתאריך ה-28 ביוני 2021. טרם נקבע מועד סופי לכניסת ההוראה לתוקף על ידי המפקח על הבנקים.

מדיניות הבטחונות מותאמת לסוג הלווה ולפעילות בתחום הנגזרים בהתאם לנוהל בנקאי תקין 330.

דיווח על החשיפה לסיכונים אשראי צד נגדי

ההנהלה ודירקטוריון הבנק וועדותיו מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכונים אשראי צד נגדי, ובחתיכים שונים על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה. מערך הביניים שבמערך הפיננסי מדווח מגוון דיווחים מיידיים ואחרים על גובה, היקף ואופי החשיפה.

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1) (במיליוני ₪)

ליום 31 בדצמבר 2019				
א	ב	ה	ו	
עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA	
373	1,065	734	512	1 שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	-	-	3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקאות מימון ניירות ערך (SFT))
373	1,065	734	512	6 סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2018				
א	ב	ה	ו	
עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA	
863	1,110	1,076	871	1 שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	-	-	3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקאות מימון ניירות ערך (SFT))
863	1,110	1,076	871	6 סך הכל

הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי (CVA) (CCR2) (במיליוני ₪)

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 31 בדצמבר 2018		
א	ב	א	ב	
EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA	
680	160	961	247	3 סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לאחר הפחתת בטחונות (CRM) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3)

(במיליוני ₪)

ליום 31 בדצמבר 2019									
ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	
סך חשיפת אשראי	אחר	150%	100%	75%	50%	20%	10%	0%	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	סוגי הנכסים
52	-	-	-	-	-	52	-	-	ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
201	-	-	-	-	2	199	-	-	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
-	-	-	-	-	-	-	-	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
474	-	-	434	-	39	1	-	-	חברות ניירות ערך
6	-	-	6	-	-	-	-	-	תאגידים
1	-	-	1	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	בביטחון נכס למגורים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
-	-	-	-	-	-	-	-	-	הלוואות בפיגור
-	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
734	-	-	441	-	41	252	-	-	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2018									
ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	
סך חשיפת אשראי	אחר	150%	100%	75%	50%	20%	10%	0%	
1	-	-	-	-	-	-	-	1	סוגי הנכסים
54	-	-	-	-	-	54	-	-	ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
170	-	-	-	-	2	168	-	-	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
-	-	-	-	-	-	-	-	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
844	-	-	797	-	40	7	-	-	חברות ניירות ערך
7	-	-	7	-	-	-	-	-	תאגידים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	בביטחון נכס למגורים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
-	-	-	-	-	-	-	-	-	הלוואות בפיגור
-	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
1,076	-	-	804	-	42	229	-	1	סך הכל

נגזרים מעבר לדלפק (OTC)

השיטה שבה נעשה שימוש בבנק כדי להקצות הון כלכלי בגין נגזרים מעבר לדלפק (OTC) הינה "שיטת החשיפה הנוכחית", לפי נספח ג' בהוראת ניהול בנקאי תקין 203, לפיה מחושבת עלות השחלוף הנוכחית על ידי שערך חוזים למחיר שוק, כך שהחשיפה הנוכחית תיכלל ללא צורך באמידתה, ולאחר מכן יתווסף מקדם ה"תוספת" ("add-on") כדי לשקף את החשיפה הפוטנציאלית העתידית למשך יתרת חיי החוזה.

חלק 6 - סיכון שוק

מידע כללי על סיכון שוק

סיכון שוק (סיכון פיננסי) הינו סיכון קיים או עתיד להפסד או לירידת ערך הנובעים משינוי בשווי הכלכלי של מכשיר פיננסי, תיק מסוים או קבוצת תיקים וברמה הכוללת, עקב שינויים במחירים, שערי מטבע, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים, ובכללם: סיכון ריבית, סיכון מטבע, סיכון אינפלציה, סיכון מחיר מניות וסיכון תנודתיות.

אסטרטגיה וניהול

אסטרטגיית סיכון השוק של הבנק נגזרת מסיכון האסטרטגיה הכולל של הבנק וממסמכי מדיניות ניהול הסיכונים של החטיבות והמערכים העסקיים. המשימה העיקרית בניהול סיכון השוק היא זיהוי מקורות סיכון שוק, מדידתם הערכתם וניהולם באופן שוטף. ניהול סיכונים השוק מתבצע בראייה כוללת של פעילות הבנק והקבוצה. תחומי הפעילות ומסגרות הסיכון מאושרים על ידי ההנהלה והדירקטוריון. ניהול סיכונים השוק מתבצע בשני מוקדי סיכון עיקריים - התיק הבנקאי והתיק למסחר: **התיק הבנקאי** כולל את כל העסקאות אשר מטרתן ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק לטווח בינוני/ארוך. הפעילות בתיק הבנקאי כוללת את ניהול המקורות השימושים והחשיפות לסיכונים שוק ונזילות. ניהול סיכון השוק מנוהל ומתבצע על ידי המערך הפיננסי שמרכז ומתאם את הנושא ברמת הבנק והקבוצה.

תחומי האחריות העיקריים של המערך הפיננסי בניהול הנכסים וההתחייבויות הם: ניהול כלל הנכסים וההתחייבויות של הבנק, ניהול ההון הפנוי של הבנק, ניהול החשיפות לסיכונים שוק בתיק הבנקאי, ניהול הנזילות העסקית והסטטוטורית, ניהול סיכון הנזילות וכן הקצאת המקורות לשימושים השונים באמצעות יישום מחירי מעבר וניהול גידור החשיפות המאזניות באמצעות מכשירים נגזרים. הגדרת **התיק למסחר** נגזרת מהוראות באזל והיא כוללת את תיק ניירות הערך ועסקאות נגזרים עם כוונת מסחר בטווח הקצר וכן פעולות בנגזרים שאינן למטרות הגנה או גידור. הפעילות בתיק למסחר מתבצעת על ידי חדר עסקאות מטבע חוץ שבחטיבה לנכסי לקוחות ועל ידי המערך הפיננסי. בקרת הפוזיציות בתיק למסחר ובקרת עמידה במגבלות Stop Loss שנקבעו, מבוצעות ברמה תוך יומית על ידי מערך הביניים בקו ההגנה הראשון.

מדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים

לבנק מדיניות מפורטת לניהול החשיפה לסיכונים פיננסיים המאשרת מדי שנה על ידי ההנהלה והדירקטוריון. מסמך המדיניות מתווה ומפרט, בין היתר, תיאבון כולל לסיכונים פיננסיים ותיאבון לסיכון בחתך הסיכון הבודד, עקרונות לפעילות ומגבלות לסיכונים השוק אליהם חשוף הבנק וברמת המכשירים והיחידות השונות במערך הפיננסי ובחטיבה לניהול נכסי לקוחות.

הובלת מסמך המדיניות, גיבושו והצגתו, נעשית ע"י החטיבה לניהול סיכונים בשיתוף עם המערך הפיננסי. ניהול הסיכונים בבנק מיועד הן לצורך גידור כלכלי והן לצורך גידור חשבונאי ותיאבון הסיכון בא לידי ביטוי באמצעות קביעת מגבלות סיכון/הפסד כמותיות ואיכותיות. מדידת ניהול סיכונים השוק כוללת מגבלות בהתאם לתיאבון הסיכון על החשיפות הפיננסיות (השווי הכלכלי והרווח החשבונאי). מגבלות אלו נועדו להגביל את הנזק שעלול להיגרם לבנק כתוצאה משינויים לא צפויים בגורמי הסיכון השונים הקיימים בשווקים הפיננסיים. מערכת המגבלות תוחמת את השפעת החשיפה של שינויים בלתי צפויים בגורמי הסיכון השונים לרבות שיעורי הריבית, אינפלציה, שערי חליפין. חשיפות במגבלות עיקריות על סיכונים שוק מדווחות בדוחות הכספיים של הבנק.

שינויים עיקריים במדיניות הפיננסית בשנת 2019

ככלל, לא בוצעו שינויים מהותיים במגבלות מדיניות 2019, ובכלל זאת לא בוצע שינוי במגבלות העיקריות של סיכונים הריבית, הנזילות והבסיס.

ניהול סיכון שוק קבוצתי

היבט מרכזי במדיניות ניהול סיכונים השוק ותיאבון הקבוצה לסיכונים שוק הינו מיסוד תיאבון סיכון קבוצתי לרבות עקרונות מנחים לפעילות חברת הבת הבנקאית בקבוצה, אשר קובעת לעצמה מדיניות לניהול סיכון השוק בהלימה עם המדיניות הקבוצתית. אמידה ובקרה של סיכונים השוק מתבצעות על בסיס מתודולוגיה אחידה ברמת הקבוצה וברמת הבנק סולו, בהנחיית החטיבה לניהול סיכונים ובשים לב לגודל ההון ולאופי הפעילות של חברת הבת.

חלק מהראייה הכוללת של חשיפת הקבוצה לסיכונים שוק הינו המידע על מצב החשיפות בחברה הבת הבנקאית, והן מדווחות להנהלה ולדירקטוריון לפחות אחת לרבעון, בהתאם לרמת הסיכון. בנוסף, הבנק בוחן באופן שוטף, את תיאבון הסיכון ואת סיכונים השוק בפועל של הבנק ושל החברה הבת הבנקאית.

סיכוני שוק

סיכוני השוק הנוצרים כתוצאה מהפעילות בתיק הבנקאי ובתיק למסחר מוגדרים במסמך המדיניות ונקבעה לגביהם מסגרת תיאבון סיכון. להלן מקורות הסיכון העיקריים:

חשיפת בסיס - סיכון הבסיס הוא סיכון קיים או עתידי להכנסות ולהון הקבוצה שעלול להתרחש כתוצאה משינויים בלתי צפויים במדד המחירים לצרכן, או בשערי החליפין עקב הפרש בין שווי הנכסים לבין שווי ההתחייבויות (כולל השפעת עסקאות עתידיות ואופציות גלומות בכל מגזר הצמדה). חשיפת הבסיס נמדדת ומונהלת באופן שוטף בכל אחד ממגזרי ההצמדה השונים: המגזר הצמוד למדד המחירים לצרכן, המגזר במטבע חוץ ובשקלים הצמודים למטבע חוץ.

חשיפת בסיס נוצרת כתוצאה מאי הקבלה בעיתוי, בבסיס המדידה ובסכומי ההשקעה עם או ללא פעולות גידור. על פי כללי החשבונאות ההון מוגדר כמקור שקלי לא צמוד, כך שההשקעה של ההון במגזר שאינו המגזר השקלי הלא צמוד מוגדרת כחשיפת בסיס.

חשיפת ריבית - סיכון הריבית הוא סיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית. שינויים בריבית משפיעים על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, התחייבויותיו ומכשיריו חוץ מאזניים, מכיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים (או אף התזרימים עצמם) משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הריבית. צורתיו העיקריות של סיכון הריבית שאליו נחשף הבנק כוללות: סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס (מרווח), סיכון אופציות.

סיכון הריבית בתיק, הינו הסיכון הדומיננטי אליו חשוף הבנק בכל הקשור להשפעה על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות ועל הרווח. הבנק מנהל את סיכוני הריבית בהתאם להוראת בנק ישראל בנושא ניהול סיכון הריבית (הוראה 333). ההנהלה והדירקטוריון קבעו מדיניות בנושא ניהול סיכון הריבית בהתאם להוראות.

בחישוב השווי ההוגן החשבונאי לצורך הדיווח, נעשה שימוש בעקומי היוון אשר מייצגים את מחירי הכסף של הבנק ומביאים בחשבון את מרווחי האשראי. בחישוב החשיפה הכלכלית, לצורכי ניהול סיכון השוק, נעשה שימוש בעקומי היוון המייצגים את מחירי הכסף של הבנק וללא מרווחי אשראי.

סיכוני אופציות - סיכוני אופציות הם הסיכון להפסד הנובע משינויים בפרמטרים המשפיעים על שוויין של האופציות, לרבות סטיות התקן.

דיווח

הדירקטוריון והוועדה לניהול סיכונים מקבלים דיווח שוטף בהיתן חריגה ממגבלה שבסמכות הדירקטוריון. בנוסף, מקבלים דיווח על הפעילות, החשיפות, תוצאות הפעילות וביצוע המדיניות שאושרה, לפחות אחת לרבעון, במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני. הדיווחים כוללים את עיקרי החשיפות ורמות הסיכון המנוצלות מתוך המסגרות המאושרות, סיכום אירועי דיווח (הפסדים, חריגות לפי סמכויות, אירועים חריגים), בקשות ואישורים להרחבת פעילויות והרשאות לפעילויות השונות בהתאם למדרג סמכויות ותמונת סיכון כוללת לפעילות הבנק וחברות הבנות. כמו כן, נבחנים גם שינויים נדרשים בהתאם לשינויים בפעילויות הבנק והקבוצה ו/או שינויים בסביבת הבנק והקבוצה או בשווקים הפיננסיים.

כמו כן ישנם בבנק מספר מנגנונים המאפשרים דוח ותגובה מידית להתפתחויות חריגות בשווקים:

1. שלוש פעמים בשבוע מתכנסת הוועדה לעניינים שוטפים בראשות המנכ"ל, או מנהל הסיכונים הפיננסיים ובהשתתפות חברי הנהלה ומנהלים בכירים, ביניהם גם מנהל הסיכונים הראשי ודנה על סמך דיווחים ניהוליים במצב הנזילות בשקלים ובמטבע חוץ, בסיכון השוק (לרבות סיכון הריבית של הבנק), בהתפתחויות הפיננסיות בשווקים הפיננסיים, במוצרים חדשים ואחת לשבוע נערכת סקירה של מערך הביניים על פעילות הנוסטרו.

2. דיון ייעודי בנושאי ניהול נכסים והתחייבויות והשקעות נוסטרו מתקיים בהנהלה אחת לחודשיים. בדיון נדונים התפתחויות בחשיפות הפיננסיות של הבנק לרבות, סיכון הריבית, סיכון הנזילות, פעילות בתיק הנוסטרו ונושאים נוספים הקשורים לניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק.

3. לפחות אחת לרבעון מתקיים דיון בראשות המנכ"ל בהתפתחויות בתיק הנוסטרו ובהתפתחויות בשווקים הפיננסיים.

4. הנהלת הבנק בראשות המנכ"ל מתכנסת לפחות פעם בשבוע ודנה, בין היתר, במגוון נושאים בתחום ניהול ובקרת הסיכונים השונים, לרבות מסמכי מדיניות לניהול הסיכונים השונים, במסמך הסיכונים הרבעוני, בממצאי דוחות ביקורת, אירועי כשל, סטטוס התקדמות בתכניות שונות, תרחישי קיצון, מסמך ה-ICAAP, מוצרים או תהליכים חדשים ועוד. ההנהלה מעבירה את המלצותיה לדירקטוריון וועדותיו השונות.

5. בחינה שוטפת במסגרת תכנית ההנהלה להתמודדות עם תרחישי קיצון בתחום סיכוני שוק של התממשות ארבעה פרמטרים כלכליים לפחות, מעבר לסף תגובה שנקבע מראש.

6. מעקב וניטור שוטף אחר אינדיקטורים לזיהוי מוקדם של לחצי נזילות, במסגרת תכנית ההנהלה לטיפול במשבר נזילות.

ועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים מתכנסת לפחות 6 פעמים בשנה לצורך דיון פרטני על החשיפות הפיננסיות העיקריות בבנק והתאמתן לתיאבון הסיכון, וזאת בנוסף לדיון במסמך הסיכונים הרבעוני המוגש לדיון גם בהנהלה ובדירקטוריון, אחת לרבעון.

מערכות לזיהוי, מדידה, אמידה וניהול של סיכוני השוק

לצורך זיהוי ומדידת חשיפות לסיכוני שוק עושה הבנק שימוש במערכות ניהול סיכונים מתקדמות המשמשות כבסיס מידע עבור מדידת הסיכון. לצורך מדידת הסיכון נעשה שימוש במודלים מקובלים ומתוקפים. אמידת תוצאות מדדי הסיכון בתחום סיכוני השוק והריבית מתבצעת באמצעות מערכת מרכזית אחת וכן במספר מערכות ייעודיות נוספות המודדות את הסיכונים בפעילויות ספציפיות. מערכות מידע אלו משמשות את הבנק בביצוע תהליכים שונים, בחישוב מדדי סיכון ומבחני קיצון, וכן בתהליכי פיקוח ובקרה המתקיימים באופן שוטף בקווי ההגנה השונים.

כלים לניהול סיכון שוק

הבנק עושה שימוש במספר כלים לניהול סיכון השוק כגון שימוש במודלים מקובלים לניהול, מדידת והערכת סיכון שוק לרבות מדדי חשיפה לשחיקה בשווי ההוגן כתוצאה משינוי בלתי צפוי בגורמי הסיכון, מדד הערך בסיכון (Value at Risk), מדד לחישוב השפעת שינויים בשיעור הריבית על הרווחים שימדדו בהתאם להוראות הדיווח לציבור וכן מבחני קיצון. כמו כן בבנק ישנו תהליך סדור לתיקוף מודלים בכדי להבטיח את נאותות השימוש בהם, והתאמתם לצרכי הבנק ולדרישות הרגולציה.

מודל הגישה הכלכלית לבחינת רגישות לריבית - המודל אומד את רגישות השווי ההוגן של ההון הכלכלי לשינוי מיידי של עקום הריבית באופן מקבילי ושלא במקביל ובעוצמות שינוי שונות המשקפות מצב עסקים רגיל או מצבי קיצון. השפעת השינוי בעקומי הריבית נבחנת על שווי התיק הבנקאי, התיק למסחר וסך הבנק והקבוצה תחת הנחות שונות.

מודל הערך בסיכון (ה-Var) שיטה היסטורית - המודל אומד את השחיקה הצפויה בשווי ההוגן (נכסים והתחייבויות, לרבות מכשירים פיננסיים נגזרים), במהלך אופק השקעה של 21 ימים, בהינתן רמת מובהקות של 99% ובהתקיים תנאי שוק נורמאליים. נתוני ה-Var מחושבים בבנק בתדירות יומית, על תיקים שונים (כגון: התיק הבנקאי והתיק למסחר). מבוצע תהליך בחינה בדיעבד (Back Testing) בלתי תלוי, על פי קריטריונים שהוגדרו בוועדת באזל במטרה לבחון את תקפות מודל ה-Var.

מודל גישת הרווחים לבחינת רגישות ריבית - המודל מציג את השפעתם של שינויים בריבית על הכנסות הריבית החזויות והכנסות הריבית מגלגול עסקאות.

כלים לאמידת סיכוני אופציות - חדר העסקאות במט"ח של הבנק סוחר במגוון של מוצרים פיננסיים - ובכלל זה באופציות מט"ח. הנהלת הבנק קבעה מגבלות על פעילות דסק אופציות בחדר העסקאות ביחס לפעילות המותרת באופציות במונחי הפסד מקסימאלי בתרחישים מתרחישים לשינויים סימולטניים בשער החליפין ובתנודתיות של נכסי הבסיס. כמו כן נקבעו מגבלות נוספות במונחים של מדדי רגישות (Greeks) וכן קיימת מגבלת VaR לאופק של יום אחד.

כלי הניהול ובקרת סיכוני אופציות בחדר עסקאות מט"ח כוללים: שימוש במטריצת Vol-Spot המראה את החשיפה כתוצאה משינוי של שער חליפין ותנודתיות בתרחישים שונים. בנוסף, נעשה שימוש במדד רגישות Rho הבוחן את השינוי בשווי הפוזיציה במקרה של תזוזה של 1% בעקום הריבית. כמו כן נעשה שימוש במודל Weighted Vega לניהול החשיפה לסיכון התנודתיות.

תרחישי קיצון פרמטריים - דירקטוריון הבנק קבע מגבלה על גובה השחיקה המקסימאלי בשווי ההוגן הנבדקת באמצעות הפעלתם של תרחישי קיצון בתחום הסיכונים פיננסיים. מגבלה זו נקבעה לעד 10% מסך כל ההון.

מדיניות גידור ו/או הפחתת סיכונים

הבנק עושה שימוש במספר כלים לניהול והפחתת סיכוני ריבית באמצעות קנייה ומכירה של אגרות חוב ממשלתיות, ובאמצעות הנפקת מכשירי חוב. בנוסף, הבנק פועל בנגזרים למטרות גידור או הגנה של חשיפות מאזניות ובכדי לגדר חשבונאית את סיכון הריבית בפעילות במכשירי אג"ח במט"ח בעלי מח"מ ארוך בהתאם לכללי החשבונאות.

הבנק פועל במכשירים נגזרים לניהול פוזיציית הריבית והבסיס באמצעות עסקאות פרוורד, עסקאות סוואפ ופעילות באופציות. העסקאות הן בעלות רמה גבוהה של נזילות, וניתן באמצעותן להעביר חשיפות ממגזר הצמדה אחד לאחר בקלות יחסית. אחת לחודש נבחן שינוי הערך הכלכלי הנובע משינוי בשווקים על התיק הבנקאי כולל גידורים. כמו כן מתבצעות ישיבות תיאום רבות עם כל היחידות הרלוונטיות בנושא ניהול סיכון השוק והריבית.

ממשל תאגידי לניהול סיכון שוק

מערך הפיקוח והבקרה על סיכונים פיננסיים ובכללם סיכוני שוק, מושתת על שלושה קווי הגנה כמפורט להלן.

קו הגנה ראשון:

יחידת מערך הביניים כפופה למנהל הסיכונים הפיננסיים ומתמחה בביצוע בקרות על פעילות הנוסטרו, פעילות היחידה לניהול פיננסי בתחום ניהול הנכסים וההתחייבויות, ניהול הנזילות וכן על הפעילות בחדר עסקאות מטבע חוץ שבחטיבה לניהול נכסי לקוחות. היחידה מנטרת את הסיכונים הפיננסיים השונים סמוך להיווצרותם, ככל הניתן, מבצעת בקרה שוטפת של המגבלות בהתאם למדיניות הפיננסית, מפתחת בקרות ונהלי עבודה לצמצום חשיפת הבנק ומבצעת בקרות לאיתור מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית. במסגרת פעילותה בודקת היחידה את העמידה במגבלות שנקבעו על ידי ההנהלה והדירקטוריון לגבי הפוזיציות השונות הן ברמה תוך יומית והן בדיעבד ומבצעת תרחישי קיצון בתיקים ספציפיים.

המערך האחורי בחטיבת המשאבים אחראי על סליקת העסקאות והעברת הכספים ובמסגרת זאת מבצע בקרות תפעוליות תוך יומיות על ביצוע העסקאות במטבע חוץ ובשקלים, הן בחדר עסקאות מטבע חוץ והן ביחידות נוסטרו מטבע חוץ ושקלים.

קו הגנה שני:

היחידה לניהול סיכונים שוק ונדילות ולתיקוף מודלים בחטיבה לניהול סיכונים, אחראית להתאמה של פרופיל הסיכון לתיאבון הסיכון שנקבע בידי הדירקטוריון וההנהלה הבכירה, ובתוך כך אחראית על גיבוש ועדכון מסגרת ניהול הסיכונים הפיננסיים, זיהוי והערכת סיכונים באופן בלתי תלוי בקו העסקים, אתגור נאותות הבקרות, התשומות והתפוקות בקו הראשון ובחינת אפקטיביות המגבלות. כמו כן, היחידה מבצעת תיקוף למודלים בשימוש הבנק.

קו הגנה שלישי:

מערך הביקורת הפנימית של הבנק משלב בתוכניות העבודה השנתיות שלו ביקורות בנושא ניהול סיכונים פיננסיים בבנק, ובכללן ביקורות על היחידות השונות במערך הפיננסי והיחידות הרלוונטיות בקו ההגנה השני. מבין תפקידיו של המבקר הפנימי לבחון את גיבוש ויישום המדיניות והחלטות הדירקטוריון, את עמידת היחידות במגבלות שנקבעו, קיום הבקרה בנושא, ואת מהימנות וזמינות המידע הניהולי והדיווחים הפיננסיים המוצגים לדירקטוריון ולהנהלת הבנק. כמו כן, קו ההגנה השלישי כולל את כל גופי הביקורת החיצוניים.

סיכונים שוק בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים

במסגרת יישום הוראות באזל בחרה הקבוצה ליישם את הגישה הסטנדרטית בגין החשיפה לסיכונים שוק. להלן פרוט נכסי סיכון בגין רכיבי סיכון השוק:

סיכון שוק בשיטה הסטנדרטית (MR1)

א	ב	
ליום 31 בדצמבר 2019	ליום 31 בדצמבר 2018	
סכומים במיליוני ש"ח		
		מוצרים ישירים (outright products)
672	662	1 סיכון שיעור ריבית (כלל וספציפי)
-	6	2 סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
119	199	3 סיכון שער חליפין
-	-	4 סיכון סחורות
		אופציות
-	-	5 הגישה הפשוטה
-	-	6 גישת דלתה-פלוס
84	22	7 גישת התרחישים
-	-	8 איגוח
875	889	9 סך הכל

הערך בסיכון VAR

התיאבון לסיכון

ערך ה- VAR ההיסטורי של הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2019 עמד על כ-65.1 מיליון ש"ח. משקלו של ה- VAR ביחס לסך כל ההון ליום 31 בדצמבר 2019 עומד על כ-0.73%. הערך בסיכון (VAR) הינו נמוך ביחס להון הבנק ומשקף חשיפות מידתיות לסיכון שוק.

בחינת Back Testing

הבנק פועל בהתמדה לשיפור איכות החיזוי של מודל ה- VAR ההיסטורי באמצעות בחינה שוטפת של ה- $Back\ Testing$.

בחינת ה-Back Testing של מודל ה-VAR ההיסטורי מראה כי בשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019 לא נרשמו מקרים בהם ההפסד התיאורטי היומי עלה על ערך ה-VAR שנחזה. על פי תוצאות הבדיקה, המודל עומד בקריטריונים שהוגדרו על ידי ועדת באזל לקבלת המודל.

החשיפה בבסיס

ניהול החשיפה

- ניהול הסיכונים בחשיפות הבסיס והשקעת ההון במגזרי ההצמדה השונים נעשה בהתבסס על הערכות ותחזיות שוטפות של הגורמים הניהוליים השונים במערך הפיננסי לגבי התפתחויות צפויות בשוקי הכספים וההון.
- תמהיל ההשקעה של ההון במגזרי ההצמדה השונים מנוהל באופן שוטף בכפוף למגבלות, ועל בסיס התחזיות לגבי משתני השוק הרלוונטיים תוך ניצול פערי המחירים בין עלות המקורות ותשואת השימושים במגזרי ההצמדה השונים וכדאיותן של פוזיציות "יתר" או "חסר" בכל מגזר פעילות.
- במסגרת ניהול מאזני ההצמדה נעזר הבנק, בין השאר, במכשירים פיננסיים נגזרים, כאמצעי לניטרול החשיפה לסיכונים בבסיס וברבית.

התיאבון לסיכון

דירקטוריון הבנק קבע מגבלות לגבי הפוזיציות המותרות (עודף או חוסר) של נכסים על התחייבויות לפי מגזרי הצמדה. בנוסף, קבעה הנהלת הבנק גם מגבלות פרטניות ברמת חדרי העסקאות והיחידות העסקיות השונות היוצרות סיכונים בסיס, על היקף החשיפה בבסיס.

החשיפה בבסיס בפועל

להלן מאפייני החשיפה במגזרי ההצמדה בהם נתוני סוף התקופה שונים מהותית מהנתונים המאפיינים את שנת הדיווח. נתוני החשיפות להלן מבוססים על גישה כלכלית, המחושבת על בסיס יומי לעומת הגישה החשבונאית המוצגת בבאור נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה.

שנת 2019	מט"י צמוד מדד במיליוני ש"ח
סוף תקופה	2,897
מינימום	1,072
מקסימום	2,993
ממוצע	2,002

ניהול סיכונים במכשירים פיננסיים נגזרים

הבנק פועל במגוון מכשירים פיננסיים נגזרים כחלק מניהול סיכונים השוק (חשיפות בסיס ורבית) וכן כשירות ללקוחותיו, בהם מהוות האופציות (לרבות מסלולי הברירה) תחום בעל מרכיב גבוה יותר של סיכון שוק. במסגרת זו פעיל הבנק בעיקר באופציות על שערי החליפין של מספר מטבעות זרים ביחס לשקל. מדיניות ניהול סיכונים המכשירים הנגזרים, לרבות: היקפי הפעילות ומגוון המכשירים המותרים לשימוש, מאושרת במסגרת דירקטוריון הבנק, ועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים והנהלה. דירקטוריון הבנק קבע מגבלות לגבי היקף מסלולי הברירה המגלמים אופציות "גלומות" וכן לגבי גובה ההפסד המרבי בהתקיים תרחישים מסוימים בגין האופציות שהבנק פועל בהם כעושה שוק.

תיאבון הסיכון

השקעה במכשירים נגזרים לסוגיהם נעשית לאחר בחינת כל מכשיר לגופו והתאמתו לצרכים הפיננסיים של הבנק וליכולתו לתפעל אותו באופן מיטבי, וכן ליכולתו לנטר את הסיכון בגינו הן בצד סיכון השוק והן בצד סיכון האשראי עבור עסקות בהן הבנק פועל כמתווך עבור לקוחותיו.

פיקוח ובקרת ניהול סיכונים המכשירים הנגזרים

פעילות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים מבוקרת ומפוקחת על ידי מערך הביניים ועל ידי יחידת תחום ניהול סיכונים שוק ונדילות. החשיפות לסיכונים שבפעילות במכשירים נגזרים אל מול מגבלות החשיפה שנקבעו מרוכזות ומדווחות במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, המובא לדיון ולאישור בהנהלה, בועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון. הכנסות המימון ממכשירים נגזרים אחרים מפורטות בביאור "הכנסות מימון שאינן מריבית" בדוחות הכספיים.

חדר עסקאות מט"ח

החדר סוחר במגוון של מכשירים פיננסיים במטבע חוץ. כמו כן, מונה ע"י האוצר לעושה שוק ראשי באג"ח ממשלתי שקלי. החדר פועל בשוקי המטבע באמצעות עסקאות ספוט, עסקאות ריבית, אופציות OTC ואופציות מט"ח/שקל הנסחרות בבורסה בת"א. החדר פועל במטבעות העיקריים בעולם כאשר עיקר פעילות החדר הינה במטבע דולר/שקל. החשיפה הנוצרת הן בבסיס והן בריבית, כתוצאה מפעילות זו, נכללת במסגרת המגבלות המאושרות על ידי הדירקטוריון לחשיפות בבסיס ובריבית.

חלק 6 א - סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר

- סיכון הריבית הוא סיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית. שינויים בריבית משפיעים על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, התחייבויותיו ומכשירים חוץ מאזניים, מכיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים או אף התזרימים עצמם משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הריבית. צורתיו העיקריות של סיכון הריבית שאליו נחשף הבנק כוללות:
- סיכון תמחור מחדש הנובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפירעון (בריבית קבועה) ובמועדי תמחור מחדש (בריבית משתנה) של נכסים התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות של הבנק.
  - סיכון עקום התשואה הנובע מתזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה המשפיעות באופן שלילי על רווחי התאגיד הבנקאי או על השווי הכלכלי.
  - סיכון בסיס הריבית הנובע ממתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש.
  - סיכון אופציות הנובע משינוי עיתוי או בהיקף תזרים המזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק.
- בניהול החשיפות לסיכונים שוק מבחין הבנק בין החשיפות הנוצרות כחלק מהניהול השוטף של הנכסים וההתחייבויות של הבנק (התיק הבנקאי) לבין החשיפות בתיק למסחר, זאת בהתבסס על מדיניות מפורטת שאישר דירקטוריון הבנק להגדרת התיק הבנקאי והתיק למסחר.

ניהול סיכון וחשיפת הריבית בתיק הבנקאי

מטרת ניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי היא להשיא את רווחיות הבנק ולשמור על יציבות ההון, תוך ניהול השפעות השינוי בשיעורי הריבית. הבנק עושה שימוש בשתי גישות עיקריות למדידה והערכה של סיכון הריבית בתיק הבנקאי: הגישה הכלכלית - מעריכה את השפעת שינוי מקבילי ולא מקבילי בעוצמות שונות בשערי הריבית על השווי ההוגן, המחושב כהפרש בין היוון הנכסים וההתחייבויות במחירי הכסף הנוכחיים של הבנק לבין היווןם במחירי הכסף לאחר יישום התרחיש. בגישה זו הבנק מתבסס על מודלים התנהגותיים לגבי פריסת העו"ש ולגבי פירעונות מוקדמים במשכנתאות. תדירות המדידה היא יומית.

גישת הרווחים - מעריכה את השפעת שינוי בשערי הריבית על הכנסות הריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית. בגישה זו הבנק מניח שיעורי מחזור מלאים במועדי הפירעון החוזיים או במועדי התמחור מחדש עבור כל פעילות, כאשר אופק החישוב הוא למשך שנה אחת קדימה. כמו כן, קיימות הנחות לחסמים שונים בתרחיש של ירידת ריבית. תדירות המדידה היא חודשית.

בנוסף לשתי גישות אלו, הבנק מבצע ניתוחי רגישות שונים, מבחני קיצון בשערי הריבית, וכן בוחן את הערך בסיכון (VaR).

ניהול ובקרת סיכון הריבית בתיק הבנקאי מתבצע על בסיס שוטף ובדיעבד, ברובו במערכת מרכזית לניהול נכסים והתחייבויות. החשיפה העיקרית לסיכונים ריבית בבנק מיוחסת לפעילות המימון במגזר השקלי הלא צמוד ובמגזר צמוד המדד, ונובעת ממאפייני ההשקעה, הנגזרים מטווח השימושים והמקורות במגזרים אלה.

על מנת למזער את סיכון הריבית בתיק הבנקאי וכחלק מניהול הנכסים וההתחייבויות, הבנק עושה שימוש בכלים שונים, לרבות באמצעות הנפקת אגרות חוב ופעילות בנגזרים.

הנחות מפתח

סיכון הריבית והשווי ההוגן נמדד ומנוהל על בסיס הנחות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות: לשם כך נעשה שימוש במודלים הבאים:

מודל פריסת עו"ש - ביתרות חשבונות העובר ושב שאינן נושאות ריבית קיימות יתרות זכות בסכום יציב לאורך זמן. הבנק חישוב באמצעות מודל ייעודי מהי יתרת העו"ש היציבה לאורך זמן מתוך כלל העו"ש וקבע כי תקופת הפירעון של יתרה זו בחישוב החשיפה לריבית תהיה למספר שנים. התקופה הממוצעת לתמחור מחדש המוקצה לפקדונות לפי דרישה הינה 7.3 חודשים, והתקופה הארוכה ביותר לתמחור מחדש המוקצה לפקדונות לפי דרישה הינה 5 שנים.

מודל פירעונות מוקדמים במשכנתאות - ניהול חשיפות הריבית מביא בחשבון את השפעת הפירעונות המוקדמים של הלוואות לדיור בהתבסס על מודל סטטיסטי התנהגותי הלוואה, הלקוח ותנאי השוק.

מודל תמחור אופציה גלומה - לצורך חישוב השווי ההוגן ולאמידת סיכון הריבית בגישה הכלכלית של פיקדונות הברירה, נעשה שימוש במודל המחשב את שווי האופציה הגלומה בפיקדונות אלו.

התיאבון לסיכון

תיאבון הסיכון לריבית כפי שמשקף במגבלות הינו מידתי, וניצול מסגרות החשיפה מבוצע בהתאם להערכות הבנק בנוגע לשיעורי הריבית הצפויים ולמבנה עקום הריבית הצפוי באופקי זמן שונים ובכפוף למגבלות שהוגדרו במדיניות הסיכונים הפיננסיים.

דירקטוריון הבנק קבע מגבלה על החשיפה לסיכונים הריבית בתיק הבנקאי באמצעות תחמת החשיפה המקסימאלית לשחיקת השווי ההוגן של ההון העצמי עם שינוי מקביל של 1% בסך כל מגזרי ההצמדה. על פי המגבלה, החשיפה המקסימאלית המותרת לשחיקת השווי ההוגן של ההון העצמי הינה בשיעור של 5%. מגבלה זו לרבות מגבלות נוספות שנקבעו, מנוטרות בתדירות יומית.

בנוסף קבעה הנהלת הבנק מגבלות פרטניות ברמת חדרי העסקאות והיחידות העסקיות השונות היוצרות סיכונים ריבית, על היקף חשיפת הריבית. תרחישי קיצון - דירקטוריון הבנק קבע מגבלה על גובה השחיקה המקסימאלי בשווי ההון הנבדקת בתדירות יומית באמצעות הפעלתם של מספר תרחישי קיצון לרבות מגבלה על השפעת זעזוע סטנדרטי ריבית (2%) על התיק הבנקאי. מגבלה זו נקבעה לעד 10% מסך כל ההון. בנוסף, נקבעו מגבלות לתרחישי זעזוע בשיעורי ריבית הגבוהים מ-2%. תוצאות התרחישים ומשמעותן מדווחות אחת לרבעון להנהלה, לוועדה לניהול סיכונים ולדירקטוריון.

מידע כמותי

כימות החשיפה בתיק הבנקאי משולבת בחישוב מודל VaR, וכן במבחני הקיצון, ונועד להגביר את שקיפות סיכון הריבית בבנק הן בתיק הבנקאי והן בתיק למסחר.

הבנק מודד ומעריך את רגישות התיק הבנקאי לשינויים בריבית בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 333 בנושא סיכון הריבית. המדידה נעשית הן ברמת מגזר הצמדה והן ברמת פעילות בודדת, ומודדת באופן שוטף את השפעת זעזוע סטנדרטי (קרי שינוי בלתי צפוי בעקום הריבית בשיעור של 100 נקודות בסיס), על השווי הכלכלי.

מידע על השינויים בערך הכלכלי של ההון העצמי ושל הכנסות הריבית נטו בהתאם לתרחישי זעזועים בשיעורי הריבית

סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

1. שווי הוגן נטו מותאם ⁽¹⁾ של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2019					
שקל לא צמוד ⁽²⁾	שקל צמוד ⁽²⁾	מטבע חוץ - דולר	מטבע חוץ - אחר	סך הכל	
במיליוני ש"ח					
114,106	11,610	9,040	2,728	137,484	נכסים פיננסיים *
33,742	502	29,031	9,267	72,542	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
100,695	8,788	15,430	4,220	129,133	התחייבויות פיננסיות *
41,952	383	22,645	7,720	72,700	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
5,201	2,941	(4)	55	8,193	שווי הוגן נטו
(927)	-	-	-	(927)	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
365	-	33	-	398	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
4,639	2,941	29	55	7,664	שווי הוגן נטו מותאם ⁽¹⁾
4,815	2,933	(442)	320	7,626	מזה: תיק בנקאי
ליום 31 בדצמבר 2018					
שקל לא צמוד ⁽²⁾	שקל צמוד ⁽²⁾	מטבע חוץ - דולר	מטבע חוץ - אחר	סך הכל	
במיליוני ש"ח					
104,012	11,525	10,393	3,088	129,018	נכסים פיננסיים *
29,644	516	23,495	7,911	61,566	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
92,457	10,618	15,080	4,169	122,324	התחייבויות פיננסיות *
35,248	386	18,998	6,832	61,464	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
5,951	1,037	(190)	(2)	6,796	שווי הוגן נטו
(1,109)	-	-	-	(1,109)	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
762	-	54	-	816	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
5,604	1,037	(136)	(2)	6,503	שווי הוגן נטו מותאם ⁽¹⁾
5,994	960	(970)	(94)	5,890	מזה: תיק בנקאי

(1) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים, ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה (עו"ש). לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 32 בדוח הכספי.

(2) פיקדונות ברירה מוצגים לפי מגזר גובר. בבנק קיים גם מודל תמחור המבוסס על אופציה גלומה. הפערים בשווי ההוגן ובהשפעה על חשיפת הריבית אינם מהותיים. * למעט יתרות מאזוניות של מכשירים פיננסיים נגזרים.

2. השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם (1) של הבנקים וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2019				
סך הכל	מטבע חוץ – אחר (4)	מטבע חוץ – דולר (4)	שקל צמוד למדד (5)(4)	שקל לא צמוד (5) (4)
במיליוני ש"ח				
(102)	(9)	(26)	(131)	64
(78)	(8)	(12)	(131)	73
172	5	21	132	14
152	6	8	132	6
שינויים מקבילים				
עלייה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי				
ירידה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי				
שינויים לא מקבילים				
(2) התללה				
(189)	1	(3)	(37)	(150)
(176)	2	(8)	(37)	(133)
178	(5)	(11)	8	186
178	(2)	-	9	171
112	(10)	(20)	(47)	189
121	(6)	(5)	(47)	179
(27)	3	11	47	(88)
(28)	3	-	47	(78)
שינויים מקבילים				
עלייה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי				
ירידה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי				
שינויים לא מקבילים				
(2) התללה				
(189)	4	(3)	(45)	(145)
(179)	3	(8)	(44)	(130)
141	(7)	(4)	14	138
141	(3)	3	15	126
40	(7)	(10)	(39)	96
45	(3)	(1)	(37)	86
(30)	-	5	36	(71)
(23)	(1)	(3)	36	(55)

ליום 31 בדצמבר 2018				
סך הכל	מטבע חוץ – אחר (4)	מטבע חוץ – דולר (4)	שקל צמוד למדד (5)(4)	שקל לא צמוד (5) (4)
במיליוני ש"ח				
(106)	(8)	(17)	(124)	43
(98)	(5)	(10)	(124)	41
130	9	12	125	(16)
124	8	6	124	(14)
שינויים מקבילים				
עלייה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי				
ירידה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי				
שינויים לא מקבילים				
(2) התללה				
(189)	4	(3)	(45)	(145)
(179)	3	(8)	(44)	(130)
141	(7)	(4)	14	138
141	(3)	3	15	126
40	(7)	(10)	(39)	96
45	(3)	(1)	(37)	86
(30)	-	5	36	(71)
(23)	(1)	(3)	36	(55)

בטבלה זו מוצג השינוי בשווי ההוגן נטו המותאם של כל המכשירים הפיננסיים, בהנחה שחל השינוי שצויין בכל שיעורי הריבית בכל מגזרי ההצמדה.

- (1) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים, ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פקודות לפי דרישה (עו"ש).
- (2) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועליה בריבית בטווח הארוך.
- (3) השטחה - עליה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.
- (4) להלן הרכיבים לגביהם נלקחת בחשבון סביבת ריבית שלילית – מכשירים פיננסיים נגזרים, נכסים והתחייבויות במגזר צמוד המדד ואגרות חוב במגזר המט"ח.
- (5) פיקודות ברירה מוצגים לפי מגזר גובר. בבנק קיים גם מודל תמחור המבוסס על אופציה גלומה. הפערים בשווי ההוגן ובהשפעה על חשיפת הריבית אינם מהותיים.

3. השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית⁽⁷⁾

31 בדצמבר 2018			31 בדצמבר 2019			
סך הכל ⁽⁶⁾	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות רבית	סך הכל ⁽⁶⁾	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות רבית	
		במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח	
300	10	290	310	6	304	שינויים מקבילים
288	-	288	304	-	304	עלייה במקביל של 1%
(555)	(10)	(545)	(589)	(6)	(583)	מזה: תיק בנקאי
(543)	-	(543)	(583)	-	(583)	ירידה במקביל של 1%
						מזה: תיק בנקאי

⁽⁶⁾ לאחר השפעות מקדחות

⁽⁷⁾ בתרחישי ירידת ריבית המשקפים ריבית שלילית, חושבה השפעת התרחיש על הכנסות נטו מריבית, בהתאם להנחות השונות.

מידע נוסף על חשיפה לשינויים בשערי הריבית

חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית ליום 31 בדצמבר 2019

נכסים פיננסיים*	עם דרישה עד חודש	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל 3 שנים עד שנה	מעל 5 שנים עד שנה	מעל 10 שנים עד שנה	מעל 20 שנה עד שנה	מעל 20 שנה עד שנה	ללא תקופת פרעון
100,263	3,403	8,146	8,941	8,214	6,507	1,803	110	1,116
28,622	20,377	17,341	3,080	2,080	1,042	-	-	451
89,354	4,800	8,442	14,483	9,901	1,478	273	4	679
26,244	19,210	17,714	3,851	3,772	2,435	323	78	451
13,287	(230)	(669)	(6,313)	(3,379)	3,636	1,207	28	437

פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית

א. לפי מהות הפעילות:	החשיפה בתיק הבנקאי	החשיפה בתיק למסחר
13,136	76	(479)
151	(306)	(190)
17,973	(2,826)	(2,865)
(400)	(172)	1,525
(4,286)	2,768	671
(22)	(11)	(55)
9,371	-	(1,591)
68	130	482

ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית

השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
השפעת פירעונות מוקדמים בהלוואות לדיוור

31 בדצמבר 2018			31 בדצמבר 2019		
משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך הכול שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך הכול שווי הוגן
0.89	3.07	130,212	0.88	2.35	138,503
0.54		62,217	0.47		72,993
0.58	1.50	122,474	0.68	0.70	129,414
1.08		63,224	0.85		74,078
		6,731			8,004

פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית

א. לפי מהות הפעילות:	החשיפה בתיק הבנקאי	החשיפה בתיק למסחר
7,969	0.81***	6,121
35	0.63***	610
4,979	0.66***	5,832
2,941	2.48***	1,037
84	0.65***	(138)
(927)	0.04	0.07
398	0.10	0.21
(41)	(0.03)	(0.15)

ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית

השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
השפעת פירעונות מוקדמים בהלוואות לדיוור

הערות כלליות:
- פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל התחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.
- בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי ושל סכומים אחרים לקבל ולשלם, לאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים, השפעת מודל פירעונות מוקדמים של משכנתאות והשפעת פריסת פיקדונות לפי דרישה, כשהם מהווים בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים, ראה ביאור 32 א בדוח הכספי.
- הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מפיקדונות לפי דרישה חושב בהתאם להנחות לגבי תקופות לפירעון המשמשות את הבנק לניהול סיכוני ריבית.
- שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בביאור 32 א בדוח הכספי.
- משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרו כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
* למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים. לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה, ולאחר השפעת מודל פירעונות מוקדמים משכנתאות.
** סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, לאחר השפעת של התחייבויות לזכויות עובדים. *** ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

חלק 6 ב - מניות

ההשקעה במניות ובמכשירים המשקפים סיכון מנייתי, נועדה לשפר את פיזור הסיכונים ואת גיוון מקורות ההכנסה לטווח הבינוני-ארוך של ההון הפנוי. ההשקעה מתבצעת ככלל בקרנות השקעה פרטיות, במדדי מניות מובילים בשווקי ההון בארה"ב ובאירופה ובמניות מחלקות דיבידנד, הנסחרות במדד ת"א 125, וזאת תוך בדיקת נאותות כדאיות ההשקעה טרם הרכישה.

בנוסף למגבלות הרגולטוריות בכל הקשור להגבלת היקף ההשקעה המותר לתאגידים בנקאיים בתאגידים ריאליים, הגדיר דירקטוריון הבנק תיאבון סיכון עבור פעילות במניות. דירקטוריון הבנק קבע מגבלות על גובה ההשקעה, תמהיל ההשקעה - לרבות מגבלה על החשיפה המטבעית ומגבלות ענפיות. מערכת המדידה משמשת לצורך ניהול ובקרת התיק הן בשקלים והן במטבע חוץ.

הטיפול החשבונאי במניות בתיק הזמין למכירה מבוצע באופן בו העלות נרשמת בספרים לפי שער רכישת המניה, כאשר השער נעשה בשוטף מול שער השוק המתקבל מהבורסה. הפער בין העלות לבין שער השוק העדכני יזקף באופן שוטף לדוח רווח והפסד.

במסגרת יישום הוראות באזל מיישמת הקבוצה את הגישה הסטנדרטית בגין החשיפה לסיכונים האשראי ולסיכונים שוק. במסגרת זאת נדרש הבנק להלימות ההון הרגולטורית בגין סיכון מניות בתיק למסחר ולהלימות ההון הרגולטורית בגין סיכון אשראי בתיק הבנקאי.

פוזיציות במניות בתיק הבנקאי

31 בדצמבר 2018		31 בדצמבר 2019		
דרישות ההון ⁽¹⁾	ערך במאזן ושווי הוגן	דרישות ההון ⁽¹⁾	ערך במאזן ושווי הוגן	
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		
-	3	-	-	השקעות המסווגות בתיק למסחר
37	224	51	339	השקעות המסווגות בתיק הזמין למכירה
17	135	17	129	מזה: מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין
37	227	51	339	סך הכל השקעות במניות

(1) דרישות ההון חושבו לפי 12.81% ל-31 בדצמבר 2019 ו-12.81% ל-31 בדצמבר 2018.

בנוסף, במסגרת יישום הנדבך השני של באזל, הקבוצה מקצה הון נוסף במידת הצורך.

חלק 7 - סיכון נזילות

רקע

סיכון הנזילות הינו סיכון שהבנק יתקשה לעמוד בהתחייבויותיו בשל משיכות בלתי צפויות של פיקדונות הציבור, ביקוש בלתי צפוי לאשראי ואי ודאות לגבי זמינות המקורות, והתחייבויות בלתי צפויות אחרות, לרבות ירידה חדה בשווי הנכסים הנזילים שעומדים לרשות הבנק. התממשות הסיכון עלולה לגרום לבנק מחסור באמצעים נזילים אשר בגינו יאלץ הבנק לממש נכסים במחירים הנמוכים ממחירי שוק ו/או לגייס מקורות במחיר הגבוה ממחיר שוק ובמקרי קיצון אף להוות סכנה ליציבותו של הבנק.

הבנק פועל בהתאם לעקרונות שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342 - "ניהול סיכון הנזילות", בין היתר באמצעות מדדים כמותיים לניטור אחר מצב הנזילות, ביצוע תרחישי קיצון ועוד. כמו כן, מיישם הבנק את הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 221 - "יחס כיסוי הנזילות" המאמצת את המלצות ועדת באזל בנושא זה.

יחס כיסוי הנזילות לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 221 (LCR):

יחס כיסוי הנזילות מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221 אשר מבוססת על המלצות ועדת באזל. יחס כיסוי הנזילות (LCR) הינו תקן שנועד לשפר את עמידות פרופיל הסיכון של התאגידים הבנקאיים בטווח הקצר באמצעות דרישה שתאגיד בנקאי יחזיק מלאי הולם של נכסים נזילים באיכות גבוהה (High Quality Liquid Assets) HQLA, לא משועבדים, הניתנים להמרה למזומן במהירות ובקלות וזאת כדי לענות על צרכי נזילות בתרחיש קיצון הנמשך 30 ימים קלנדריים.

התקן מגדיר מסגרת ספציפית לחישוב יחס כיסוי הנזילות במטרה ליצור אחידות ברמה בינלאומית.

יחס כיסוי הנזילות - LCR, מכיל שני רכיבים:

(א) שווי מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה בתנאי קיצון (HQLA),

(ב) סך תזרים מזומנים יוצא נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים, המחושב על פי הפרמטרים של התרחיש.

היחס מחושב כשיעור של מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה מתוך סך תזרים מזומנים יוצא נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים. החל מינואר 2017 הדרישה הפיקוחית המזערית ליחס כיסוי הנזילות, הן ברמת הבנק והן ברמת הקבוצה הבנקאית, הינה 100%. עם זאת, בתקופה של לחץ פיננסי תאגיד בנקאי יוכל לרדת מתחת לדרישה מינימאלית זו, אך עליו לדווח מיידית על החריגה למפקח על הבנקים, ובמקרים מסוימים, בליווי תכנית לסגירת פער הנזילות שנוצר.

יחס כיסוי הנזילות הממוצע לשלושת החודשים שנסתיימו ביום 31 בדצמבר 2019 עומד על 128% במאוחד ועל 127% בבנק. קיימת תנודתיות מסוימת בין הימים במהלך הרבעון, ותחלופה בין שקלים למטבע חוץ, בעיקר בגין פעילות בנגזרים, אך תרומתם נטו בסך המטבעות נמוכה. יחס הכיסוי הגבוה נשען כאמור על החזקת תיק נכסים ("כרית נזילות") איכותי אשר במטבע ישראלי מושקע בעיקר בפיקדונות בבנק ישראל ובאגרות חוב של ממשלת ישראל ובמטבע חוץ בעיקר באג"ח של ממשלות או בערבות וכן על מגוון מקורות מימון יציבים ולטווחי זמן שונים. סיווג הנכסים, הפיקדונות, המסגרות והביטחונות השונים וכן השימוש במקדמים, מבוצע כפי שנקבע בהוראה 221. על פיקדונות מגופים פיננסיים ועסקיים שמועד פירעונם עד חודש, חלים על פי ההוראה מקדמי יציאה גבוהים ולכן הם תורמים תרומה גבוהה יחסית לתזרים היוצא. במהלך תקופת הדיווח עמד הבנק במגבלות הרגולציה, על פי הוראות ניהול בנקאי תקין 221.

להלן פרוט רכיבי יחס כיסוי הנזילות הממוצע (LIQ1) :

א		ב	
לשלושת החודשים שנתיים		לשלושת החודשים שנתיים	
ביום 31 בדצמבר 2019 *		ביום 31 בדצמבר 2019 *	
סך ערך לא משוקלל (ממוצע)	סך ערך לא משוקלל (ממוצע)	סך ערך משוקלל (ממוצע)	סך ערך משוקלל (ממוצע)
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)	
1		1	
תזרימי מזומנים יוצאים		תזרימי מזומנים נכנסים	
2 פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים		17 הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)	
3 מזה: פיקדונות יציבים		18 תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן	
4 פיקדונות פחות יציבים		19 תזרימי מזומנים נכנסים אחרים	
4א פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)		20 סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים	
5 מימון סיטונאי בלתי מובטח		21 סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)	
6 מזה: פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)		22 סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו	
8 חובות לא מובטחים		23 יחס כיסוי נזילות	
10 דרישות נזילות נוספות			
11 מזה: תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות			
13 קווי אשראי ונזילות			
14 מחויבויות מימון חוזיות אחרות			
15 מחויבויות מימון מותנות אחרות			
16 סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים			
4,584	66,633	37,608	
1,204	24,073	29,493	
2,933	27,649	128%	
447	14,911		
32,918	44,272		
32,899	44,253		
19	19		
2,907	22,681		
263	263		
2,644	22,418		
33	33		
273	7,657		
40,715			
-	37		
10,044	13,003		
1,178	5,494		
11,222	18,534		

* במונחים של ממוצעים פשוטים של 75 תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח.

ב	א	
לשלושת החודשים שנתיים		
ביום 31 בדצמבר 2018*		
סך ערך משוקלל (ממוצע)	סך ערך לא משוקלל (ממוצע)	
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	
33,364		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
		1 סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
		תזרימי מזומנים יוצאים
4,831	65,500	2 פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים
1,181	23,622	3 מזה: פיקדונות יציבים
3,279	29,511	4 פיקדונות פחות יציבים
371	12,367	4א פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
31,885	41,290	5 מימון סיטונאי בלתי מובטח
31,771	41,176	6 מזה: פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
114	114	8 חובות לא מובטחים
2,855	23,273	10 דרישות נזילות נוספות
333	333	11 מזה: תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
2,522	22,940	13 קווי אשראי ונזילות
18	18	14 מחויבויות מימון חוזיות אחרות
264	7,689	15 מחויבויות מימון מותנות אחרות
39,853		16 סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
		תזרימי מזומנים נכנסים
-	888	17 הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)
11,239	14,271	18 תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
1,219	5,404	19 תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
12,458	20,563	20 סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
33,364		21 סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
27,395		22 סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
122%		23 יחס כיסוי נזילות

* במונחים של ממוצעים פשוטים של 77 תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח.

מלאי נכסים נזילים

הבנק שומר על רמת נזילות נאותה, בשקלים ובמטבע חוץ, אשר יאפשרו לו לעמוד בכל צרכי הנזילות במגוון תרחישי קיצון ובאמצעות מדיניות של גיוס מקורות יציבים ומגוונים לטווחי זמן שונים הכוללים פיקדונות ציבור, גיוס אג"ח ושטרי הון. הנכסים הנזילים העיקריים של הבנק על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 221 הינם פיקדונות בבנק ישראל, אג"ח מדינת ישראל בשקלים ובמטבע חוץ ואג"ח ממשלות זרות ו/או בערבותן במטבע חוץ. עיקר הנכסים הנזילים בקבוצה, הכוללים מזומנים, פקדונות בבנק ישראל (עו"ש ופקדונות מוניטריים), פקדונות בבנקים וניירות ערך נזילים, הסתכמו ליום 31 בדצמבר 2019 ב-47.3 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-42.9 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2018, מזה, יתרת המזומנים, פקדונות בבנק ישראל והפקדונות בבנקים הסתכמה ב-37.5 מיליארד ש"ח, וכ-9.8 מיליארד ש"ח הושקעו בניירות ערך, בעיקר באגרות חוב של ממשלת ישראל. יחס פקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר 2019, עומד על 136.6%, בהשוואה ל-132.5% ב-31 בדצמבר 2018.

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (במיליוני ש"ח)

ממוצע לרבעון שהסתיים ביום	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018	ממוצע לרבעון הדוח*	יתרה לתאריך הדוח	
33,178	34,551	37,409	39,694	נכסי רמה 1
70	71	94	95	נכסי רמה 2א
116	121	105	102	נכסי רמה 2ב
33,364	34,743	37,608	39,891	סך הכל HQLA

* במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח.

מדיניות סיכון הנזילות של הבנק והקבוצה

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון הנזילות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ וצמוד מטבע חוץ, שאותה אישר דירקטוריון הבנק, ברמת הקבוצה, הבנק, וחברת הבת הבנקאית, בהתאם לנדרש בהוראות ניהול בנקאי תקין 342 ו-221 כמתואר לעיל. המדיניות כוללת, בין היתר, מגבלות על יחס כיסוי נזילות, על יחסי הנזילות המזעריים בתרחיש רגיל ובתרחישי קיצון וכן התייחסות לכלי המדידה השליטה והבקרה ולמנגנוני הדיווח שיש לקיים כחלק מניהול סיכון הנזילות השוטף. כמו כן, הבנק קבע מתודולוגיה שתסייע בזהיו וטיפול במשבר נזילות בבנק, וזאת בכדי להבטיח את יכולתו של הבנק לעמוד באתגרים העולים מניהול העסקים השוטף, וכאלה שעלולים להתעורר בעת מקרי לחץ בשווקים הפיננסיים. חברת הבת הבנקאית מיישמת מדיניות עצמאית לניהול הנזילות לטווח הקצר ולטווח הארוך, תוך הקפדה על קיום ההוראות של הרשויות הרגולטוריות, ובהתאמה לאופי פעילותה וצרכי הנזילות שלה. כמו כן, חברת הבת עומדת ביחס כיסוי הנזילות בפני עצמה. לא קיימים איסורים או מגבלות משמעותיות אחרות על העברת כספים בתוך הקבוצה מעבר למגבלות הכלליות החלות על ביצוע עסקאות מכל סוג.

תיאבון הסיכון

הבנק והקבוצה פועלים לשמירה על מלאי נכסים נזילים ברמה נאותה, במקביל לניהול השימושים, באופן שיניב הכנסה לבנק. הבנק רואה משנה חשיבות בניהול שמרני אך אקטיבי של הנזילות בבנק. תיאבון הסיכון של הבנק והקבוצה נמוך ומתבטא במבנה הנכסים וההתחייבויות, כלי המדידה וניטור הסיכון הרבים שמוקצים לעניין זה ומערכי הניהול והבקרה המופקדים על ניהול סיכון זה. לפירוט נוסף בנושא כלי מדידה וניטור ראו פרק בנושא זה להלן.

פיקוח, בקרה ודיווח על ניהול החשיפה לסיכונים נזילות:

התפיסה הבקרתית של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה של הסיכונים ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו בנהלים באופן שוטף הן על ידי מנהלי החשיפה והן על ידי גורמי בקרה וביקורת בלתי תלויים, במטרה להבטיח את היכולת להתמודד גם במצבי ביקוש והיצע חריגים בשווקים הפיננסיים. ניהול החשיפה לסיכון נזילות נבחן, מבוקר ונדון באופן שוטף ויעודי על ידי פורומים וועדות ברמת דירקטוריון והנהלה וברמת החטיבות. במסגרת זו, מבוצע מעקב שוטף אחר תחזיות של תזרימי מזומנים, מגמות בסגמנטים שונים של פיקדונות, ריכוזיות מפקידים ועלויות גיוס. מערך הפיקוח והבקרה על סיכון הנזילות מושתת על שלושה קווי הגנה כמפורט להלן.

קו הגנה ראשון:

יחידת מערך הביניים, הכפופה למנהל הסיכונים הפיננסיים, מבצעת בקרה יומית על עמידה במגבלות, ריכוזיות מפקידים, ומעקב אחר האינדיקטורים לזיהוי מוקדם של לחצי נזילות.

קו הגנה שני:

היחידה לסיכונים שוק ונזילות ותיקוף מודלים אחראית להתאמה של פרופיל הסיכון לתיאבון הסיכון שנקבע בידי הדירקטוריון והנהלה הבכירה, ובתוך כך אחראית על גיבוש ועדכון מסגרת ניהול הסיכונים הפיננסיים, זיהוי והערכת סיכונים באופן בלתי תלוי בקו העסקים, אתגור נאותות הבקורות, התשומות והתפוקות בקו הראשון ובחינת אפקטיביות המגבלות. כמו כן, היחידה מבצעת תיקוף למודלים המרכזיים בשימוש הבנק.

קו הגנה שלישי:

מערך הביקורת הפנימית של הבנק משלב בתוכניות העבודה השנתיות שלו ביקורות בנושא ניהול סיכונים פיננסיים בבנק, ובכללן ביקורות על היחידות השונות במערך הפיננסי והיחידות הרלוונטיות בקו ההגנה השני. מבין תפקידיו של המבקר הפנימי לבחון את גיבוש ויישום המדיניות והחלטות הדירקטוריון, את עמידת היחידות במגבלות שנקבעו, קיום הבקרה בנושא, ואת מהימנות וזמינות המידע הניהולי והדיווחים הפיננסיים המוצגים לדירקטוריון ולהנהלת הבנק.

כמו כן, קו ההגנה השלישי כולל את כל גופי הביקורת החיצוניים

דיווח על החשיפה לסיכונים נזילות

- דוח סיכון נזילות יומי בשקלים ובמט"ח מופק ממערכת הנזילות במחשב המרכזי, ומופץ לכל גורמי הניהול והבקרה הרלוונטיים.
- דיווח על החשיפות לסיכון הנזילות בשקלים ובמט"ח בהשוואה למסגרות ולגבולות הפעילות שנקבעו על ידי הדירקטוריון והסמכויות לניהולם מוצג שלוש פעמים בשבוע במסגרת הוועדה לעניינים שוטפים, בראשות המנכ"ל או מנהל הסיכונים הפיננסיים.
- דיווח על החשיפות, לרבות תוצאות תרחישי קיצון בנזילות, מוצג במסמך הסיכונים הרבעוני כנדרש בהוראה לניהול בנקאי תקין 310. מסמך הסיכונים נדון, אחת לרבעון, בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון.
- בנוסף, הנהלת הבנק והדירקטוריון מעודכנים באופן שוטף ועל פי הצורך בהתפתחויות בחשיפות הבנק לסיכונים נזילות.

מדדים בשימוש ניהול סיכון הנזילות

- לצורך מדידה וניטור אחר סיכון הנזילות, עושה הבנק שימוש במספר מדדים, כאשר מדדי המפתח העיקריים שבאמצעותם עוקבת ההנהלה אחר מצב הנזילות הינם:
- יחסי כיסוי הנזילות - LCR (בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221) ברמת הבנק וברמת הקבוצה המאוחדת, בהתאם למפורט לעיל, בתחילת פרק זה ;
  - יחס נזילות מזערי (בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342) במצבי קיצון שונים;
  - יחס המימון היציב (בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342);
  - כרית ביטחון מינימאלית של נכסים נזילים במט"ח, הניתנים למימוש מידי (בהתאם לקביעת דירקטוריון הבנק);
- המדדים כוללים מגבלות הנהלה ודירקטוריון שמטרתם להתריע על חריגה ממגבלה לצורך קביעת תכנית פעולה לחזרה למסגרת תיאבון סיכון הנזילות של הבנק.

- יחס נזילות מזערי במטבע ישראלי ובמטבע חוץ

יחסי נזילות המבוססים על מודל פנימי שפותח בבנק ושטרתו מעקב אחר האמצעים הנזילים שברשות הבנק, הן תחת תרחיש של מצב עסקים רגיל והן תחת סט של תרחישים המדמים מצבי לחץ וקיצון שונים הנוגעים לכלל המערכת הבנקאית ולבנק באופן ספציפי. המודל מבוסס על הערכת איכות ופיזור תיק הנכסים ומשתמש במקדמי ביטחון הולמים שנבחנו על בסיס היסטורי בהתאם לרמות הסיכון, לסיפור התרחיש ובהתבסס על חוות הדעת של גורמים מקצועיים. המודל מאפשר ניהול, שליטה, פיקוח ובקרה ברמה היומית השוטפת על מצב הנזילות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ ולפרקי זמן שונים. בכל אחד מהתרחישים נבחן מצב הנזילות על בסיס המדדים הכמותיים הבאים: יחס הנזילות, פער נזילות ואופק הישרדות. המודל משמש כלי ניהול דינמי, ברמה היומית, לבחינת מצב הנזילות בבנק ולניהול סיכון הנזילות. תוצאות המודל מוצגות 3 פעמים בשבוע בהנהלת הבנק ומבוקרות באופן שוטף על ידי גורמים עסקיים ובקרתיים בבנק.

- יחס המימון היציב - NSFR

יחס זה מכיל שני רכיבים:

(א) כמות זמינה של מקורות מימון יציבים,

(ב) כמות דרושה של מימון לשימושים.

היחס מחושב כשיעור של כמות זמינה של מקורות מימון יציבים מתוך הכמות הדרושה של מימון לשימושים.

מטרת המדידה והניטור אחר היחס הינה לשמור על מבנה מימון (מקורות ושימושים), בטווח הבינוני-ארוך (שנה ומעלה) אשר ישמור על פרופיל נזילות התואם את תיאבון הסיכון שהוגדר לצרכי מימון עתידיים.

אסטרטגיית המימון

הבנק מנטר באופן שוטף את היקף וריכוזיות המקורות על פי קריטריונים שונים, כגון: גודל ואורך חיי הפיקדון, תלות במפקידים גדולים, ומצבי יעדים ומגבלות להיקף הפיקדונות הגדולים ולתמהיל המקורות בכלל.

הבנק פועל בנגזרים ונדרש לביטחונות במסלקות השונות בגין פעילות זו. לדרישת הביטחונות הנ"ל קיימת השפעה נמוכה על רמת הנזילות ויחס כיסוי הנזילות של הקבוצה.

הבנק והקבוצה מתמקדים בגיוס פיקדונות לפי סוג הלקוח ואורך חיי הפיקדון, ולשם כך מפתחים מוצרי פיקדונות שונים הנותנים מענה לצרכי הלקוחות ומאפשרים להם להשיג תשואות גבוהות באופן יחסי מחד ולפיזור והפחתת סיכון הנזילות מאידך.

הבנק חותר לשיפור מתמיד בתמהיל המקורות בהתאם לצרכי ויעדי הבנק בגיוס מקורות יציבים ולטווחי זמן ארוכים. לשם כך מושם דגש על גידול בפעילות הלקוחות הקמעונאיים מתוך סך הפיקדונות, ועל הפחתת סיכון הריכוזיות הנובע ממפקידים גדולים.

הבנק והקבוצה מנפיקים מפעם לפעם חוב לטווח ארוך בהתאם לצרכי הנזילות ולצרכים אחרים.

תכנית חירום

בהתאם להוראות בנק ישראל, הוגדרה בבנק תכנית מגירה לטיפול במשבר נזילות (Contingency Funding Plan - CFP). מטרת התכנית היא להגדיר את הפעולות הדרושות בניהול סיכונים הנזילות להגנה על המפקידים, החייבים ובעלי המניות, ולקבוע מתודולוגיה שתסייע בזיהוי משבר נזילות בבנק. התוכנית מציינת מהם הקריטריונים להפעלתה, מהם תרחישי הלחץ האפשריים, ניטור הסיכון ומעקב אחר האינדיקטורים לזיהוי מוקדם של לחצי נזילות, תחומי אחריות וסמכות של בעלי תפקידים, אופן המענה והדיווח וההתנהלות מול גורמי פנים וחוץ. בנוסף, הבנק עורך אחת לתקופה תרגיל חירום המדמה תרחיש קיצון שמשפיע גם על מצב הנזילות, ובוחן את תפקוד הבנק ואת יישום תכנית החירום.

סיכון מימון

סיכון מימון נובע מהתייקרות בלתי צפויה בעלות המימון כאשר מקורות מימון ממוחזרים או נפרעים ומוחלפים על ידי מקורות חדשים ויקרים יותר או כאשר הבנק נאלץ לממש נכסים כתוצאה ממחסור במקורות זמינים.

סיכון המימון בבנק מנוהל כחלק מניהול סיכון הנזילות. לבנק מקורות מימון מגוונים שעיקרם פיקדונות הציבור.

סיכון זה מנוטר באמצעות מודל קצר/ארוך אשר מגביל את היקפי עודף השימושים הארוכים בשקלים ובמט"ח וכן מגביל את ההפסד הצפוי לבנק בגין התייקרות עלות הגיוס לתקופה של שנה.

מקורות המימון העיקריים - מידע נוסף

מקורות המימון העיקריים של הבנק כוללים את פיקדונות הציבור לטווח הקצר, הבינוני והארוך, זאת כתוצאה ממדיניות לגיוס מקורות מגוונים ויציבים, תוך מתן דגש על גיוס מקורות לטווחי זמן ארוכים, ממגוון של מגדרי לקוחות, ובמטבעות שונים. פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2019 הסתכמו ב-120,052 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-111,697 מיליון ש"ח בסוף שנת 2018, גידול בשיעור של 7.5%.

בסוף דצמבר 2019 הסתכמו פקדונות הציבור, אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים, בכ-123.7 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-116.7 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2018.

הרכב הנכסים וההתחייבויות של הבנק מצביע על נזילות גבוהה. זאת, כתוצאה ממדיניות לגיוס מקורות מגוונים ויציבים, תוך דגש על גיוס מקורות לטווחי זמן בינוניים וארוכים, ממגוון של מגדרי לקוחות, ובמטבעות שונים.

חוב לטווח ארוך

חוב לטווח ארוך מוגדר כחוב לתקופה של יותר משנה אחת. אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים הם חלק ממקורות המימון של הבנק לטווח ארוך. לתאריך 31 בדצמבר 2019 הסתכמו אגרות החוב וכתבי התחייבות הנדחים של הבנק בכ-3,674 מיליון ש"ח בהשוואה לכ-4,989 מיליון ש"ח בסוף שנת 2018. ביום 10 בספטמבר 2019, הנפיקה הבינלאומי הראשון הנפקות בע"מ, חברה בת בבעלות מלאה של הבנק, בהנפקה ציבורית, אגרות חוב בע.ג. של 700 מיליון ש"ח בתמורה לסך של 711 מיליון ש"ח. תמורת ההנפקה בגין אגרות החוב הופקדה בבנק. הבנק התחייב לקיים את תנאיהן של אגרות החוב שהונפקו. לאחר תאריך המאזן, ביום 10 בפברואר 2020, הנפיקה הבינלאומי הנפקות, בהנפקה ציבורית, אגרות חוב נוספות בע.ג. של 800 מיליון ש"ח בתמורה לסך של 814 מיליון ש"ח. תמורת ההנפקות בגין אגרות החוב הופקדה בבנק. הבנק התחייב לקיים את תנאיהן של אגרות החוב שהונפקו.

להלן נתוני הנכסים הפיננסיים הלא משועבדים והמשועבדים, ברמת הקבוצה, נכון ליום 31.12.2019 (במיליוני ש"ח):

מזומנים ופיקדונות בבנקים מרכזיים	הערך במאזן	יתרת בטחונות שהועמדו למסלוקת המעו"ף	יתרת בטחונות שהועמדו למסלוקת הבורסה	משועבדים לבנק ישראל	יתרת בטחונות שהועמדו להבטחת שירותי סליקה ב-CLS	פיקדונות אצל צדדים נגדיים על פי הסכמי ISDA ונספחי CSA	בטוחות לברוקרים זרים
	35,396	18	25	-	-	-	-
פיקדונות בבנקים מסחריים	2,134	-	-	-	173	275	552
סך הכל ניירות-ערך	10,995	277	75	107	-	-	52
סך הכל	48,525	295	100	107	173	275	604

להלן נתוני הנכסים הפיננסיים הלא משועבדים והמשועבדים, ברמת הקבוצה, נכון ליום 31.12.2018 (במיליוני ש"ח):

מזומנים ופיקדונות בבנקים מרכזיים	הערך במאזן	יתרת בטחונות שהועמדו למסלוקת המעו"ף	יתרת בטחונות שהועמדו למסלוקת הבורסה	משועבדים לבנק ישראל	יתרת בטחונות שהועמדו להבטחת שירותי סליקה ב-CLS	פיקדונות אצל צדדים נגדיים על פי הסכמי ISDA ונספחי CSA (*)	בטוחות לברוקרים זרים
	28,388	18	17	-	-	-	-
פיקדונות בבנקים מסחריים	2,916	-	-	-	187	195	924
סך הכל ניירות-ערך	12,595	408	52	107	-	-	131
סך הכל	43,898	426	69	107	187	195	1,055

(*) הוצג מחדש

הערה: בנוסף לסכומים המופיעים בטבלה לעיל, לצורך פעילות בניירות ערך באמצעות מסלוקת יורוקליר וכבטוחה לקו אשראי בסך של 40 מיליון דולר (או בסכום גבוה יותר שהוסכם/יוסכם מעת לעת עם הבנק במקרים חריגים שלא יעלה על 200 מיליון דולר), שהעמיד/יעמיד מפעיל המסלוקה לטובת הבנק, יצר הבנק שיעבוד ללא הגבלה בסכום של מזומנים וניירות ערך המופקדים ביורוקליר להבטחת מסגרת הפעילות.

חלק 8 - סיכון תפעולי

בהתאם להגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין 350, סיכון תפעולי הוא סיכון להפסד כתוצאה מאי-נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים או מערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים טכנולוגיים המידע סיכונים אבטחת מידע וסייבר והמשכיות עסקית, ואינה כוללת סיכון אסטרטגי או סיכון מוניטין. הסיכונים התפעוליים מהווים חלק בלתי נפרד ממערך הסיכונים הכולל בתהליכי הבנק. הבנק רואה בסיכונים אלו מציאות הכרחית הנלווית לפעילות העסקית, מאחר שהסיכונים התפעוליים מובנים בכל סוגי הפעילויות העסקיות ותהליכי העבודה בבנק, בתהליכי הרוחב ובמערכות התומכות. ניהול הסיכונים מבוצע במטרה להעריך ולנטר את הסיכונים התפעוליים בתהליכי הבנק, לרבות סיכונים מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית, למזער את הסיכונים הללו ולהפחית נזקים כספיים בגינם תוך הבאה בחשבון של שיקולים של עלות מול הפחתת הסיכון.

מדיניות לניהול סיכונים תפעוליים

דירקטוריון הבנק קבע מתודולוגיה קבוצתית אחידה לניהול הסיכון התפעולי לרבות באמצעות מדיניות כוללת ומקיפה לניהול הסיכונים התפעוליים, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 310 ו-350. המדיניות מגדירה את תיאבון הסיכון, וכן מתווה את סביבת הבקרה, המסגרות הארגוניות והפונקציות הניהוליות שיפעלו לניהול ולמזעור החשיפה לסיכונים תפעוליים בבנק. המדיניות כוללת התייחסות לשרשרת של תהליכי ניהול הסיכונים, מרמת זיהוי הסיכונים, הערכה ומדידה, ועד להפחתה וניטור של הסיכונים. הנהלת הבנק רואה חשיבות מיוחדת ביישום בקורות כנגד מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית, כאשר סדרי העדיפות ליישומן מביאים בחשבון גם שיקולים של מוניטין, אתיקה ואי סובלנות כלפי הפרת החוק. עקרונות המדיניות נקבעו במטרה לקיים את הוראות ההסדרה, להנהיג ולהטמיע תרבות ארגונית של ניהול סיכונים ולהגדיר מסגרת עבודה וסביבת בקרה נאותה לניהול הסיכונים התפעוליים. בנוסף, המדיניות באה להבטיח קיום מנגנוני דיווח אפקטיביים להנהלה הבכירה ולדירקטוריון הבנק. מסמך המדיניות הקבוצתי מאושר על ידי דירקטוריון הבנק, וכן בדירקטוריון של חברות הבנות בהתאם להתאמות הנדרשות.

איסוף ודיווח אירועי כשל

הבנק מקיים תהליך של איסוף ותיעוד אירועי כשל, (אירועי הפסד/רווח, כמעט הפסד/כמעט רווח, הפרשה לתביעה), כבסיס נתונים לניתוחים רבעוניים ושנתיים של מגמות ומוקדי סיכון, לצורך הצגה בפני ההנהלה והדירקטוריון, לאומדן הסיכונים התפעוליים בתהליכי הבנק, לאימות הערכות הסיכון של מומחי התוכן, להפקת לקחים, לבחינה מחדש ולשיפור בקורות קיימות, לעדכון מפת הסיכונים ולשמירת היסטוריה. היחידה לניהול סיכונים תפעוליים אחראית לריכוז הדיווחים על אירועי כשל קבוצתיים, לבחינת קישור האירועים למפת הסיכונים ועדכונה במידת הצורך, לקיום תהליכי הפקת לקחים ברמת הבנק, לדיווח אירועים בעלי משמעות רוחבית, ולדיווח מידי על אירועים מהותיים, בהתאם לנהלי העבודה בנושא. בנוסף, מקיימת הקבוצה תהליך הפקת לקחים גם לגבי אירועים חיצוניים מהותיים שמידע לגביהם מופיע בתקשורת.

המבנה הארגוני ומסגרת העבודה לניהול הסיכונים התפעוליים

מסגרת העבודה לניהול הסיכונים התפעוליים נשענת על כללי ממשל תאגידי נאות ומבוססת על מודל שלושת קווי ההגנה:

קו הגנה ראשון - החטיבות/היחידות העסקיות, יחידות הרוחב וחברת הבת מיחשוב ותפעול פיננסי בע"מ (להלן - "מתף"), אחראים לניהול הסיכונים התפעוליים המובנים בתהליכים שבתחומי אחריותם.

קו הגנה שני - החטיבה לניהול סיכונים, ובכללה היחידה לניהול סיכונים תפעוליים, המהווה פונקציה בלתי תלויה האחראית לגיבוש והטמעת מתודולוגיה קבוצתית לזיהוי ולאומדן הסיכונים התפעוליים באופן בלתי תלוי ביוצרי הסיכון, להנחיה ולפיקוח על יישום כללי המתודולוגיה בבנק, לריכוז דיווחים ולהכנת מסמכי סיכונים רבעוניים להנהלת הבנק ולדירקטוריון כנדרש בהוראות ניהול בנקאי תקין 310 ו-350. כמו כן, קו הגנה השני כולל את מדור SOX בחטיבת חשבונאי ראשי וכן את מנהל הגנת הסייבר הכפוף מקצועית למנהל הסיכונים הראשי.

קו הגנה שלישי - כולל את הביקורת הפנימית, אשר אחראית לביצוע ביקורת על מסגרת העבודה והבקורות כנגד הסיכונים התפעוליים, ואת כל גופי הביקורת החיצוניים.

הבנק הגדיר תפקידים וקבע סמכויות, תחומי אחריות וסדרי דיווח במטרה לקיים מסגרת עבודה לניהול הסיכונים התפעוליים.

פיקוח, בקרה ודיווח על ניהול החשיפה לסיכונים תפעוליים

- הבנק מקיים מערך נאות של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח, בקרה ודיווח על תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים. ניהול החשיפה לסיכונים אלו נבחן ומבוקר על ידי הדירקטוריון, ההנהלה וכן על ידי דרגי הביניים במסגרת פורומים ודיווחים לרבות:
- הפורום הקבוצתי לניהול סיכונים תפעוליים בראשות מנכ"ל הבנק ובהשתתפות חברי ההנהלה ומנכ"ל חברת הבת הבנקאית. הפורום מתכנס לפחות אחת לרבעון ומקיים מעקב שוטף על מצב החשיפה לסיכונים תפעוליים, לרבות בהתבסס על אירועי כשל, על ממצאי סקר סיכונים תפעוליים, התממשות ^{KRI}, ומקבל דיווח על הפעולות הננקטות על ידי היחידות השונות בבנק וע"י חברות הבנות למזעור סיכונים אלו ודיווח על התפתחויות נוספות בתחום ניהול הסיכונים. הפורום דן, בין היתר, גם בנושא מניעת סיכונים מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית, הגנת הסייבר וסיכונים טכנולוגיים המידע
  - ועדת היגוי אבטחת מידע בראשות מנכ"ל מתף, המתכנסת לפחות אחת לחודש. בוועדה משתתפים גם נציגי חטיבת ניהול סיכונים.
  - ועדת היגוי הגנת הסייבר בראשות מנהל הסיכונים הראשי, מתכנסת אחת לרבעון ומטרתה לתת מענה לאירועי הסייבר.
  - פורום המשכיות עסקית בשעת חירום בראשות מנהל הסיכונים הראשי, המתכנס לפחות אחת לרבעון.
  - החשיפות לסיכונים תפעוליים מרוכזות ומדווחות לדירקטוריון הבנק במסגרת "מסמך הסיכונים" הרבעוני, כנדרש בהוראות ניהול בנקאי תקין 310, 350. במסגרתו מוצגות, בין היתר, התפתחויות בנושא ניהול הסיכונים הקבוצתי.

מערכת למדידה, אמידה וניהול של סיכונים תפעוליים

הבנק מנהל את מפת הסיכונים באמצעות מערכת, המשותפת לניהול סיכונים תפעוליים וניהול סיכונים ציית, התומכת במתודולוגיה לניהול הסיכונים התפעוליים. מאגר המידע של המערכת, כולל את נתוני המבנה האירגוני, את מיפוי ותיעוד סקרי הסיכונים שבוצעו לגבי התהליכים בבנק ואת אירועי הכשל.

שיטות ותהליכי עבודה לניהול הסיכונים התפעוליים

אחד מהכלים המרכזיים למיפוי וזיהוי הסיכונים התפעוליים ולשליטה ובקרה עליהם הינו סקר הסיכונים התפעוליים. הסקר כולל את מיפוי הסיכונים התפעוליים והבקורות בתהליכים אלו, לרבות סיכונים מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית, הסקר מתבסס גם על מאגר אירועי הכשל וממצאי ביקורת, הערכת אומדן הסיכונים והפחתתו על ידי יישום בקורות חדשות, חיזוק בקורות קיימות ועוד. הבנק עורך סקר סיכונים תפעוליים תקופתי, שמאפשר בהנהלת הבנק ובדירקטוריון. כמו כן, הבנק מבצע באופן שוטף ניהול סיכונים לאיתור מוקדי סיכון במוצרים, תהליכים ושירותים חדשים בבנק בהתאם למדיניות לניהול סיכונים במוצרים, שירותים ותהליכים חדשים.

יצוין כי בעקבות ממצאי סקרי הסיכונים שמתבצעים, ממצאי הביקורת הפנימית ותהליכי הפקת לקחים בגין אירועי כשל, משולבות בקורות מיכוניות ואחרות בפעילויות הבנק השונות, וכן משופרים ומשודרגים נהלי ותהליכי העבודה והבקרה.

בנוסף, כחלק מתשתית מעקב ובקרה, הוגדרו ^{KRI} - אינדיקטורים עיקריים לסיכונים תפעוליים בתהליכים נבחרים לאיתור מוקדם של שינוי במפת הסיכונים.

הגישות להערכת ההון הנדרש בגין סיכון תפעולי

הבנק מחשב את הסיכון התפעולי בהתאם לגישה הסטנדרטית, אשר לפיה מופתה ההכנסה הגולמית לשמונה קווי עסקים כפי שנקבעו בהוראה. לכל קו עסקים נקבע מקדם שונה, ודרישת ההון היא ממוצע שנים עשר הרבעונים האחרונים של ההכנסה הגולמית מוכפלת במקדם שנקבע לקו העסקים.

שימוש בביטוח על מנת להפחית את הסיכון התפעולי

הבנק רואה בקיום פוליסות ביטוח גורם משלים ולא מבטל את הצורך בהפחתת סיכונים. להלן פירוט ה"כיסוי הביטוחי" הקיים:

קבוצת הבנק הבינלאומי מחזיקה כיום ארבעה כיסויים ביטוחיים עיקריים:

1. כיסוי ביטוח "בנקאי משולב" (B.B.B.). גבול אחריות בפוליסה זו משותף לארבעת פרקי הפוליסה כמפורט:

- פרק ביטוח בנקאי: פרק זה מכסה נזק כספי ישיר שנגרם לבנק ממעשה אי יושר או תרמית של עובדי הבנק, נזק הנגרם כתוצאה מאובדן או נזק ל"רכוש בעל ערך", סיכונים העברה של "רכוש בעל ערך", נזק הנגרם כתוצאה מזיוף המחאות, בטחונות מזויפים, מזומנים מזויפים וכו'.
- פרק ביטוח פשעי מחשב: פרק זה מכסה נזק שנגרם כתוצאה מתשלום או העברת כספים או רכוש, מתן אשראי, חיוב חשבון או מתן ערך כלשהו על ידי הבנק, כתוצאה ישירה של הזנה במרמה או בזדון של מידע אלקטרוני ישירות לתוך מערכת המחשב של הבנק או למערכת מחשב של לשכת שרות או למערכת אלקטרונית להעברת כספים או למערכת תקשורת עם לקוחות; או כתוצאה משינוי או השחתה

- במרמה או בזדון של מידע אלקטרוני האגור במערכות כאשר פעולת המרמה נעשתה על ידי אדם שפעל מתוך כוונה לגרום הפסד לבנק או לשם הפקת רווח פיננסי למען עצמו או למישהו אחר.
- פרק ביטוח אחריות מקצועית: פרק זה מכסה את הבנק בגין חבותו החוקית כלפי צדדים שלישיים בהתייחס לתביעה בגין הפסד כספי הנגרם כתוצאה ממעשה, טעות, או השמטה רשלניים או הפרת אמונים של עובד הבנק.
  - ביטוח כספות אישיות: פרק זה מכסה את אחריותו החוקית של הבנק בגין אובדן או נזק לרכוש לקוחות, לרבות מזומנים ותכשיטים, המצוי בכספות אישיות בחצרי הבנק.
2. פוליסת ביטוח "דירקטורים ונושאי משרה": ביטוח זה מכסה את אחריותם של הדירקטורים ונושאי המשרה בגין תביעה בגין הפרת חובת זהירות ומיומנות, הפרת חובת אמונים כלפי הבנק, כאשר הם פעלו בתום לב והיה להם יסוד להניח שהפעולה לא תפגע בטובת הבנק.
  3. פוליסות "ביטוחים אלמנטאריים": עיקרי הכיסוי הביטוחיים: ביטוח נכסים, ביטוח חבויות וביטוח כספים.
  4. ביטוח "סייבר"/כשל מחשבי: פוליסה זו מכסה את קבוצת הבינלאומי בגין אירועי נזק שונים, אשר עיקרם: הוצאות, נזקים לצדדים שלישיים, סחיטת "סייבר" ונזקי אובדן תוצאתי למבוטחים בפוליסה (אובדן הכנסות לחברה ו/או הוצאות תפעול נוספות) עקב אירוע כשל מחשבי ו/או אירוע סייבר.

המשכיות עסקית (Business Continuity Planning)

הוראות בנק ישראל מחייבות את הבנקים לפעול להבטחת המשכיות עסקית בעת חירום. בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 355 בנושא, נערך הבנק להתאוששות ממקרה אסון והמשכיות עסקית במצבי חירום שונים. בבנק מתבצעת היערכות הכוללת מסמך מדיניות מקיף בנושא המשכיות עסקית, מסמך מסגרת עבודה הכולל פירוט לגבי תשתיות טכנולוגיות נאותות, גיבוש והטמעת תוכניות פעולה מקיפות ותשתית נהלים תומכת וביצוע תרגילים המדמים מצבי חירום שונים. בבנק קיים חדר מצב קבוצתי ופורום הערכות לשעת חירום קבוצתי בראשות ראש החטיבה לניהול סיכונים אשר מרכז פעילות זו בכל הקבוצה. הפורום מופקד על יישום המדיניות, הנהלים והמעקב אחר היערכות הקבוצה למצבי חירום שונים ומתכנס לפחות אחת לרבעון. בנוסף, מתקיים דיווח רבעוני בהנהלה בנושא המשכיות עסקית והיערכות לשעת חירום, ובנוסף מתקיים דיווח במסגרת מסמך הסיכונים בנושא זה בהנהלה ובדירקטוריון.

הבנק מקיים באופן שוטף תהליך לשיפור היערכות המשכיות עסקית במסגרתו מעודכן המיפוי של כל הפעילויות והמשאבים הקריטיים אשר נדרשים בשעת חירום, ומעודכנים תרחישי החירום ומסמך המדיניות בהתאם. הערכות המשכיות עסקית בגין נגיף הקורונה ר' דיון בפרק סיכונים מתפתחים.

ניהול סיכונים בסביבות מחשוב ענן

לבנק מדיניות שימוש במחשוב ענן במסגרת מדיניות ניהול טכנולוגיות המידע, שאושרה בהנהלה ובדירקטוריון. הבנק פועל בהתאם להוראה 362 בנושא, הקובעת הנחיות ותנאים הנדרשים לשימוש של תאגיד בנקאי בטכנולוגיות מחשוב ענן ומדגישה את הצורך לנהל את הסיכונים לכל שימוש בטכנולוגיות מחשוב ענן.

אבטחת מידע

דירקטוריון הבנק והנהלתו קבעו מדיניות מפורטת בנושא אבטחת מידע בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 357 - "ניהול טכנולוגיית המידע", ומינה מנהל אבטחת מידע האחראי על ניהול סיכוני אבטחת מידע. הבנק מבצע את כל הסקרים והמיפויים הנדרשים לעמידה בהוראה. הבנק מיישם את הנחיות בנק ישראל בנושא מדיניות חברתיות. בנוסף, הבנק מיישם את הנחיות תקנות הגנת הפרטיות.

השלכות של סיכוני אבטחת מידע ואירועי סייבר

בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, הנהלה והדירקטוריון של כל אחת מהחברות בקבוצה יגדירו את אסטרטגיית הגנת הסייבר ואת מדיניות הגנת הסייבר. מנהל אבטחת המידע של הקבוצה מונה גם כמנהל הגנת הסייבר הקבוצתי בהתאם להיתר מבנק ישראל. התקפות סייבר מבוצעות במטרה להסב נזק מאסיבי באמצעות פגיעה בפעילות אסטרטגית. הנזק הצפוי מהתקפות אלו עשוי לנבוע מפגיעה באמינות, שלמות, סודיות המידע ו/או בזמינות מערכות הבנק. נזקים אלו עלולים להוביל לפגיעה בפעילות העסקית של הבנק ולהשפעה על לקוחותיו.

הבנק מקיים מערך הגנה כולל וייעודי להתמודדות עם התקפות סייבר, בנוסף לפעילות הכוללת המבוצעת בתחום אבטחת מידע. מערך ההגנה כולל היבטים אנושיים, טכנולוגיים ותהליכיים שמטרתם לצמצם את הפגיעה בפעילות הבנק וההשפעה על לקוחותיו, והכל על פי תרחישי תקיפה ייעודיים המוגדרים על ידי מנהל הגנת הסייבר. היערכות זו כוללת, בין היתר, את הפעילויות הבאות:

- בחינת הסיכונים העיקריים וסקירת הסיכונים הרלוונטיים, תוך התייחסות לגורמי הסיכון, עלויות הסיכון והשלכותיו.

- דיווח להנהלה ולדירקטוריון על ממצאי סקרים ותרגילים, אירועי התקפות סייבר על הבנק וחברות הבנות והערכת הסיכון הנובע מתקריות סייבר ידועות בארץ ובעולם (שלא התממשו בבנק).
  - ביצוע סקר שנתי מקיף לבחינת העמידות בפני התקפות סייבר. בכלל זה תרגול מערך ההגנה, על פי תרחישי התקיפה שהוגדרו.
  - דיווח על מאפייני התקפות מהותיות. במסגרת מסמך הסיכונים, תוך התייחסות לאופי הסיכונים המהותיים והשפעתם על הבנק.
- מעריך הגנת הסייבר זיהה ניסיונות תקיפה אך הבנק וחברות הבת שלו לא חוו עד כה התקפות סייבר בעלות השפעה מהותית על תפקודם. אגף אבטחת מידע והגנה בסייבר מבצע תרגילי סייבר לבדיקת המוכנות הטכנולוגית, המוכנות התשתיתית וכן סימולציות לבחינה של תרחישים מורכבים. בנוסף, בשיתוף עם החטיבה לניהול סיכונים הוגדרה המתודולוגיה למיפוי סיכוני סייבר ומבוצע סקר סיכוני סייבר. מנהל הגנת הסייבר מקיים פורום חודשי אשר דן בהתראות מודיעין והשפעה של אירועי סייבר, שהתרחשו בארגונים פיננסיים בעולם, על ההיערכות של הקבוצה והשינויים הנדרשים במתאר איומי הסייבר על הקבוצה הבנקאית.
- אגף אבטחת מידע והגנה בסייבר מפעיל תכנית לשמירת כשירות באמצעות הרצאות מודעות, ימי עיון, תרגילים מקומיים ויציאה להכשרות מרוכזות. ובאמצעות הפעלה של תכנית "אקסלרטור סייבר" לחברות הזנק בתחום, אשר מטרתה לאתר חברות אשר מפתחות יכולות הגנה חדשניות, לסייע לחברות לעצב את המוצר שלהן, כך שיענה על דרישות הגנה של הבנק, ולהפעיל את המוצר בסביבות שונות ברשת הבנק בהתאם לצרכים ושיקולי ההגנה.

הבנק מיישם את הנחיות הוראות ניהול בנקאי תקין 363 (ניהול סיכוני סייבר בשרשרת האספקה) אשר עוסקות בפעילות הבנק מול ספקיו והוראה A359 (מיקור חוץ). בנוסף הבנק עומד בדרישות הבקרה של חברת SWIFT העולמית.

חלק 9 - סיכונים אחרים

סיכון משפטי

א. כללי

סיכון משפטי נכלל בגדר סיכון תפעולי כהגדרתו בנב"ת מס' 350 - ניהול הסיכון התפעולי וכולל גם, אך אינו מוגבל ל"חשיפה לקנסות (fines, penalties) או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית (punitive damages), כמו גם מהסדרים פרטניים (private settlements)". הבנק מתייחס להגדרה באופן מרחיב וכולל בסיכון המשפטי, בין היתר, סיכון הנובע מאי קיומן של הוראות דין לרבות הוראות רגולטוריות, סיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי משפטי או ייעוץ משפטי מול לקוחות, ספקים ו/או צדדים נוספים, סיכונים הכרוכים בהליכים משפטיים וכל סיכון אחר העלול לחשוף את הבנק לדרישה או תביעה משפטית וכן לקנסות ועיצומים.

ב. תיאבון הסיכון

הבנק נוקט במדיניות שמרנית של תיאבון סיכון נמוך ביחס לקשירת הסכמים והתחייבויות משפטיות ומבצע את פעילותו העסקית בליווי וגיבוי משפטי הולם, תוך הקפדה יתרה על עמידה בכל הוראות החקיקה והרגולציה והמגבלות והחבויים הנגזרות מהן. מבלי לגרוע מהאמור, הבנק מיישם מדיניות ניהול סיכונים משפטיים השוללת כל פעולה מודעת לסיכון שתוצאותיו עלולות לגרום העמדה לדין פלילי או נקיטת סנקציות פליליות או מנהליות נגד הבנק או מי מנושאי המשרה בו, ונוקט במדיניות של אפס סובלנות בכל הנוגע לסיכון שמקורו בהפרה של הוראות דין המהוות עבירה פלילית או הפרה מינהלית.

ג. מדיניות ניהול החשיפות

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול הסיכון המשפטי המאושרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון, במסגרתה מתואר הסיכון המשפטי, הדרכים לאיתורו, מיפוי ומיזעורו.

מערך הייעוץ המשפטי של הבנק מקיים, בעצמו או באמצעות עורכי דין חיצוניים, מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, ברגולציה ובפסיקה, העשויות להשליך על הפעילות השוטפת של הבנק, ומספק את הייעוץ, הגיבוי והתמיכה המשפטית הנדרשת לבנק על יחידותיו השונות. הבנק פועל למזעור הסיכונים על בסיס התפתחויות אלו ובהתאם להשלכותיהן. כמו כן, מערך הייעוץ המשפטי עורך, על פי הצורך, עדכונים נדרשים במסמכים המשפטיים שבשימוש הבנק, בהסכמי המסגרת להם הבנק צד ובחוות דעת משפטיות המהוות בסיס להתקשרויות ו/או קיום מנחים לפעילויות שונות.

בנוסף, פועל מערך הייעוץ המשפטי לאיתור מראש של הסיכונים המשפטיים, לרבות בחינת כל מוצר או פעילות חדשים ועריכת מכלול המסמכים הכרוכים באותו מוצר/שירות או פעילות, במגמה למזער את הסיכון המשפטי ככל האפשר.

כן נקבעים בבנק נהלים לעבודת המטה והסניפים ונעשות הדרכות שוטפות ליישומם, תוך שימת דגש על הנושאים המשפטיים הכרוכים בפעילות הבנק.

במסגרת סקר הסיכונים התפעוליים שנערך בבנק נסקרות גם פעילויות מערך הייעוץ המשפטי, וסיכונים שאותרו מוערכים, נקבעים צעדים למזעורם ומופקים לקחים לשם מניעת הישנותם.

ד. דיווח על החשיפה לסיכונים משפטיים

- החשיפות לסיכונים משפטיים מרוכזות ומדווחות במסגרת מסמך הסיכונים המשפטיים הרבעוני, המשולב במסמך הסיכונים הכולל של החטיבה לניהול סיכונים, אשר נדון אחת לרבעון בהנהלה, בוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים ובדירקטוריון.
- בעת אירוע מהותי בעל אפיונים משפטיים, מוגש למנהלת הסיכונים המשפטיים דיווח מיידי ביחס לאירוע, מידת השפעתו ואופן השפעתו על הבנק. מנהלת הסיכונים המשפטיים מורה על האמצעים שיש לנקוט על מנת לצמצם את מידת החשיפה לסיכון המשפטי שנוצר ונעזרת לשם כך בעובדי מערך הייעוץ המשפטי ו/או יועצים משפטיים חיצוניים, הביקורת הפנימית, קצין הציות והממונים על אכיפה פנימית בדיני ני"ע ובדיני תחרות, בהתאם לצורך. אירועים מהותיים כאמור מדווחים מיידי לממונה על אכיפה פנימית בדיני ניירות ערך ובדיני תחרות.

ה. ניהול על בסיס קבוצתי של הסיכונים המשפטיים

מערך הייעוץ המשפטי פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול הסיכונים המשפטיים, ובאחריותו הגדרת מדיניות ניהול הסיכונים המשפטיים הקבוצתית.

סיכונים משפטיים משמעותיים בקבוצה מדווחים למנהלת מערך הייעוץ המשפטי, הן בדיווחים מיידיים והן בדיווחים תקופתיים, וכן מתקיימים בקבוצה מנגנונים לשיתוף פעולה ולעדכון תקופתי ושוטף בסוגיות ובמידע משפטיים רלוונטיים.

סיכון ציות

א. כללי

- הוראת ניהול בנקאי תקין 308 של הפיקוח על הבנקים, מחייבת את הבנקים לפעול לקיום כלל הדינים וכללי ההתנהגות החלים על הפעילויות הבנקאיות השונות של התאגיד הבנקאי. במסגרת עדכון להוראה שפורסם בדצמבר 2019, נוספה החובה לבחון גם שינויים משמעותיים מחוץ לישראל בהוראות הציות ובמדיניות האכיפה מחוץ לישראל, שחלות על התאגיד הבנקאי, לרבות על פעילות הלקוחות. תהליכי הזיהוי וההערכה שבבסיס העדכון יכללו גם לקחים מאירועי ציות משמעותיים ויעוגנו בנהלי התאגיד הבנקאי או בדרך מתועדת אחרת שתבטיח הטמעתם בתהליך. הבנק פועל לאיסוף מאורגן ויזום של עדכוני רגולציה זרה ביחס למדינות עיקריות הרלוונטיות לפעילות cross border של הבנק.
- סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות הציות. סיכון זה כולל סיכון בנקאות הוגנת (Conduct Risk), אשר הינו סיכון חוצה ארגון השואב את מסגרתו הנורמטיבית משורה ארוכה של הוראות דין ורגולציה ואשר מושגת על ערכי יסוד בדמות הוגנות, הגינות ושקיפות, באופן שבו הבנק מתנהל אל מול מחזיקי העניין השונים.
- **הוראות ציות:** כמוגדר בהוראה 308 האמור לעיל, הינם: חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לעניין זה, לרבות עמדות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות הציבור וציות להוראות רשות שוק ההון), תקדים משפטי מחייב, נהלים פנימיים והקוד האתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של התאגיד הבנקאי. ההוראה מאפשרת לתאגיד הבנקאי לקבוע כי הוראות ציות מתחומים שאינם בליבת הפעילות הבנקאית כגון דיני עבודה, הוראות הדיווח לציבור הוראות יציבותיות וכדומה, יהיו באחריות ובפיקוח גורם בקרה בקו ההגנה השני, שאינו חלק מפונקציית הציות (להלן: "מנהל סיכון ציות").
- החובות החלות על הבנק הינן חובות חוצות ארגון הנוגעות למגוון נרחב של פעילויות, תהליכים ומוצרים אותם מבצע הבנק מדי יום.
- הבנק אימץ תוכנית אכיפה פנימית בדיני ניירות ערך, המבוססת על מיפוי מקיף של הוראות הדין הרלוונטיות, נהלי הבנק והתהליכים השונים בבנק, אשר מסדירה נהלים והנחיות ליישום מתמשך של התוכנית, וזאת בהתאם לקריטריונים שפרסמה רשות ניירות ערך בנושא. הבנק מינה את ראש החטיבה לניהול סיכונים ומנהל הסיכונים הראשי של הבנק כממונה על האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך בבנק. הבנק מבצע מעקב אחר הוצאתה לפועל של תוכנית האכיפה בדיני ניירות ערך, בין היתר, באמצעות קיום בקורות וביקורות בתחום דיני ניירות ערך.
- הבנק אימץ תוכנית אכיפה פנימית בדיני התחרות הכלכלית המבוססת על מיפוי מקיף של הוראות הדין הרלוונטיות. הבנק קבע נהלים ותהליכים שונים ליישום מתמשך של התוכנית. הבנק מינה את קצין הציות הראשי של הבנק כממונה על האכיפה הפנימית בדיני תחרות כלכלית בבנק. הבנק מבצע מעקב אחר הוצאתה לפועל של תוכנית האכיפה בדיני תחרות כלכלית, בין היתר, באמצעות קיום בקורות וכן נוקט פעולות להטמעת ידע בתחום זה.

ב. מדיניות

דירקטוריון הבנק קבע ואישר מדיניות ציות קבוצתית, אשר הועברה לחברת הבת הבנקאית לאישור במוסדותיה תוך התאמה לאופי המיוחד שלה. הבנק עדכן את מדיניות הציות בהתאם להוראה החדשה במסגרתה הוסדרו, בין היתר, מבנה פונקציית הציות, הגורמים השונים המעורבים ביישום המדיניות, חלוקת האחריות לביצוע בקורות בקו ההגנה השני אחר הוראות הציות השונות בהתאם לכללים שנקבעו בהוראה וכדומה. כמו כן דירקטוריון הבנק מאשר אחת לשנה את תוכנית העבודה של מחלקת הציות של הבנק.

ג. תיאבון הסיכון

הבנק והקבוצה אימצו מדיניות של הקפדה יתרה בהתייחסות לסיכון הציות. ביחס להפרת הוראות החוק ונהלי הבנק הקשורים להוראות החוק, הקבוצה תמלא אחר הוראות ציות החלות עליה ותפעל לשם הבטחת העמידה בהן על ידי כלל עובדי הקבוצה. כל עסקיה של הקבוצה יבוצעו על פי נהלי הבנק, הקוד האתי ובהתאם לכל החוקים והתקנות. הקבוצה פועלת להטמעת תרבות ארגונית ואמות מידה ליושרה ואתיקה כבסיס הכרחי לקיום של תרבות ציות בכל דרגי הארגון.

ד. ניהול החשיפה

- לשם קיום ההוראה קיימת בבנק מחלקת ציות (להלן: "פונקציית הציות" או "הפונקציה"), הכפופה לקצין הציות הראשי ומשמשת כפונקציה בלתי תלויה, אחראית על ניהול סיכון הציות בתאגיד הבנקאי. כמו כן, ממונה קצין הציות הראשי כ-RO (הממונה) על יישום כללי החקיקה וההוראות בתחומי FATCA שמטרתו לאכוף מנגנוני דיווח לגבי חשבונות של אמריקאים מחוץ לארה"ב, RO לבחינת יישום הסכם ה-QI (Qualified Intermediary) המרחיב את דרישות הדיווח וניכוי המס מתשלומים מסוימים מעבר לחשבונות אמריקאים גם לחשבונות אחרים להם הכנסות ממקורות אמריקאים וכן אחראי לוודא יישום כללי ה-CRS (Common Reporting Standard) שבדומה ל-FATCA מסדירים החלפת מידע, בין מדינות אשר ביניהן על הסכם ליישום חילופי מידע, לגבי חשבונות פיננסיים של תושבים לצרכי מס של אותן מדינות.

- הפונקציה אחראית על ריכוז הבקרה בבנק לציות להוראות הציות שבאחריותה בהתאם למדיניות הציות ותוכנית העבודה השנתית ולדיווח על ליקויים או פערים, לכל מדרג הסמכויות בבנק, בין היתר ע"י בחינת מוצרים חדשים ו/או פעילויות חדשות, כמו גם ביצוע בקורת שוטפות על מוצרים ופעילויות קיימות בהתאם להוראות הציות השונות וע"י קבלת דיווחים ממנהלי סיכון הציות. כחלק מתפקידה, בוחנת גם הפונקציה חוזרים ונהלים חדשים, טרם פרסומם, וכן בודקת את קיום הוראות הציות באופן שוטף, אחר שינויים בחקיקה ובהוראות גולטריות.
- לצד קצין הציות הראשי פועלים:
- נאמני ציות בכל אחד מסניפי הבנק ובמטה, אשר מתפקידם, בין היתר, לזהות ולאתר אירועים המצריכים דיווח או טיפול מיוחד של המחלקה.
- פורום מעקב אחר יישום הוראות סטטוטוריות בראשות מנהל הסיכונים הראשי, שמתפקידו לעקוב אחר יישום הוראות ציות חדשות ולדון בטיטות הוראות, הצעות חוק, תזכירי חוק וכדומה.
- כמו כן, מסתייעת הפונקציה במערך הביקורת הפנימית של הבנק, ביחידה לפניות הציבור, במחלקת שיטות ותהליכים, במערך הייעוץ המשפטי, במתף ובמחלקת ההדרכה.
- בבנק מבוצעים תהליכי הטמעה שוטפים בנושא הציות על ידי לומדה, קיום ימי עיון והדרכות למטה ולסניפים.
- מערך הייעוץ המשפטי מבצע מעקב אחר עדכוני חקיקה ואחר עדכוני רגולציה בעולם, כמפורט בסעיף א' לעיל, ויודא מסירתם לאחראי על ניהול סיכונים ציות וכן למתן תמיכה משפטית ככל שזו נדרשת על ידי האחראי, לקיום חובות האחראי ופעילות היחידה והבנק.

ה. דיווח על החשיפה

- אחת לרבעון מדווח קצין הציות להנהלת הבנק ולוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון, על פעילותו במהלך הרבעון שחלף במסגרת מסמך הסיכונים הכללי. הדיווח המפורט כולל סיכום פעילות הפונקציה, פירוט המלצות, פרטים ביחס להפרות של הוראות ציות שזוהו במהלך התקופה המדווחת והמלצות לגבי צעדים שיש לנקוט בגין ההפרות ומניעת הישנותן והיערכות הבנק ליישום הוראת ציות חדשה.
- לפחות אחת לשנה מדווח קצין הציות לדירקטוריון הבנק, דיווח מפורט בנפרד ממסמך הסיכונים ובו הוא מסכם את פעילותו בשנה הקודמת וכן מציג את תכנית העבודה לשנה הבאה.
- בנוסף, במדיניות הציות שנקבעה על ידי הדירקטוריון מוגדרים דיווחים מידיים לדירקטוריון.

ו. ניהול על בסיס קבוצתי של סיכון הציות

- קצין הציות הראשי פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול סיכונים הציות, ובאחריותו לוודא יישום המדיניות הקבוצתית בנושא הציות בחברת הבת הבנקאית, וליווי חברת הבת בבניית מערכות, בכתיבת נהלים, בפעולות הדרכה ובהטעמה של ההוראות. בחברת הבת הבנקאית פועלת קצינת ציות.
- תחולת המדיניות הינה על כלל חברות הקבוצה, בהתאמות הנדרשות.
- מערך הביקורת הפנימית של הבנק משלב בתוכניות העבודה השנתיות שלו ביקורות בנושא הציות בבנק ובחברות הבנות בקבוצה.

ז. ניהול סיכון בנקאות הוגנת - Conduct Risk

- סיכון בנקאות הוגנת הינו סיכון חוצה ארגון השואב את מסגרתו הנורמטיבית משורה ארוכה של הוראות דין ורגולציה ואשר מושתת על ערכי יסוד בדמות הוגנות, הגינות ושקיפות, באופן שבו הבנק מתנהל אל מול מחזיקי העניין השונים.
- קבוצת הבנק הטמיעה ערכי הוגנות ושקיפות בפעילותה מול לקוחותיה וחיזוק עקרונות אלו בהתנהלותה השוטפת. ככלל, נדרשת קבוצת הבנק לוודא, כי ההצעות הניתנות ללקוח מותאמות לצרכיו. אי עמידה בסטנדרט התנהלות ראוי חושפת את הקבוצה לסיכונים שונים כמו סיכונים ציות, משפטי, מוניטין וכיו"ב. לקבוצת הבנק קיימת מדיניות בנושא התנהלות עסקית נאותה כחלק ממדיניות הציות ואחד מיעדי קצין הציות הינו לפעול להטמעת עקרונות המדיניות בקרב החטיבות השונות.

סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור

א. כללי

- סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן "הלבנת הון") הינם הסיכונים להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא מניעת הלבנת הון ואיסור מימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרום התממשות של סיכון מוניטין.
- על המגזר הבנקאי חלות הוראות שונות במסגרת מניעת הלבנת הון ומימון טרור הכוללות, בין היתר, את החוק לאיסור הלבנת הון, החוק לאיסור מימון טרור, צו איסור הלבנת הון, תקנות איסור מימון טרור, הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 411, חוזרים שונים של הפיקוח על הבנקים ועוד.

ב. מדיניות

דירקטוריון הבנק מאשר אחת לשנה את מדיניות איסור הלבנת הון ומימון טרור של הקבוצה.

ג. תיאבון הסיכון

- הבנק, מפעיל מדיניות של "אפס סובלנות" בהתייחסות לסיכוני הלבנת הון וסיכונים חוצי גבולות לעניין עבירת מס (cross border) ובמסגרתה נדרשים כל מנהלי הבנק ועובדיו, ללא יוצא מן הכלל, כולל כל חברות הבת בקבוצה, למלא אחר הוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק וכן אחר כל נהלי הבנק הרלוונטיים הנובעים מהוראות אלו.
- קבוצת הבנק נוהגת מדיניות מחמירה שנועדה להבטיח יישום דווקני של הוראות החוק והכרה נאותה של הלקוח אתו מנהל הבנק עסקים, ובכלל זה הבנת עסקי המנוהלים עם הבנק או באמצעותו, החיוניים למניעת הלבנת הון ומימון טרור באמצעות הבנק ולניהולו התקין של הבנק.
- המדיניות בתחום מניעת הלבנת הון כוללת הגדרה ברורה של איסורים ביחס לפעילות מול גופים ומדינות לגביהן ישנן הגבלות.
- מדיניות ניהול הסיכון מתייחסת לדרישות "הכר את הלקוח" בהתאם לחקיקה מחייבת ומגדירה תהליכים וכלים הנדרשים לצורך עמידה מיטבית בדרישות אלו.

ד. ניהול החשיפה

- בבנק פועלת יחידה למניעת הלבנת הון ומימון טרור, הכפופה לקצין הציות הראשי, אשר מופקדת על יישום הוראות הדין בנושא זה ועל הטמעתן. קצין הציות הראשי משמש גם כאחראי איסור הלבנת הון. היחידה מהווה חלק מפונקציית הציות הכפופה למנהל הסיכונים הראשי של הבנק (CRO).
- תפקידי האחראי על איסור הלבנת הון ומימון טרור כוללים, בין היתר: כתיבה ועדכון המדיניות והנהלים בהתאם לעדכוני חקיקה והוראות הדין, פיתוח וביצוע בקורות על מנת לוודא כי הבנק מיישם את הוראות הדין ומבצע את הדיווחים הנדרשים כולל בקורות אחר ביצוע הדיווחים לרשות לאיסור הלבנת הון על פי סוג וגודל הפעולה, העברת דיווחים על פעולות בלתי רגילות לרשות לאיסור הלבנת הון ובדיקת יישום מדיניות הבנק בכל חברות הבת בקבוצה וכן קיום הדרכות יומי עיון לנאמני הציות ולכלל העובדים, המגבירים את המודעות לנושא.
- לשם יישום החוק והטמעה של הוראותיו מינה הבנק נאמני ציות המשמשים גם כנאמני איסור הלבנת הון בסניפים, האחראים על הפעילות השוטפת למניעת הלבנת הון ומימון טרור בהתאם למדיניות ולנהלים. נאמנים אלו נבחרים מתוך אוכלוסיית מורשי החתימה בבנק וכפופים מקצועית בתחום איסור הלבנת הון, לאחראי על איסור הלבנת הון.
- הבנק, מפעם לפעם, עורך ימי עיון לכל נאמני איסור הלבנת הון, כנסים למנהלים, הרצאות בסניפים עצמם וכן השתלמויות והדרכות לכלל העובדים במסגרת הקורסים במחלקת ההדרכה של הבנק. כמו כן, נערכות הדרכות והשתלמויות ביחידה. בנוסף מפיץ הבנק לומדה ממוחשבת הכוללת מבדק לבחינת הטמעת תוכן הלומדה בקרב העובדים. הלומדה מתעדכנת בהתאם לשינויים והתפתחויות בתחום ובהוראות הדין. עובדי הבנק הרלוונטיים נבחנו במבדק ונבדקת עמידתם בו בהצלחה. אחת לתקופה מהלך זה חוזר על עצמו לריענון הידע. מהלכי ההדרכה שבוצעו הגבירו את המודעות לנושא.
- הבנק נוקט באופן שוטף במהלכים לאיתור וטיוב נתונים באמצעות דוחות בקרה ולייעול הבקורות, ומשקיע משאבים רבים בפיתוח ושדרוג מערכות הבקרה הממוכנות ומקצה משאבי כח אדם לנושא.
- מערך הייעוץ המשפטי מבצע מעקב אחר עדכוני חקיקה ויודא מסירתם לאחראי על ניהול סיכוני איסור הלבנת הון וכן למתן תמיכה משפטית ככל שזו נדרשת על ידי האחראי, לקיום חובות האחראי ופעילות היחידה והבנק.
- ועדה מייצעת הוקמה לצורך תמיכה במילוי תפקידו של האחראי אשר עיקרי תפקידיה כוללים בין היתר: דיון בפעולות בחשבונות בהם זוהו פעילויות אשר בספק בלתי רגילות לצורך דיווח לרשות לאיסור הלבנת הון.

- במסגרת דיון חצי שנתי במסגרת פורום למעקב אחר סיכונים תפעוליים מתקיים דיון בהתפתחויות טכנולוגיות, כגון שימוש באינטרנט, טלפונים סלולריים, כרטיסי חיוב נטענים ועוד, העלולות לסייע בידי לקוחות בביצוע הלבנת הון ו/או מימון טרור על מנת לגבש ולבחון אמצעי הגנה נאותים, להתמודדות בהתפתחויות אלו ובחשיפות הנובעות מהן.

ה. דיווח על החשיפה

- אחת לרבעון מדווח הממונה על איסור הלבנת הון להנהלת הבנק ולוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים על פעילותו במהלך הרבעון שחלף במסגרת מסמך הסיכונים הכללי. הדיווח המפורט כולל בין היתר התייחסות למוקדי סיכון שאותרו על ידי הממונה ודרכי הטיפול בהם ודיווח על יישום מדיניות "הכר את הלקוח".

- אחת לשנה לפחות מדווח הממונה על איסור הלבנת הון לדירקטוריון הבנק, דיווח מפורט בנפרד ממסמך הסיכונים.

- בנוסף, במדיניות שנקבעה על ידי הדירקטוריון מוגדרים דיווחים מיידיים לדירקטוריון ולבנק ישראל.

ו. ניהול על בסיס קבוצתי של סיכון הלבנת הון ומימון טרור

- האחראי למילוי החובות בבנק לפי חוק איסור הלבנת הון פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול סיכונים איסור הלבנת הון ומימון טרור, ובאחריות לוודא יישום המדיניות הקבוצתית בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור בחברות הבנות - כנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 411, הכוננת וליווי חברות הבנות בבניית מערכות, כתיבת נהלים, בפעולות הדרכה ובהטמעה של ההוראות.

- תחולת המדיניות הינה על כלל חברות הקבוצה, בהתאמות הנדרשות.

- מערך הביקורת הפנימית של הבנק משלב בתוכניות העבודה השנתיות שלו ביקורת בנושא יישום מדיניות איסור הלבנת הון ומימון טרור בבנק ובחברות הבנות בקבוצה.

ז. ניהול סיכונים חוצי גבולות - Cross border

קבוצת הבנק פועלת בתחומי בנקאות שונים. בין שאר לקוחותיה, מספקת קבוצת הבנק שירותים גם ללקוחות שהינם תושבי חוץ. על רקע המאמצים המוגברים של מדינות שונות באיתור כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות והמגמה של שיתוף פעולה בינלאומי במאבק בהעלמות מס, עלולה פעילות הבנק מול תושבי החוץ כאמור להגדיל את החשיפה של הבנק לסיכונים חוצי גבולות (Cross Border) וכן לסיכונים מוניטין.

נקבעה מדיניות ייעודית לנושא זה, נקבעו נהלי עבודה, מתבצעת שורה של צעדים אופרטיביים לניהול וצמצום הסיכון, חשבונות בסיכון גבוה בהיבטי סיכונים חוצי גבולות מזוהים ומסומנים לקוחות להם אינדיקציות לתושבות מס זרה וכן כל הלקוחות החדשים נדרשים לחתום על הצהרות לעניין חבוי המס וויתור על סודיות. ביום 6 בפברואר 2019 פורסמו תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019, המטמיעות לדין הישראלי את ההתחייבויות שמדינת ישראל לקחה על עצמה לאימוץ התקן הבינלאומי לחילופי מידע (תקן CRS), אשר פותח ע"י הארגון לשיתוף פעולה כלכלי (OECD), לצורך קיום חילופי מידע אוטומטיים על בסיס שנתי למטרות סיוע הדדי באכיפת מס בין מדינות. הבנק והקבוצה נערכו ליישום החקיקה האמורה.

סיכון מוניטין

א. כללי

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון הנובע מתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עלולה להשפיע לרעה על יכולתו של תאגיד בנקאי לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון.

סיכון המוניטין הינו סיכון מורכב, וקשה לחזות את התממשותו, שכן הוא מדבר על "תפיסת" הארגון בעיני "הציבור". תפיסה/דעה הוא דבר שאינו מוחשי, בעייתי למדידה, משתנה, והשפעתו המידית על פעולה (פתיחה/סגירת חשבון או העברת פעילות) היא קשה לחיזוי. קושי נוסף קיים בעובדה שבמקרים רבים הסיכון הינו פועל יוצא של התממשות סיכונים אחרים כגון סיכון תפעולי מסוג מעילה, אבטחת מידע, סיכון ציות והלבנת הון, סיכון אשראי ו/או שוק בהיקף חריג, מערכת יחסי העבודה בבנק ועוד.

ב. מדיניות וניהול החשיפות

ניהול סיכונים המוניטין בבנק ובקבוצה כולל מספר מרכיבים עיקריים:

- זיהוי ומעקב אחר גורמי סיכון בתחום המוניטין וגיבוש פעילות מונעת המבוססת על גיבוש דפוסי התנהגות/התנהלות המביאים בחשבון ככל שניתן את סיכון המוניטין במסגרת הגיבוש והיישום של המדיניות העסקית.
- איתור מוקדם של אירועי מוניטין פוטנציאליים והצפתם בפני דוברת הבנק, מנהל סיכון המוניטין וההנהלה.
- ניטור מתמשך של סיכון המוניטין במטרה להבטיח זיהוי מגמות שעלולות להוביל לאירוע מוניטין ולדווח עליהן לראש חטיבת חשבונאי ראשי, בתפקידו כמנהל סיכון המוניטין ולדוברת הבנק, העוסקת בניהול השוטף של הסיכון.
- ניהול שוטף של מערכת היחסים עם כלי התקשורת השונים בעיקר עם בעלי תפקידים המסקרים את הבנק: כתבים ועורכים בעלי השפעה (באחריות הדוברת).

ג. תיאובן הסיכון

לקבוצה סובלנות נמוכה לסיכון המוניטין שעלול להשפיע על יציבותה ובכלל זה - אימים שמקורם בתדמית הבנק. מעבר לכך, הבנק רואה בתדמית חיובית משום נכס מרכזי ולכן יפעל למניעת התממשות סיכון מוניטין שעלול להגיע לתרחיש קיצון וינסה למזער התממשותם של סיכונים מוניטין ככל האפשר.

ד. דיווח על החשיפה של סיכון מוניטין

דוברת הבנק מעורבת בפרסום הודעות ודיווחים מהותיים לבורסה בדגש על הודעות שיש בהן איום פוטנציאלי או השפעה על מוניטין הבנק כגון אזהרות רווח, מינויים מהותיים, עסקאות מהותיות ועוד. במסגרת מסמך הסיכונים מדווחים נושאים מרכזיים הנוגעים לסיכון המוניטין.

ה. ניהול על בסיס קבוצתי של הסיכון הקבוצתי

החברות הבנות בקבוצה, לרבות הלא בנקאיות, מאמצות מדיניות זו בהתאמות הנדרשות. כל חברת בת או מותג שיווקי דואגים למתן דגש מיוחד על אוכלוסיות הליבה שלה. כל חברת בת או מותג שיווקי מינו מנהל סיכון מוניטין אשר אחראיתו בהתאם למפורט במדיניות לניהול סיכון מוניטין. דוברת הבנק הבינלאומי משמשת כדוברת הקבוצה ולפיכך, כל מגע מהותי עם התקשורת בקשר לפעילות הקבוצה ו/או הבנקים מדווח לה ומתואם עימה מראש.

סיכון אסטרטגי

א. כללי

הסיכון מוגדר כסיכון של ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על רווחים, הון, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה הינו פונקציה של התאימות בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, האסטרטגיות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום.

ב. מדיניות וניהול החשיפות

יעדי מדיניות ניהול הסיכון האסטרטגי, הינם:

- הבטחת התאמה בין היעדים האסטרטגיים לבין: תכניות העבודה השנתיות; האמצעים שהוקצו לעמידה ביעדים (בין היתר, משאבי הון במסגרת תכנון ההון של הבנק); יישום החלטות האסטרטגיות.
- יכולת ניטור של הסיכון האסטרטגי, המאפשרת זיהוי מוקדם של פערים בהתממשות התכנון האסטרטגי: החלטות/ תכניות עסקיות שגויות; יישום בלתי נאות של החלטות אסטרטגיות; שינויים ענפיים, כלכליים, טכנולוגיים ורגולטוריים.

ג. תיאובן הסיכון האסטרטגי

לקבוצת הבנק סובלנות נמוכה לסיכון האסטרטגי בשל ההשפעה הקריטית שעשויה להיות לו על יציבות הבנק והישגיו העסקיים. הקבוצה מאמצת אסטרטגיה עסקית המתאפיינת ברמה גבוהה של זהירות ומידתיות. הקבוצה מפעילה תהליכי בקרה על מנת לצמצם החשיפה לסיכונים חריגים.

ד. דיווח על החשיפה לסיכון האסטרטגי

בבנק קיימת מעטפת סדורה של דיווחים ביחס לסיכון האסטרטגי לאורך קווי ההגנה השונים. במסגרת מסמך הסיכונים מדווחים נושאים מרכזיים הנוגעים לסיכון האסטרטגי.

ה. ניהול על בסיס קבוצתי של הסיכון האסטרטגי

חברות הבנות בקבוצה, לרבות הלא בנקאיות, מאמצות את מדיניות חברת האם בהתאמות הנדרשות. כל חברת בת דואגת למתן דגש מיוחד על המאפיינים הייחודיים לה בתהליך התכנון האסטרטגי.

סיכון רגולטורי

מקורו של הסיכון הוא בהתגברות הדרישות הרגולטוריות בארץ ובעולם בשנים האחרונות. השינויים הרגולטוריים האמורים ויישום רפורמות רגולטוריות מגבירים את אי הוודאות והתחרותיות במערכת הפיננסית ויוצרים סיכון להכנסות והון הקבוצה, לרבות באמצעות מניעת או הטלת מגבלות על פעילות עסקית ואובדן הכנסות, וכן מחייבים את הבנק להיערכות, יישום והטמעה העלולים לגרום לעלויות והשקעות (כגון השקעות מיכוניות) נכבדות. כמו כן, אי עמידה בהוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק והקבוצה חושף אותם לסנקציות, ובהן עיצומים כספיים, תביעות של לקוחות, לרבות תובענות ייצוגיות, הטלת אחריות פלילית על התאגיד הבנקאי ועל נושאי משרה בו וכן לפגיעה בתדמיתו של הבנק בציבור. הסיכון הרגולטורי מנוהל בבנק כחלק מהסיכון המשפטי, סיכון הציות וסיכון האסטרטגי.

מדיניות הציות של הבנק מעגנת, בין היתר, את ערכי הציות אותם מקדם הבנק, משמשת כקו מנחה לפעילות כל הגורמים בבנק בניהול סיכונים הציות בכלל ובעמידה במכלול ההוראות הרגולטוריות בפרט, מתווה את העקרונות וקווי היסוד, ומעגנת את הסמכויות ותחומי האחריות של הגורמים השונים בבנק ובקבוצה לצורך בניית תשתית נאותה ליישום החובות החלות על הבנק והקבוצה בתחום הציות והסדרתם בנהלים ותהליכים. ההיבטים הרגולטוריים-משפטיים מפוקחים ומנוהלים על ידי מערך הייעוץ המשפטי במסגרת מדיניות ניהול הסיכון המשפטי המאשרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. המדיניות מסדירה את הדרכים לאיתור, מיפוי ומיזעורו של הסיכון המשפטי, לרבות באמצעות מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, ברגולציה ובפסיקה ומתן יעוץ ותמיכה משפטית שוטפים על בסיס התפתחויות אלה.

היבט האסטרטגי - התוכנית האסטרטגית ותוכנית העבודה מתייחסות להשפעות אפשריות שצינו לעיל, ולקחת בחשבון את השינויים האמורים. לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה פרק חקיקה ויוזמות רגולטוריות בדוח הכספי לשנת 2019.

חלק 10 - תגמול

כללי

בשנת 2017 אישר דירקטוריון הבנק, לאחר אישור ועדת התגמול, ובהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 301A בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי (להלן - "הוראה 301A"), את מדיניות התגמול של הבנק (להלן - "מדיניות התגמול"), אשר החליפה את מדיניות התגמול הקודמת של הבנק. ביום 26 בפברואר 2020 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, לאחר אישור ועדת התגמול והדירקטוריון, את מדיניות התגמול לנושאי משרה, בהתאם להוראות סעיף 267א לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן - "חוק החברות") ולחוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), תשע"ו-2016 (להלן - "חוק התגמול"), אשר החליפה את מדיניות התגמול שאושרה על ידי האסיפה הכללית של הבנק בחודש פברואר 2017. מדיניות תגמול הינה לכלל עובדי הבנק, לרבות עובדים מרכזיים, וכן כוללת עקרונות למדיניות תגמול קבוצתית, כאשר מדיניות התגמול לנושאי המשרה כפי שאושרה על ידי אסיפת בעלי המניות של הבנק ביום 26 בפברואר 2020 מהווה חלק ממנה.

הפיקוח על התגמול ותחולת מדיניות התגמול

הגוף העיקרי המפקח על נושא התגמול הוא ועדת התגמול של הדירקטוריון (להלן - "ועדת התגמול"). הרכב ועדת התגמול וסמכויותיה הינם בהתאם להוראות הקבועות בסעיף 118א לחוק החברות, להוראה 301A ולהוראת נב"ת 301 "הדירקטוריון" (להלן - "הוראה 301"). נכון למועד זה חברי ועדת התגמול הינם: ה"ה יוסי הורוביץ (דח"צ לפי חוק החברות; יו"ר), רונן הראל (דח"צ לפי חוק החברות) ואילן עייש (דח"צ לפי הוראה 301). בהתאם למדיניות התגמול, גם לגופים נוספים בבנק תפקידים בקשר לפיקוח על נושא התגמול, ובכלל אלה חטיבת המשאבים וחטיבת ניהול הסיכונים בבנק.

ועדת התגמול והדירקטוריון נעזרו ביעוץ משפטי של משרד עורכי הדין גרוס, קלינהנדלר, חודק, הלוי, גרינברג, שנהב ושות'. מדיניות התגמול כוללת כאמור עקרונות למדיניות תגמול קבוצתית ביחס לתאגידים הנשלטים על ידי הבנק.

נושאי משרה בכירה ועובדים מרכזיים אחרים נכון לסוף שנת 2019

נכון לסוף שנת 2019, היו בבנק, 27 נושאי משרה בכירה כהגדרתם בהוראה 301A ובכלל זה הדירקטורים, המנהלת הכללית, חברי הנהלת הבנק, האחראי על ניהול טכנולוגיית המידע, קצין הציות ואיסור הלבנת הון ונושאי משרה אחרים (כהגדרת "נושא משרה" בחוק החברות). נכון לסוף שנת 2018 היו בבנק 28 נושאי משרה בכירה כאמור.

כמו כן, נכון לסוף שנת 2019, היו בבנק, 17 עובדים מרכזיים אחרים, שאינם נושאי משרה בכירה כהגדרתם בהוראה 301A. נכון לסוף שנת 2018 היו בבנק 16 עובדים מרכזיים אחרים כאמור. קבוצת העובדים המרכזיים האמורה כוללת מנהלים המדווחים למנכ"ל או מנהלים מסוימים בלבד המדווחים ישירות למנהל המדווח ישירות למנכ"ל ושלפעילותם עשויה להיות השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק וסך התגמול המשויך להם לא נופל בגדר החריגים בהוראה 301A להגדרת עובד מרכזי.

יצוין כי ישנם מספר עובדים שהתגמול השנתי שלהם עלה על 1.5 מיליון ש"ח בשנים 2018 ו-2019 בעקבות יציאתם לפרישה מוקדמת מרצון באחת מהשנים האמורות (ובכלל זה במסגרת תכנית הפרישה מרצון שאושרה בבנק בשנת 2018) וזכאותם לפיצויים מוגדלים בגין סיום העסקה ושנתונים כמותיים לגביהם לא נכללים בגילוי זה.

שיקולים כלליים בקביעת מדיניות התגמול

במדיניות התגמול נקבעו כללים שמטרתם להבטיח כי הסדרי התגמול בבנק יהיו עקביים עם מסגרת ניהול הסיכונים ועם המטרות ארוכות הטווח של הבנק.

השיקולים שהנחו את ועדת התגמול והדירקטוריון באמצע את מדיניות התגמול, בדגש על מדיניות התגמול לנושאי המשרה, הינם, בין היתר, קידום מטרות הבנק, תוכנית העבודה שלו והאסטרטגיה של הבנק בראיה ארוכת טווח ולאור סביבת הבקרה שלו; התרבות הארגונית של הבנק; יצירת תמריצים ראויים, בהתחשב, בין השאר, במדיניות ניהול הסיכונים של הבנק על מנת שאלה לא יעודדו לקיחת סיכונים מעבר לתאבון הסיכון של הבנק; גודל הבנק ואופי פעילותו בשים לב לאופייה המיוחד של המערכת הבנקאית והבנק בתוכה; יצירת איזון ראוי בין מרכיבי תגמול שונים; הגברת תחושת ההזדהות עם הבנק ופעילותו, הגברת שביעות הרצון והמוטיבציה שלהם ושימור לאורך זמן של העובדים המרכזיים האיכותיים בבנק בעלי היכולת להוביל את הבנק להצלחה עסקית ולהתמודדות עם האתגרים העומדים בפניו בהיותו אחד מחמשת הבנקים הגדולים במערכת הבנקאית בישראל.

הסדרי התגמול העיקריים לעובדים שאינם עובדים מרכזיים

מרבית העובדים בבנק מועסקים על פי הסכמים קיבוציים. האמור במדיניות התגמול ביחס לעובדי הבנק המועסקים על פי ההסכמים הקיבוציים בבנק, כפוף להוראות ההסכמים הקיבוציים, בהתאם לאמור בהוראה 301A. ביחס לעובדים שאינם עובדים מרכזיים, מדיניות התגמול קובעת כללים ביחס להענקת תגמול משתנה לעובדי הבנק. הענקת תגמול משתנה מותנית בהתקיימות תנאי סף, שיש לכלול לפחות תנאי של יעד שיעור תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי המניות של הבנק (להלן - "התשואה להון") וכן גם יחס יעילות ויחס הלימות הון. תנאי הסף ייקבעו על ידי דירקטוריון הבנק, בשים לב לריבית הנהוגה במשק, לתנאי הסף שנקבעו בארבעת התאגידים הבנקאיים הגדולים האחרים במערכת הבנקאית ולתוכניות העבודה של הבנק באותה שנה. יצוין, כי בהתקיים נסיבות מיוחדות, הבנק יהיה רשאי לאשר הענקת מענק שנתי לעובדים, כולם או חלקם, גם אם הבנק לא עמד בתנאי הסף, אולם המענק הממוצע לעובד בנסיבות אלה לא יעלה על תקרה שנקבעה במדיניות התגמול. תקציב המענק השנתי לעובדים (למעט עובדים שנקבעו בעניינים תכניות תגמול ספציפיות) יקבע על ידי דירקטוריון הבנק, לאחר קבלת המלצת מנכ"ל הבנק, בהתאם לשיעור התשואה להון של הבנק, במונחים של מספר משכורות חודשיות בממוצע לכל עובד, ועד לתקרה שנקבעה במדיניות התגמול. בכך, הענקת התגמול המשתנה קשורה לביצועי הבנק. בנוסף למענק השנתי, הבנק רשאי לאשר תגמול משתנה נוסף לעובדים מצטיינים (לרבות יועצי השקעות), לסניפים ו/או יחידות מצטיינות ו/או בגין הישגים בעבודה. בדרך כלל, תגמולים משתנים נוספים כאמור אינם מיועדים לעובדים שהינם עובדים מרכזיים.

הסדרי התגמול המשתנה העיקריים לעובדים מרכזיים

ככלל, עקרונות המענק שחלים על כל עובדי הבנק חלים גם על העובדים המרכזיים (למעט עובדים מרכזיים שנקבעו בעניינים תוכנית תגמול ספציפיות). העובדים המרכזיים מועסקים גם הם ברובם על פי ההסכמים הקיבוציים בבנק. המענק המרבי לעובד מרכזי יחושב במונחי משכורת חודשית. עם זאת, הבנק יהיה רשאי לקבוע כי מענקים לעובדים המרכזיים יוענקו בהתאם לקריטריונים שייקבעו מראש המבוססים, בין היתר, על ביצועי העובד, היחידה העסקית והבנק בכללותו. בשנה שבה לא נקבעו קריטריונים למענק כאמור, יוגבל היקף המענק לעובד מרכזי עד לתקרה שנקבעה של 3 משכורות חודשיות. בכל הנוגע לנושאי משרה, חלה מדיניות התגמול לנושאי משרה, הקובעת, בין היתר, עקרונות הנוגעים לתגמול הקבוע ולהסדרי סיום העסקה של נושאי המשרה, וכן לעקרונות לתגמול המשתנה לנושאי המשרה. מדיניות התגמול לנושאי המשרה קובעת הוראות בדבר תנאי סף לתשלום מענקים כאמור וכן הוראות בדבר קביעת היקף המענק השנתי הנגזר, בין היתר, משיעור התשואה להון של הבנק ויחס יעילות של הבנק. אי עמידה במדדים אלה תביא לכך שלא יוענק תגמול משתנה או כי התגמול המשתנה יהיה נמוך באופן יחסי. במסגרת מדיניות התגמול לנושאי משרה נקבע כי הבנק יהיה רשאי להעניק לנושאי המשרה (א) מענק שנתי המבוסס על קריטריונים מדידים ("רכיב מדידי") בסך כולל של עד 2 משכורות, המותנה בתנאי סף ואשר היקפו נקבע על בסיס שיעור התשואה להון ויחס יעילות, בכפוף להתאמות, ובחלקו גם לעמידה בצינוי KPI איכותיים וכמותיים; ו- (ב) מענק שנתי אישי איכותי, מתוך סל מענקים בהיקף כולל של עד שתי משכורות חודשיות בממוצע לנושאי משרה, ואשר היקפו יקבע על יסוד שיקולים שונים, ובכללם שיקולים של ציות לחוקים, לתקנות ולהוראות רגולטוריות ותרומה לארגון. מדיניות התגמול לנושאי משרה כוללת גם אפשרות למענק מיוחד אשר תקציבו מוגבל בהיקפו, גם אם הבנק לא עמד בתנאי הסף. בנוסף, נקבע כי סך כל המענקים בשיקול דעת שיוענקו בגין שנת מענק לנושאי משרה יחיד לא יעלה על 3 משכורות של נושא המשרה. יצוין, כי בהתאם להוראה 301A יו"ר הדירקטוריון אינו זכאי לתגמול משתנה. ועדת התגמול והדירקטוריון רשאים להעניק למנכ"ל מענק שנתי בסך כספי שלא יעלה על סך של 2 משכורות חודשיות, אם מצאו כי קיימים טעמים מצדיקים זאת, בכפוף לתקרה המותרת לפי סעיף 2(ב) לחוק התגמול.

תגמול במזומן ותגמול הוני

בהתאם למדיניות התגמול, ככלל, התגמול המשתנה בבנק יוענק במזומן. מדיניות התגמול לנושאי המשרה אינה כוללת הוראות הנוגעות לרכיב תגמול הוני לנושאי משרה.

הסדרי תגמול בקשר לקבוצות עובדים ייחודיות

בהתאם למדיניות התגמול, קיימות תוכניות תגמול ספציפיות לעובדים, לרבות עובדים מרכזיים, אשר התגמול המשתנה בעניינים שונה מעקרונות התגמול המשתנה לקבוצות העובדים השונות. יצוין כי בהתאם לאמור אישרה ועדת התגמול עקרונות תגמול משתנה לעובדים בחדר עסקאות ולעובדים ביובנק חברה לנאמנות בע"מ.

מדיניות התגמול מייחדת התייחסות ספציפית לעובדים העוסקים בניהול סיכונים, בקרה וביקורת. התגמול המשתנה של עובדים כאמור נקבע על פי סטנדרטים המתחשבים בחשיבות ורגישות התפקידים המוטלים על פונקציות אלו. התגמול של יחידות כאמור או של עובדים ביחידות כאמור לא יהיו תלויים בתוצאות העסקיות של התחומים העוסקים שאת פעילותם הם מנטרים, מבקרים או מפקחים. ככלל, עובדים העוסקים בניהול סיכונים,

בקה ובקורת, למעט נושאי המשרה, כפופים להסדרי התגמול החלים על כלל עובדי הבנק (בהתאם לסוג ההעסקה של עובד כאמור). התגמול הקבוע של מרבית העובדים כאמור נגזר מההסכמים הקיבוציים.

בהתאם למדיניות התגמול, ובשילוב חטיבת ניהול הסיכונים של הבנק, ניתנה במנגנון הערכת העובדים בבנק התייחסות ייעודית לעובדים העוסקים בניהול סיכונים, בקרה ובקורת ביחידות עסקיות ולתפקודם בתחום זה.

הסדרים נוספים: פריסת המענק; הפחתת סכומי המענק השנתי; השבה

מדיניות התגמול קובעת הסדר לפיו חלק מתשלום המענק השנתי (בכפוף לגובה המענק השנתי) לעובד מרכזי יידחה תוך התניית תשלום המענקים הנדחים בעמידה בתנאים, ומחזקת את ביסוס הרכיב המשתנה על ביצועים בראייה ארוכת טווח בהתאם להוראה 301A, לרבות התאמה בגין ביצועים חלשים.

במסגרת מדיניות התגמול לנושאי משרה, נקבעו הסדרי דחיית המענק השנתי ופריסתו, כך שאם עלה המענק השנתי לעובד מרכזי על 40% מהתגמול הקבוע של העובד בשנת המענק, יידחה 50% מהמענק השנתי ויפרס לשלוש מנות שוות שישולמו בשלוש השנים העוקבות, בכפוף לעמידה בתנאים שנקבעו במדיניות התגמול לנושאי המשרה. במקרה של סיום יחסי עובד מעביד, לא יוקדמו מנות המענק הנדחה בגין השנים הקודמות, והן תמשכנה להיות כפופות להוראות האמורות.

יצוין, כי לפי מדיניות התגמול לנושאי המשרה, ועדת התגמול והדירקטוריון רשאים להפחית מסכומי המענק השנתי, בהתאם לשיקולים שונים כמפורט שם.

גם ביחס לכלל העובדים נקבע במדיניות התגמול כי הדירקטוריון, לאחר קבלת המלצת ועדת התגמול, רשאי לאשר הפחתת מענקים לעובדים, ככל שנדרש, בין היתר, לצורך שמירה על יציבות הבנק או במקרים שהענקת מענקים כאמור אינה מוצדקת לאור ביצועים שליליים כגון ירידה בהכנסות וברווחים או אי עמידה ביעדים.

בנוסף, ביחס לעובדים מרכזיים לרבות נושאי המשרה, נקבעו במדיניות התגמול כללי השבה, ולפיהם אם יתברר כי שולם תגמול על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק, ולאור הצגתם מחדש של הנתונים היה אמור להיות משולם תגמול נמוך מזה ששולם בפועל, יושב התגמול לבנק, עם דרישתו. כמו כן, הוספו הוראות השבה בהתאם להוראה 301A, ובכלל זה קביעת הנסיבות אשר בהתקיימן יושב תגמול שהוענק לנושא משרה או לעובד מרכזי, אופן הפעלת מנגנון ההשבה, תקופת ההשבה והוראות בקשר לפטור מהשבה.

האמצעים המפורטים לעיל, לצד ההסדרים המפורטים לעיל בדבר תקציבי המענקים, קושרים מלכתחילה את היקפי המענקים לביצועי הבנק ואף מאפשרים את התאמת היקפי המענקים בדיעבד לביצועי הבנק.

הסדרי סיום העסקה

בהתאם להוראה 301A, חלק מהתגמולים בגין סיום ההעסקה, המהווה תגמול משתנה, יהיו מותנים בביצועים שנקבעו במדיניות התגמול לנושאי המשרה, חלק מהם יפרס לשלוש שנים נוספות, יותנה באי התקיימותו של אירוע קיצון בבנק ויהיה נתון להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד.

הסדרי סיום ההעסקה של יתר העובדים המרכזיים בבנק מוסדרים בהסכמים הקיבוציים או בחוזה אישי ואינם כוללים תגמולים בגין סיום ההעסקה מעבר לקבוע בדיון או לקבוע בתנאי ההעסקה של כלל עובדי הבנק. ככל שמעת לעת, יבקש הבנק לקבוע תכניות פרישה הכוללות מתן תגמולים בגין סיום ההעסקה מעבר לקבוע בדיון לעובדים מרכזיים המועסקים בהסכמים הקיבוציים או לקבוע בתנאי ההעסקה של כלל עובדי הבנק, יובאו תכניות אלה לאישור דירקטוריון הבנק, לאחר קבלת המלצות בוועדת התגמול, וייקבעו הוראות מתאימות, ככל שנדרש, בשים לב להוראת המפקח לעניין תגמולים בגין סיום ההעסקה, ותכניות אלה תיחשבנה כחלק ממדיניות תגמול זו.

תיאור הדרכים שבהן סיכונים קיימים ועתידיים מובאים בחשבון בתהליך התגמול

גורמי ניהול הסיכונים היו מעורבים בפיתוח מנגנון התגמול ולפיכך נבחנו מדדי הסיכון והביצוע המוצעים. במסגרת קביעת מנגנון התגמול והבחינה השנתית בדבר אפקטיביות מדיניות ומנגנון התגמול וידא הבנק כי המנגנון שנקבע עולה בקנה אחד עם תאבון הסיכון של הבנק ואינו מעודד נטילת סיכונים מופרזת, עקבי עם מסגרת ניהול הסיכונים ועם המטרות ארוכות הטווח של הבנק. מדדי הסיכון השונים גם הובאו בחשבון בעת קביעת המדדים הכמותיים לחברי ההנהלה בגין שנת 2019 כפי שאושרו ע"י ועדת התגמול והדירקטוריון. בהתאם למדיניות התגמול לנושאי משרה, קיימים תנאי סף לחלוקת הרכיב המדיד של המענקים כולל עמידה ביחסי הלימות הון רגולטוריים.

הקשר שבין מדדי הסיכון והתגמול; היחס בין התגמול הקבוע לתגמול המשתנה

במסגרת קביעת מנגנון התגמול מוודא הבנק כי המנגנון שנקבע עולה בקנה אחד עם תאבון הסיכון של הבנק ואינו מעודד נטילת סיכונים מופרזים, באופן שיוצר מבנה תמריצים המאזן כראוי בין רכיבי התגמול הקבוע לרכיבי התגמול המשתנה ועקביות עם מסגרת ניהול הסיכונים של הבנק ועם המטרות ארוכות הטווח של הבנק. מדיניות התגמול לוקחת בחשבון את הסיכונים העיקריים של הבנק.

מדדי הסיכון משפיעים על התגמול במספר מובנים עיקריים: תנאי סף לתשלום הרכיב המדיד של המענקים לפי מדיניות התגמול לנושאי המשרה כוללים גם עמידה ביחסי הלימות הון הרגולטוריים; יחס הלימות הון עצמי רובד 1 משפיע על היקף הרכיב המדיד; מדדי סיכון מובאים בחשבון בעת קביעת המדדים הכמותיים (KPI's) לפי מדיניות התגמול לנושאי המשרה ומשפיעים על היקף הרכיב המדיד; תשלום הרכיב המדיד של המענקים מושפע מעמידה בשיעור תשואה להון ויחס יעילות רלוונטיים; תשלום מנת מענק נדחית מותנית ביחסי הלימות הון רגולטוריים; ומדדי הסיכון משפיעים גם על אופן התאמת תגמול נדחה בגין סיום ההעסקה הנחשב כתגמול משתנה לפי הוראה 301A.

כמו כן, הרכיב המשתנה מבוסס על תשואה להון, יחס יעילות והלימות הון ונותן משקל לתכנית העבודה השנתית של הבנק, הנקבעת מדי שנה על ידי הדירקטוריון, בין היתר, בהתאם לתיאבון הסיכון העדכני של הבנק. יוטעם, כי תכניות העבודה השנתיות של הבנק נבנות, בין היתר, בשים לב להיקף הסיכונים, לסוגיהם השונים, אשר הבנק מוכן ליטול על עצמו. יעדי התשואה להון ויחס הלימות ההון מותאמים אף הם לסיכונים העדכניים ולעלות ההון של הבנק על מנת לתת ביטוי לפרמטרים של שליטה בסיכון.

פריסת התגמול המשתנה והתנאים להענקת מנות נדחות שלו מובילים להענקת חלק התגמול בפועל במועד מרוחק בזמן ובכך מצמצמים את המוטיבציה לנטילת סיכונים לצורכי השגת מענק בטווח הזמן המידי ומבטיחים שאיפה לביצועים לטווח ארוך. השילוב במדיניות התגמול בין תשואה להון, הלימות הון ויחס יעילות מהווה את השילוב הנכון היוצר תגמול המביא לקידום מטרות הבנק. הוא יוצר תמריצים ראויים תוך שמירה על מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק. יצוין, כי גורמי ניהול הסיכונים, שיעו בגיבוש מנגנוני התגמול, על מנת להבטיח כי המדדים בהם נעשה שימוש במסגרת מנגנוני התגמול עקביים עם יעדי מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק ובכך מבטיחים מנגנוני התגמול אפקטיביים. מהות וסוגי המדדים לא השתנו במהלך השנה האחרונה.

היחס בין התגמול המשתנה המירבי לבין התגמול הקבוע, בהתאם למדיניות התגמול, הינו יחס סביר והולם:

- נקבעה תקרה לרכיב המשתנה המסייעת ביצירת מבנה תמריצים מאוזן, כך שלא יעודדו לקיחת סיכונים מעבר לתאבון הסיכון של הבנק.
- סך התגמול המשתנה לנושאי משרה לפי מדיניות התגמול לנושאי משרה לא יעלה על 40% מסך התגמול הקבוע באותה השנה.
- מדיניות התגמול לנושאי המשרה קובעת כי סכום המענק השנתי (לרבות מענק מיוחד) לנושא משרה לא יעלה על סך של 5 משכורות חודשיות של נושא המשרה, קרי יחס אשר מוטה עוד יותר לטובת התגמול הקבוע.
- לעניין התגמול המשתנה של יתר העובדים המרכזיים נקבעו תקרות במדיניות התגמול כמפורט בסעיף "הסדרי התגמול העיקריים לעובדים מרכזיים" לעיל.
- היחסים המרביים האמורים בין רכיב התגמול הקבוע לרכיב התגמול המשתנה הינם מידתיים ומאוזנים לדעת הבנק, ומאזנים כראוי בין הצורך לעודד את עובדי הבנק להצטיין ובין הצורך לשמור על יציבותו של הבנק.
- בפועל, כפי שניתן לראות בפרק הגילוי הכמותי, היחס בין התגמול הקבוע לתגמול המשתנה בבנק נמוך באופן משמעותי מהיחסים המרביים שנקבעו במדיניות התגמול.

מידע נוסף

לפרטים נוספים בדבר התגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה, בהתאם לאמור בתקנות 21 ו-22 ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידים), תש"ל - 1970, ראה פרק בדבר שכר נושאי משרה בכירה בדוחות הכספיים של הבנק לשנת 2019.

גילוי כמותי

טבלה 1 - תגמול שהוענק במהלך שנת הדיווח (באלפי ש"ח)

ליום 31 בדצמבר 2018		ליום 31 בדצמבר 2019		סכום התגמול
ד	ג	ב	א	
עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה (*)	עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה	
16	28	17	27	תגמול קבוע
11,363	30,669	12,366	35,869	1 מספר העובדים
11,363	30,669	12,366	35,869	2 סך תגמול קבוע
-	-	-	-	3 מזה: מבוסס מזומן
-	-	-	-	4 מזה: נדחה
-	-	-	-	5 מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים
-	-	-	-	6 מזה: נדחה
-	-	-	-	7 מזה: צורות אחרות
-	-	-	-	8 מזה: נדחה
15	15	17	17	תגמול משתנה
962	2,957	1,056	3,684	9 מספר העובדים
962	2,957	1,056	3,684	10 סך תגמול משתנה
-	-	-	-	11 מזה: מבוסס מזומן
-	-	-	-	12 מזה: נדחה
-	-	-	-	13 מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים
-	-	-	-	14 מזה: נדחה
-	-	-	-	15 מזה: צורות אחרות
-	-	-	-	16 מזה: נדחה
12,030	33,626	13,422	39,553	17 סך תגמול

(*) הוצג מחדש

טבלה 2 - תשלומים מיוחדים (באלפי ש"ח)

ליום 31 בדצמבר 2019						
תשלומי פיצויים		מענקים בעת החתימה		בונוסים מובטחים		
מספר עובדים	סך הכל	מספר עובדים	סך הכל	מספר עובדים	סך הכל	
1	139	-	-	-	-	נושאי משרה בכירה
-	-	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים
ליום 31 בדצמבר 2018						
תשלומי פיצויים		מענקים בעת החתימה		בונוסים מובטחים		
מספר עובדים	סך הכל	מספר עובדים	סך הכל	מספר עובדים	סך הכל	
1	1,291	-	-	-	-	נושאי משרה בכירה
-	-	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים

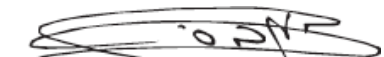
טבלה 3 - תגמול נדחה (באלפי ש"ח)

ליום 31 בדצמבר 2019					
ה	ד	ג	ב	א	
הסכום הכולל של התגמול ששולם (paid out) בשנת הדיווח	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה והתגמול המוחזק שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	
-	-	-	-	-	נושאי משרה בכירה
-	-	-	-	-	מזומן
-	-	-	-	-	מניות
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	-	-	אחר
18	-	-	-	-	עובדים מרכזיים
-	-	-	-	-	מזומן
-	-	-	-	-	מניות
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	-	-	אחר
18	-	-	-	-	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2018					
ה	ד	ג	ב	א	
הסכום הכולל של התגמול ששולם (paid out) בשנת הדיווח	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה והתגמול המוחזק שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	
-	-	-	-	-	נושאי משרה בכירה
-	-	-	-	-	מזומן
-	-	-	-	-	מניות
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	-	-	אחר
17	-	-	-	18	עובדים מרכזיים
-	-	-	-	-	מזומן
-	-	-	-	-	מניות
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	-	-	אחר
17	-	-	-	18	סך הכל

אלי כהן
 סמנכ"ל, מנהל סיכונים ראשי

סמדר ברבר-צדיק
 מנהל כללי

יעקב סייט
 ממלא מקום יו"ר הדירקטוריון

תאריך אישור דוח הסיכונים המפורט באינטרנט: 15 במרס, 2020

תוספות

תוספת א' - קשרים בין הדוחות הכספיים לבין סכומים פיקוחיים

ההבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות

(L1) במיליוני ש"ח

ליום 31 בדצמבר 2019						LI1
ז	י	ה	ד	ג	א+ב	
						יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו ובהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
לא כפופים לדרישות הון או כפופים ליכוי מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	א+ב	
-	-	-	-	37,530	37,530	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	105	-	-	10,889	10,995	ניירות ערך
-	-	-	-	9	9	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	-	-	88,829	88,829	אשראי לציבור
(726)	-	-	-	(204)	(930)	הפרשה להפסדי אשראי
-	-	-	-	87,899	87,899	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	1,039	1,039	אשראי לממשלה
100	-	-	-	604	605	השקעות בחברות מוחזקות
-	-	-	-	996	996	בנינים וציוד
-	-	-	-	248	248	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
-	1,011	-	1,091	-	1,091	נכסים בגין מכשירים נגזרים
-	-	-	-	698	698	נכסים אחרים
626	1,196	-	1,091	139,911	141,110	סך נכסים
						התחייבויות
120,052	-	-	-	-	120,052	פיקדונות הציבור
1,137	-	-	-	-	1,137	פיקדונות מבנקים
353	-	-	-	-	353	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	-	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
1,564	-	-	-	-	3,674	איגרות חוב וכתבי התחייבויות נדחים
-	1,079	-	1,247	-	1,247	התחייבויות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
5,723	-	-	-	-	5,723	התחייבויות אחרות
128,829	1,079	-	1,247	-	132,186	סך התחייבויות

ז	ו	ה	ד	ג	א+ב	LI1
						יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו ובהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
			כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי		
לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק	כפופים למסגרת איגוח				
-	-	-	-	31,303	31,303	נכסים
-	538	-	-	12,057	12,595	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	-	-	-	863	863	ניירות ערך
-	-	-	-	85,160	85,160	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
(724)	-	-	-	(144)	(868)	אשראי לציבור
-	-	-	-	84,292	84,292	הפרשה להפסדי אשראי
-	-	-	-	700	700	אשראי לציבור, נטו
90	-	-	-	516	606	אשראי לממשלה
-	-	-	-	1,023	1,023	השקעות בחברות מוחזקות
-	-	-	-	239	239	בניינים וציוד
-	1,312	-	1,399	-	1,399	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
-	-	-	-	1,100	1,100	נכסים בגין מכשירים נגזרים
(634)	1,937	-	1,399	132,093	134,120	נכסים אחרים
						סך נכסים
						התחייבויות
111,697	-	-	-	-	111,697	פיקדונות הציבור
1,150	-	-	-	-	1,150	פיקדונות מבנקים
982	-	-	-	-	982	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	-	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
1,931	-	-	-	-	4,989	איגרות חוב וכתבי התחייבויות נדחים
-	1,235	-	1,294	-	1,294	התחייבויות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
5,595	-	-	-	-	5,595	התחייבויות אחרות
121,355	1,235	-	1,294	-	125,707	סך התחייבויות

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (cc2)

הפנית לרכיבי ההון הפיקוחי	31.12.2018	31.12.2019	
	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
			נכסים
	31,303	37,530	מזומנים ופיקדונות בבנקים
	12,595	10,995	ניירות ערך (*)
13	93	169	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי שאינן עולות על סף ההפחתה
14	5	6	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי שאינן עולות על סף ההפחתה
12	-	-	* מזה: השקעות שאינן במניות של תאגידים בנקאיים וחברות בת שנוכו מההון
	12,497	10,820	* מזה: ניירות ערך אחרים
	863	9	ניירות ערך שנשאלו
	85,160	88,829	אשראי לציבור
	(868)	(930)	הפרשה להפסדי אשראי *
11	(724)	(726)	* מזה הפרשה להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2 (מאזני)
	(144)	(204)	* מזה הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
	84,292	87,899	אשראי לציבור נטו
	700	1,039	אשראי לממשלה
	606	605	השקעות בחברות כלולות *
			* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי שלא הופחתו מההון
15	516	515	* מזה: מוניטין הכלול בהשקעות בחברות כלולות
5	90	90	בנינים וציוד
	1,023	996	נכסים בלתי מוחשיים *
	239	248	* מזה מוניטין
5	13	10	* מזה נכסים בלתי מוחשיים אחרים
	226	239	נכסים בגין מכשירים נגזרים
	1,399	1,091	נכסים אחרים *
	1,100	698	* מזה נכס מס נדחה
16	463	514	* מזה עודף יעודה על עתודה
7	-	-	* מזה נכסים אחרים נוספים
	637	184	נכסים מוחזקים למכירה
	-	-	
	134,120	141,110	סך כל הנכסים
			התחייבויות והון
	111,697	120,052	פיקדונות הציבור
	1,150	1,137	פיקדונות מבנקים
	982	353	פיקדונות הממשלה
	4,989	3,674	אגרות חוב וכתבי התחייבויות נדחים*
	3,058	2,110	* מזה כתבי התחייבויות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
8+9	1,931	1,564	* מזה כתבי התחייבויות נדחים המוכרים כהון פיקוחי**
8+9	474	102	** מזה: אינם כשירים כהון פיקוחי וכפופים להוראות המעבר
	1,294	1,247	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
6	5	4	* מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	5,595	5,723	התחייבויות אחרות
10	(58)	(54)	* מזה הפרשה להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2 (חוץ מאזני)
	-	-	התחייבויות המוחזקות למכירה
	125,707	132,186	סך כל התחייבויות
			הון זמני - זכויות שאינן מקנות שליטה
	8,093	8,568	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק*
1	927	927	* מזה: הון מניות רגילות ופרמיה על מניות רגילות
2	7,325	7,772	* מזה: עודפים
3	(159)	(131)	* מזה: רווח אחר כולל מצטבר
	320	356	זכויות שאינן מקנות שליטה*
4	211	233	* מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רובד 1
	109	123	* מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שלא ניתן לייחס להון הפיקוחי
4	218	-	* נוסף: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רובד 1 (1)
	8,413	8,924	סך כל ההון
	134,120	141,110	סך הכולל התחייבויות וההון

(1) טיפול מיוחד בתיאום עם המפקח על הבנקים בקשר עם אופציית המכר שניתנה לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה.

המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (LI2) במיליוני ש"ח

פריטים שחלה עליהם				א	ליום 31 בדצמבר 2019
ה	ד	ג	ב		
מסגרת סיכון שוק	מסגרת סיכון	מסגרת איגוח	מסגרת סיכון אשראי		
105	1,091	-	139,914	141,110	1 סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוח (על פי מתכונת גילוי LI1)
-	-	-	-	132,186	2 סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוח (על פי מתכונת גילוי LI1)
105	1,091	-	139,914	141,110	3 סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	440	-	8,834	34,287	4 סכומים חוץ-מאזניים
-	-	-	-	-	5 הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שכבר נכללו בשורה 2
-	-	-	726	726	6 הבדלים הנגרמים מהפרשות
-	107	-	-	107	7 התאמות בגין חשיפות נגזרים כולל Netting
(105)	-	-	343	238	8 שונות
-	-	-	-	176,469	9 סכומי החשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות

פריטים שחלה עליהם				א	ליום 31 בדצמבר 2018
ה	ד	ג	ב		
מסגרת סיכון שוק	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת איגוח	מסגרת סיכון אשראי	סה"כ	
537	1,399	-	132,184	134,120	1 סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוח (על פי מתכונת גילוי LI1)
-	-	-	-	125,707	2 סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוח (על פי מתכונת גילוי LI1)
537	1,399	-	132,184	134,120	3 סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	483	-	9,252	34,391	4 סכומים חוץ-מאזניים
-	-	-	-	-	5 הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שכבר נכללו בשורה 2
-	-	-	724	724	6 הבדלים הנגרמים מהפרשות
-	(64)	-	-	(64)	7 התאמות בגין חשיפות נגזרים כולל Netting
(537)	-	-	197	(340)	8 שונות
-	-	-	-	168,831	9 סכומי החשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות

הבהרות לטבלת ההבדלים בין סכומי החשיפה החשבונאית לסכומי החשיפה הפיקוחית

המכשירים הפיננסיים הנגזרים מתחלקים למכשירים נסחרים, ושאינם נסחרים (נגזרי OTC). מכשירים פיננסיים נגזרים שיש להם שוק פעיל הוערכו לפי שווי שוק שנקבע בשוק העיקרי. כאשר קיימים מספר שווקים בהם נסחר המכשיר, ההערכה נעשתה לפי השוק הפעיל ביותר. מכשירים פיננסיים נגזרים שאינם נסחרים בשוק פעיל הוערכו לפי מודלים המשמשים את הקבוצה בפעילותה השוטפת והלוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי (סיכון שוק, סיכון אשראי וכו'ב) לדוגמא: ערך נוכחי של תזרים מזומן עתידי המהווה בריבית השוק. למכשירים פיננסיים נגזרים הנמדדים באמצעות מודלים, מתבצע אימות מחירים בלתי תלוי.

תוספת ב' - איגוח

חשיפות איגוח

הבנק משקיע בניירות ערך מגובי משכנתא (RMBS), שקיימת לגביהם ערבות של ממשלת ארה"ב. פעילות זו נועדה לגיוון ההשקעה בתיק הנוסטרו במט"ח ולחיזוק כרית הנזילות במט"ח.